

KALTSIE KOIDU!

15. OKT. 1928 A.

Nr. 19

Uudis!

Uudis!

Kaitseliidu peastaabi kirjastusel

ilmus trükis

kasulik raamat igale kodanikule

„Kuidas kaitsen ennast sõjagaasi eest“

D. Buxhoevden.

Sisustik:

1. Sissejuhatus.
2. Sõjagaaside omadused ja tunnused.
3. Sõjagaaside tarvitamine asulates ja asutustes.
4. Üksikkaitse ja selle teostamine.
5. Ühiskaitse ja selle teostamine.
6. Gaasifõie ülikond.
7. Yperiidi õävitamine inimese nahalt.
8. Gaasi desinfektsioon.
9. Üldreeglid ülespidamiseks gaasitamise ajal.
Gaasidistsipliin.
Gaasitorbiku alahoid.
Toiduainete alahoid gaasitamise ajal.
Mürgitatud vee käsitamise reeglid.
Korterite ja tubade kindlustamine gaasi vastu.
Kuidas kaitsen oma lapsi sõjagaasi eest.
Esimene abiandmine mürgitatule.
10. Etustamisõapniku aparat.
11. Kunstlik õingamine.
12. Lõpusõna.

Sõjagaas on tulevikusõjas tõsisem võiflusrelv, millega refkendada tuleb mitte ainult rindel võiflejatel, vaid ka kodanikkudel siseriigis.

Juba rafua ajal peame õppima end kaitsma gaasifädaõõu eest ja just selleks annab see väike broschüür rikkalikke näpunäiteid.

See raamat ei tofi puududa õõfelgi kodanikul.

HIND 25 senti.

HIND 25 senti.

Raamatuid on müügil peastaabis ja kõõigis malevate staapides.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANDJAJA
ILMVB KAKS KORDA KVVJ

IV AASTAKÄIK

Nr. 19

15. OKTOOBRI 1928

Väljaandja: Kaitseleidu staap. Vastutav toimetaja: V. Neggo. Tegev toimetaja: E. Jalak

Tellimishind: aastas 6 krooni, poolaastas 3 krooni, veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad. 1/4 lehek. 40 krooni, 1/2 lehek. 20 krooni, 1/4 lehek. 10 krooni ja 1/8 lehek. 5 krooni. Esimese kaane sisekülj 50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Üksiknumber 30 senti.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseleidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 1/29—10 h.

Kolm aastat.

Täna saab sellest kolm aastat, mil ilmus meie ajakirja „Kaitse Kodu!“ esimene number.

Sarnasel hetkel, sünnipäeval, on alati hea jääda pisut peatuma ja heita pilk möödunud aegadele, sünnitusvalusid meele tuletada, mälestada kurbi ja rõõmsaid päevi.

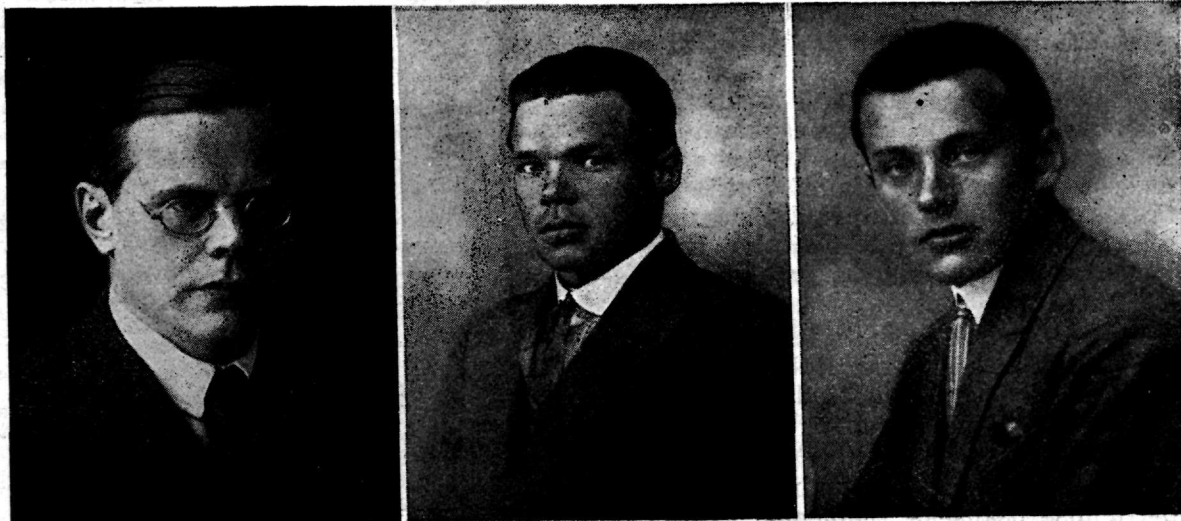
Juba pool aastat enne „Kaitse Kodu!“ ilmumist oldi kaitseleidu peastaabis jõutud veendumusele, et sarnane suur organisatsioon, millesse kuuluvad kümned tuhanded meie kodumaa poegi, ei või jääda oma häälekandjata.

Peagi oli kaup koos „Sõduriga“, kes lahkesti lubas osa oma ruumist kaitseleidule ning selle osa toimetajaks määras noore kirjaniku J. Järve.

Ligikaudu poole aasta kestel oli nõnda „Sõdur“ ühtlasi ka kaitseleidu häälekandjaks.

Ent „Sõduris“ tarvitada olev ruum kippus peagi jääma kitsaks ning ikka jälle uuesti kerkis kaitseleidu peastaabis päevakorrale oma iseseisva ajakirja loomise küsimus.

Kui siis ka malevate juhatused asusid

„Kaitse Kodu!“ praegused kolm inimest.

Vastutav toimetaja V. Neggo; tegev toimetaja E. Jalak; majanduslik asjaajaja R. Jukk.

Eesti
TA
Raamatukogu
Balt.

E2 3926

seisukohale, et iseseisva häälekandjate kaitseliit läbi ei saa, asuti kaitseliidu peastaabis kibedasti ajakirja väljaandmise eeltööde tegemisele.

Peamurdmist andis eriti kohase nime leidmine. Kaaluti üht, kaaluti teist, ning viimaks ütles keegi, kes just, ei mäleta enam, — ta nimi olgu „Kaitse Kodu!“ — ning nimi oligi leitud.

15. oktoobril 1925. aastal ilmus tolle-aegse ajakirjanikkude liidu esimehe, hra P a u l O l a k i, toimetusel siis ilmale esimene „Kaitse Kodu!“ number, mis proovinumbriks levitati 18.000-des eksemplaris üle kogu maa.

See „Kaitse Kodu!“ esimene number oli õige sisurikas, varustatud hulga piltidega, võimsa kaanejoonistusega, mille oli valmistanud kunstnik P. A r e n.

Ta leidis sooja poolehoidu rahva hulgas ning tellimisi hakkas valguma kogu maalt. Ka üksiknumbrite müük oli võrdlemisi elav.

Ent nagu igal uuel ettevõttel, oli „Kaitse Kodu!“ alguses võidelda suurte majanduslikkude raskustega. Esimese kuue numbriga puudujääk oli üle 1000 kr., 1926. a. puudujääk üle 7000 krooni.

Sellele raskusele lisaks tekkis mitmel pool arvamine, et on majanduslikult palju kasulikum „Kaitse Kodu!“ uuesti ühendada „Sõduriga“. Isegi riigikogu esitas 1926. a. eelarve vastuvõtmisel sarnase sooviavalduse ja tolle-aegne riigivanem hra J a a n T e e m a n t nõudis seda õige kategooriliselt.

Näis, nagu oleks praegu alles sündinud laps pühendatud varajasele surmale.

Ent kalkuleerides ühes „Sõduri“ vastutava toimetaja, kindralstaabi VI osakonna ülemal kolonel T r a k s m a n n i g a lahus ilmuvate ajakirjade ja ühendatud ajakirja majanduslikke seisukordi jõudsimise reaalsete arvude najal peagi veendumusele, et ühendatud ajakiri, kui ta peaks täitma kõiki talle esitatavaid nõudimisi riigile, muutuks võrdlemisi palju kulukamaks kui kaks lahus ilmuvat ajakirja ühtekokku.

Need reaalsed arvud esitati ühiselt varburi valitsusele ja see loobus oma varemast seisukohast, tunnistades kahe lahus ilmuva ajakirja ilmumise otstarbekohasemaks.

Ning see viimane arvamine pole saanud pettumuse osaliseks. Mõlemad ajakirjad, nii „Sõdur“ kui „Kaitse Kodu“, on aja kestes muutunud päev-päevast tuuma-

kamaks, on kumbki loonud endale oma kindla ilme, on teed rajanud ikka laiematesse rahvakihtidesse, mida tunnistab mõlema ajakirja järjest kasvav lugejate arv.

Hr. P. O l a k i ja talle järgnevate tegevtoimetajate kirjanik J u h a n J a i g i, 1926. a. kevadest kuni 1927. a. sügiseni, ja ajakirjanik Eevalt Jalaka, alates 1927. a. sügisest, innuka tegevuse tagajärjel, on „Kaitse Kodu!“ tõusnud loetavamaks Eesti ajakirjaks.

Ka paranes peagi ajakirja majanduslik olukord. 1927. a. lõppes juba vaid 950-kroonilise puudujäägiga ning praegu hellitame lootust käesoleva aasta lõpetada juba hoopis puudujäägita.

Ajakirja sisu nõuetele vastavamaks seadmiseks korraldati „Kaitse Kodu!“ toimetuse poolt 1926. a. sügisel a n k e e t, mille tulemustega võidi olla rahul ning mille vastustes avaldatud näpunäiteid toimetuse oma edaspidises töös püüdis jõudu mööda ära kasutada. Ning võiks nagu konstatee-

P. Olak,

„Kaitse Kodu!“ esimene t. toimetaja.

rida, et viimasel ajal ajakirja sisu kohta pole enam kuulnud pea mingit nurinat.

Pärast kolmanda numbri ilmumist 1925. a. muutis „Kaitse Kodu!“ oma kaanevälimuse, tuues alalise „Kaitse Kodu!“ pealkirjaga igakordse ilmumise puhul kaanel uue pildi. Käesoleva aasta algusest peale oleme aga astunud veelgi sammu edasi, lastes iga „Kaitse Kodu!“ numbri jaoks valmistada erilise kaanejoonistuse, millest osa on ilmunud värvilisel kaanepaberil ja ka värvitrukis.

Olgu siinkohal mainitud, et pea kõik käesoleva aastakäigu kaanejoonistused on valmistanud ühe (vasaku) käega noor kunstijünger E. Salu.

Möödunud aasta jõulunumber ilmus ühtlasi ka erilise naiskodukaitsese- numbrina, mille toimetamisest ja levitamisest väga energiliselt võttis osa naiskodukaitse Tartu ringkond.

Erilise menu osaliseks sai aga „Kaitse Kodu!“ käesoleva aasta number 3, mis ilmus vabariigi 10. aastapäeva puhul pea 200-leheküljelisena.

Kuigi seda numbrit trükiti tublisti suurendatud arvul, oli nõudmine selle järele seevõrra suur, et kogu trükk ära müüdi 18 (loekaheteistkümnep) tunni jooksul (neljapäeva pärastlõunast kella 18-st reede päeva kella 12-ni), mille möödumisel talitusel polnud enam võimalik rahuldada igast maanurgast küllsuusõnal, kirja-, telefoni- ja telegraafiteel päralt jõudvaid nõudmisi. Mis otsas — oli otsas, — ja paratamatult tuli tasku pista igalt poolt sadavaid etteheiteid ja kibedaid sõnu — et miks olete ometi trükinud nii vähe. Ei aidanud seal seletamised, et trükiti ju harilikust hulga rohkem eksemplare, et ei juletud enam teha suuremaid kulusid, mis oleksid jäänud tasumata eksemplaride hulgalise ülejäägi puhul, muudkui pahandati aga edasi ja nimetati toimetust ja talitust igasugu pahu-rate sõnadega.

„Kaitse Kodu!“ talitus ostab täie hinna eest tagasi käesoleva aasta

„Kaitse Kodu!“ nr. 3.

mida vajame aastakäikude kätamiseks. Palume kodanikke, kel enestel pole selle numbri alalhoidmisest tähtsust, seda meile tagasi müüa.

J. Jalk,

„Kaitse Kodu!“ t. toimetaja a. 1926.—1927.

et ta sai tol korral nii kibedasti nuhelda. Oli see ju parimaks tõenduseks, et toimetuse oma tööga oli tabanud kõigi soove, oli suutnud pakkuda lugejaskonnale just seda, mida talt nõuti, oli leidnud tee kodanikkude südame ja hinge juure.

See andis uut jõudu ja hoogu. Ka kaitseleiidupäeva- ja laulupeo-erinumbrid on lugejaskonna poolt tunnustatud kõigiti tuumakateks ja kaunisteks. Ning ka need „Kaitse Kodu!“ numbrid, mis ilmusid trükitehnikate arengi ajal, kuigi siin pidi olude sunnil mitmel puhul käsitlusele võtma kaksiknumbrite kirjastamist, pole leidnud paha arvustust.

Kõike eelpooltoodut kokku võttes peame konstateerima, et „Kaitse Kodu!“ sammub edenemisteed. Ent sellega ei taha ma veel kuidagi kinnitada, et ta on juba jõudnud täiusele. Ei, selleks on vaja teha veel palju tööd. Ikka sisukamaks ja tuumakamaks peab muutuma „Kaitse Kodu!“ kui ka väliselt ikka kaunimaks.

Selleks aga peab „Kaitse Kodu!“ toimetusele kaasa aitama kogu arvurikas kaitseleidlaste ja naiskodukaitsjate pere, läkitades oma ajakirjale tuumakad ja mitmekesisest kaastööd ja huvitavaid pilte ning

Noh, — tuli leppida ja isegi veel, pean avameelselt ütlema, valmistas see „Kaitse Kodu!“ toimetusele suurt headmeelt,

Kas on Eesti iseseisvus juhuslik

või

Eesti rahva põlvest põlve edasianfud järjekindla võitluse saavutus?

„Kaitse Kodu!“ kirjutanud kaitseliidu peastaabi ülem kol. J. Malde.

„Aga ükskord algab aega,
Kus kõik piirud kahel otsal
Lausa lähvad lõkendama,
Lausa tuleleeki lõikab
Kätte kaljukammitasata:
Küll siis Kalev koju jõuab
Oma lastel õnne tooma,
Eesti põlve uueks looma!“

Kreutzwald.

On kirjalikke ja veel enam tihti kuulda süsõnalisi avaldusi, et endise Vene riigi lääne rajal tekkinud uued riigid, nende seas ka Eesti, on „seesooni“ riigid ja nende iseseisvus juhuslik. Et see mitte nii pole, et võtta ära igasuguse pinna sarnastelt avaldustelt, püüan selgitada Eesti rahva kauaaegset ja järjekindlat püüet iseseisvuse poole, millise aate kroonis lõpulikult meie vabadussõda 1918—20. a.

On selge, et kõik ajaloolised sündmused rajanevad põhjuste lülilede. Analüüeerides teatavat ajaloolist sündmust võib alati kerkida küsimus: — mis siis oleks olnud, kui oleks puudunud üks põhjuste lüli? — Niisuguste küsimuste ülesseadmise juures tuleb alati aga kõige selgemalt nähtavale juhuslikkuse paradoks. Kui ehitate torni ja võtate ühe kivi torni aluselt ära, siis, loomulikult, võib torn ümber kukkuda. Nii võib tekkida arvamine, et kui poleks olnud seda üht kivi, siis poleks ka torni. Tõepoolest on aga lu-

gu teisiti: kui pole üht kivi, siis leitakse teine, — ja torni püstitamine sihikindlalt kestab edasi kuni lõpuni.

Ajalugu oleneb mitte ühest juhusest, vaid kogu sündmuste käigust, ja sellepärast — Eesti iseseisvuse mõtteid ning põhjusti tuleb otsida mitte juhuslikkuse elemendist, vaid siinesinevad, nagu kõikide rahvaste elus, järgmised ajaloolised tegurid:

1. rahvuslik iseteadvus ning rahvusliste riikide kujunemine Euroopas ja samal ajal — Eesti rahvusline ärkamine;

2. demokraatiline põhimõte riikide valitsemisaparaadi korraldamise ning

3. maailmasõda, mis lõppes liitlaste võiduga ja samal ajal — Venemaa kokkuvarisemisega.

Need kolm sündmuste lüli on tähtsamaid, millele aastakümnete ja -sadade kestes rajatud meie riiklise iseseisvuse õigustatud alus. ...

Keskajal riigid sündisid mitte rahvuslistel, vaid peamiselt usulistel alustel. Nende algkujuks võib olla Püha Rooma riik, mis ulatas Vahemerest kuni Ordu riigini Baltimaal.

Usuline põhimõte väljendus katoliiklaste ja luterlaste vahelistes pikkades sõdades, kus viimati kokku lepitati, et kelle valitsus, selle usk. Sellest ajast alates usulised voolud riikide ja rahvaste elus jäävad teisele kohale, tekivad uued põhi-

levitades teda ikka laiemate rahvamasside hulka, et ta siin saaks teha oma riiklikku ja rahvuslikku kasvatustööd ning majanduslikult sirguks seevõrra tugevaks, et ta suudaks veelgi suurendada oma kausta ning panna rõhkem rõhku oma välimuse kaundusele.

Selleks kõik ühisele tööle ja tegevusele!

Kasutan ühtlasi juhust, et siinkohal ütelda südamlikumalt tänu kõigile minu kaastöölilisele ja arvurikkale kirjasaatjatele ja „Kaitse Kodu!“ levitajatele perele.

Valmistagu teile rõõmu see teadmine, et teie töö on kannud kaunist ja meie riigile kasulikku vilja. Andku see teadmine teile uut indu ja tahet veelgi hoogsamalt jätkata oma tööd.

Eriliselt aga ütlen tänu lugupeetud kaitseliidu ülemale kindral J. Roskale ja peastaabi ülemale kolonel J. Maidele, kes vahetpidamata on olnud abiks toimetusele oma hea nõuga ja uute mõtete avaldustega, kellele „Kaitse Kodu!“ kogu selle aja jooksul on olnud nõnda ütelda — südameasjaks.

Julgesti siis edasi neljandasse aastasse! —

V. Neggo.

Vastutav toimetaja.

mõtted, mis riikide arenemist juhivad. Üksikud rahvad hakkavad end vabastama nii poliitiliselt kui ka kiriklikult.

Aegamööda kujuneb riikide koondumine ikka enam ja enam rahvusliku põhimõtte alusel. See põhimõtte saab teadlikuks ja juhtivaks rahvaste elus õieti alles pärast Prantsuse revolutsiooni, kus rahvusline liikumine kogu Euroopas lõkkele lõi. Täielikult loitma hakkab aga rahvusline liikumine pärast Napoleoni ebaõnnestunud katset kõik Euroopa rahvad oma alla heita ja luua uus impeerium.

XIX sajandit täidavad endiste „usulistest“ sõdade asemel juba n. n. „rahvussõjad“, kus rahvad end ise korraldama hakkavad. Nii tekib koondumine rahvuslikul alusel Saksamaal, Itaalia lööb end lahti võõra võimu alt, hakkavad korraldama endid Balkani rahvad. Viimased pole veel praegu oma rahvuslikke piire kätte saanud ja selle tagajärjel, nagu see enamgi olnud, kardetavam osa Euroopast asub Balkanil. See on koht, kus õhk alati elektrit täis ja sõjahädaohtu karta!

Praegune Venemaa ei tunnista rahvust, vaid kannab oma lipukirjas: „Kõigi maade proletaarlased, ühinege“. Tema tunnustab ainult klassivõitlust, kuid siiski — ka seal on tegelik elu teist rada sammunud.

Administratiivselt kuulub Nõukogude Vene koosseisu hulk rahvuslisi vabariike autonoomsel alusel. Võib olla, pole veel praegu küps aeg, kus

need riigid oma saatuse juhtimiseks mõjuva sõna ja teoga võivad välja astuda, võib olla, loodi need omal ajal rahustuseks rahvastele ilma, et neile poliitiliselt suurt tähtsust oleks antud, kuid kas see tulevikus alati nii edasi kestab, seda on praegu raske ennustada.

Tehes lühikese kokkuvõtte ajaloo rägastikust riikide ja rahvaste elus näeme, et rahvuslik tendents on kui taltsutamatu loodusjõud, mis läbi põdedes igasuguseid vintsutusi võidab ära kõik kunstlikud ja mitteelulised tõkked ning varem või hiljem, kuid alati pääseb võidule.

Eesti talurahva vabastamine XVIII ja XIX sajandi vahetusel tähendas õieti rahva ärarippuvust mõisast uuel kujul. Talupoeg vabastati ilma maata ja ta seoti uuesti mõisa külge teoorjuse näol. Vabastus iseenesest ei sündinud mitte korraga, vaid järk-järgult. Liivimaal vabastati viimane liik talupoegi 1826. a. Tallinnamaal aga alles 1830. a. Sama pikkamööda saabus ka talupoegade liikumisvabadus Eestis. Rahvalt oli teda elatav maa ära võetud, tal puudus liikumisvabadus ja ta oli mõisniku omavoli vastu kohtu ja seaduse ees kaitseta. Eestlase visa hinge aga need vintsutused ega ka ähvardavad näljahädad ja kurnav vaesus murda ei suutnud.

Alles pikkamööda, XIX sajandi esimesel poolel ja keskel, ilmus uus maareform, mis kaotas

Grupp juhte ja külalisi meistervõisflustel.

Keskel: Sõjaminister kindral-major N. Reek. Paremalt vasakule: Allohvitseride kooli ülem kol-leitn. J. Siir, kaitsetiidu peastaabi ülem kol-leitn. J. Maide, kaitseväe laskeinspektor kolonel O. Sternbeck, kaitsetiidu ülem kindral-major J. Roska, Tallinna maleva pealik kol-leitn. F. Pinka.

teoorjuse ja andis võimaluse päriskohti osta. Sellest ajast alates hakkab Eestis kujunema kindel maaomanikkude-talupoegade kiht, kelle õlgadel hakkab arenema rahvuslik liikumine. Lõuna-Eestis algas see eristumine maata hulkade keskel varem kui Põhja-Eestis ja just nimelt osteti Lõuna-Eestis esimesed talud 1830. a. ümber. Põhja-Eestis aga — XIX sajandi keskel. On iseloomulik, et ka ärkamisaja avalikud tegelased pea erandita Lõuna-Eestist põlvnevad.

Millal tekib rahvuslik tunne, seda silmapilku on raske kindlaks määrata. Üksikud rahvamehed ei loo veel rahvuslist ärkamist, ei loo seda ka rahvamass ise, vaid see tekib siis, kui on tihe side haritlastel-rahvameestel rahvaga. Igatahes esimeseks rahvameheks Eestis oli Pärnumaalt pärit Väandra kanter J. V. Jannsen, kes loonud Eesti nime.

Esimesele ärkamise ajale järgnevad peagi tõsisemad katsumisajad. — algab eluõiguse nõudmine senistelt maa peremeestelt — mõisnikkudelt. Seda järgnevad ajajärku võime tihedalt siduda C. R. Jakobsoni nimega.

Juba ammu ajast peitus sakslaste südames Baltimaade koloniseerimise ja Eesti rahva saksastamise mõte. Raskendas selle mõtte teostamist aga see asjaolu, et Baltimaad Saksamaast merega lahutatud olid. Hiljem aga kadus ka selleks huvi, kuna sakslased oma kolonisatsiooni juhtisid Lõuna-Venemaale ja eestlaste ekspluateerimine kohalikkudele mõisnikkudele odav oli. XIX sajandil saavad sakslased tehtud veast aru ja asuvad nüüd uuesti täie innuga tööle koolis ja kirikus, et pärisrahvast saksastada.

Sellelge rutatakse nii, et Jakobson tähendab, kui see veel aastakümneid edasi kestaks, siis Eesti rahvast enam ei oleks. Jakobson astub aktiivselt vastu Eesti rahva saksastamise katsele. Selles võitluses Eesti rahvas oma ajaloolises arenemises astub teise sammu — ta jõuab rahvusliku tunde juurest rahvusliku teadvuse juure.

Eesti rahvuslik ärkamisaeg 1860.—1880. a. vahel langeb ühte vabameelise Aleksander II valitsemisajaga Venes. Aleksander II aegsed agraar- ja talurahva elu korraldavad seadused purustasid tunduvalt kõdunenud feodaalkorda, mis talurahvast takistas vabanemast mõisa mõju alt. Kõigi nende uuenduste sihiks oli — talupoegadele maaomandamise õiguse kindlustamine ja talurahva omavalitsuse laiendamine kogukonnas. Nii kaotasid mõisnikud politseilise võimu talupoegade üle ja viimased võisid iseseisvalt oma valla asju ajada alates 1866. a. 1868. a. kaotati lõplikult teoorjus.

Nende lootustandvate uuenduste õhkkonnas algab teoorjusest vabanenud rahva uuestisünd

Eesti rahvaks. Katkestamata lülide reas ilmuvad rahvusliku liikumise esimesed eluavalduused. 1857.—1861. a. ilmub Kreutzwaldi rahvuslik eepos „Kalevipoeg“. Veel enne Kalevipoja trükkist ilmumist tõusis õpetlaste seas väljaspool Eestit suur huvi eestlaste vastu, kellel nii tähtis rahva luuletus. Kui aga „Kalevipoeg“ trükkist ilmus, siis vaadati Eesti rahva peale hoopis teise pilguga. 1864. a. hakkab Tartus ilmuma „Eesti Postimees“. Samal ajal tärkab Viljandimaal Aleksandri kooli asutamise mõte. 1865. a. asutatakse Eesti teatri ja lauluselts „Vanemuine“. 1868.—1870. a. ilmub Jakobsoni „Kolm isamaa kõnet“. 1869. a. peetakse Tartus esimene suur laulupidu, mida peetakse eestlaste rahvustunde võimsaks avalduseks. Luuakse Tartu Eesti põlvumeeste selts (1871. a.) ja Eesti kirjameeste selts (1872).

Jakobson oli teadlik selles, et Eesti rahva elu edenemine ainult mõisniku võimu ja eestkostmise alt vabanedes võimalikuks saab ja seepärast olid tema nooled sihitud peamiselt just mõisa ja kiriku vastu. Jakobsoni tegevuspõhimõte on selgesti väljendatud ühes tema 1869. a. ilmunud raamatus, kus ta muuseas kirjutab: „See rahvas üksi võib oma vabaduse peale uhke olla, kellel liha ja leib on enese päralt. Eesti rahvas peab jõudma selleni, et ta kui prii mees oma enese varanduse peal elab, oma suguvõsaga oma enese põldu harib ja karja kasvatab, oma enese leiba sööb, loodusega elades oma südant ja vaimu püskelt ja tervelt alles hoiab.“

„Oma enese peremees“ — rippumatu se mõiste — see on Jakobsoni ideaal, mis määrab tema rahvuspoliitilise ideoloogia ja tegevuse.

Tegevuskava, mis Jakobson rahvuslise liikumise juhina oma kaastegelastega üles seadis, on kõige täielikumalt väljendatud Eesti saadikute märgukirjas Aleksander III-le 19. juunil 1881. a. Märgukirja peeti omal ajal seevõrra radikaalseks, et üks saadikuist, dr. Hurt, isegi sellele alla ei kirjutanud. Märgukirjas esitatud nõudmised kokkuvõttes oleksid järgmised:

1. Agraaruuenduste soov sellel näol, et talude väljamüümine riigi abil sunduslikult lõpule viidaks, mõisnikkude feodaalõigused ära kaotataks, kõik senised kontrahid valitsuse poolt läbi vaadataks ja, kui tarvis, õiendataks.

2. Uuendused maaomavalitsuses, kus eestlased sakslastega üheväärilised olgu.

3. Põhja- ja Lõuna-Eesti ühendatagu üheks kubermanguks.

4. Rahvakoolide vabastamine mõisnikkude ja kiriku mõju alt.

5. Kohtu ja kooli keeleks olgu rahvakeel.

„Oma enese peremees“ olla — sarnane oli meie rahva ja tema juhtide eeskava juba XIX sajandil. Käremeelne Jakobson rahvusliku iseteadvuse äratamiseks oli suure töö ära teinud ja võis eelloetletud nõudmise julge südamega terve rahva nimel õnnesoovide asemel Aleksander III-le — tema troonile astumise puhul — nõudmisena ette kanda.

Tollekordsel märgukirjal ja sellele järgneval revisjonil 1882.—1883. a. olid koguni vastupidised tagajärjed kui alul loodeti. Eesti rahva eeskava pidi seekord oma täitmist ootama jääma. Võitlus selle kava vastu algas kohe venelaste poolt ja kestis kuni viimaste aastateni.

Aleksander II valitsemisajale järgnes poliitiline reaktsioon ja Baltimaade venestuse kava. Juba 60. aastatel, eriti aga pärast Poola mässu (1863. a.), tekkis Venemaal vabameelsele voolule suur tagurline vastuvool Vene rahvuslaste poolt. Selle voolu etteotsa astus Aleksander III kasvataja Pobedonostsev, kelle arvamise järele Vene valitsusel oma töös tuli teravalt silmas pidada peamiselt kolm sihti — õigeusk, isevalitsus ja Vene rahvas. Kõiki piirirahvaid kavatseti ümber rahvustada. Selles suunas asutigi Baltimaadel uuenduste läbiviimisele. XIX sajandi lõpul Eesti rahvuslast liikumist salliti veel ainult seevõrra, kui võrra see sakslaste vastu oli sihitud. Et aga Eesti rahvast võimule aidata, seda venelased kunagi ei kavatsenud. Uuenduste käik arenes nii, nagu venelased seda heaks arvasid, — administratsioon läks üle Vene bürokraatia kätte, kohtud ja samuti ka kõik valitsusasutused venestati. Esiteks seati keskkoolides õppekeeleks Vene keel, selle järele viidi Vene keel ka rahvakoolidesse ja Tartu ülikooli. Ajajärgul 1885. a. kuni 1893. a. suikusid unele ka Eesti rahvuslikud ettevõtted. 1888. a. avati Aleksandri kool kõrgema venekeelse rahvakoolina. 1893. a. suleti Kirjameeste selts ja samal aastal lõpetas oma tegevuse Eesti kaubalaevaseelts Linda. Sadasisid tuhandeid rahva raha oli siia magama pandud!

1882. a. surid Jakobson ja Kreutzvald, 1886. a. uinus igavesele unele Kroonlinnas Koidula. Eesti vaimlise juhi koht jäi tühjaks. Ei leidunud kedagi, kes kindlat rahva poliitilist joont oleks suutnud pidada, ei leidunud samuti ühtki kihti, kes ühiskondliku jõuna „Vene kroonu“ survele oleks suutnud vastu panna. 80. aastate lõpul oli valitsemas peaaegu üldine lootusetus. Tõsisema katse venestamise vastu võidelda teeb veel Harri Janssen, püüdes luua selleks kokkuleppe kohaliku aadliga, kuid ka see ebaõnnestub. Balti sakslus omakorda ise saavutab kompromiss-kokkuleppe venelastega ja selle järele asuvad mõlemad, nii venelased kui ka sakslased, Eesti rahva saatust juhtima. Need ajad XIX sajandi lõpul olid raskemaid Eesti rahva ajaloolises iseseisvuse võitluses,

kuid ka seekord ei varise vintsutustes ja viletsuses karastatud eestlane kokku. Eesti rahvas elab, areneb ja võitleb edasi, ilma et ta meelt heidaks. Eesti elu keskkohaks kujuneb nüüd ülikoolilinn Tartu, kus rahvusliku liikumise etteotsa asuvad Villem Reiman ja Jaan Tõnisson. Algab uus võitlusajajärk uutal alustel.

Oli selge, et meil pole loota välisabi ei sakslastelt ega venelastelt. Eesti rahvas ise pidi varem ehk hiljem otsustavasse avalikku heitlusesse astuma, oma kodus ise peremeheks olla. Praegu aga polnud selleks olukord soodus ning tarvis oli veel teha ettevalmistustööd Eesti rahva enda keskel. Selleks loodi varjatud positsioone meie kultuur-hariduslistes seltsides ja põllutööühingutes. Neis organisatsioonides hoitakse alal ja kasvab Eesti iseteadvus, kuni tekib soodsam olukord tegutsemiseks suure Venemaa vastu.

XX sajandi alul tekivad uued voolud Eesti elus. See aeg tõi meile poliitilised ja sotsiaalsed aated. Eesti elu juhtimise keskkoha peale hakkab pretendeerima Tartu asemel Tallinn, kus asutatakse uus ajaleht „Teataja“, mille toimetajaks on Konstantin Päts.

„Teataja“ tegevuse sihiks on võitlus majanduslike huvid eest. Samal ajal algab Tallinnas väikemajaomanikkude organiseerimine linnavalimisteks. Tekib linnakodanikkude kiht, ja juba 1904. a. on Tallinna linnavalitsus tema käes. See uus vool, kus majanduslike huvidel reaals poliitikat aeti, satub teravasse vastollu Balti sakslastega.

Sarnased olid eestlaste positsioonid enne Vene 1905. a. revolutsiooni. Siin seisid võitlusvalmis vaenlase vastu Tartu rahvuslik vool ja Tallinna majanduslik reaaloov.

1905. a. Vene revolutsioonis astus Eesti rahvas juba aktiivselt üles.

Revolutsioonilaine käib üle terve Venemaa. Keiser Nikolai II troonilt tagasiastumise manifest on juba valmis kirjutatud, kuid jäi viimasel minutil veel avaldamata. Selle asemel avaldati 17. okt. teine manifest, millega seadusandlik Duuma loodi ja kodanikuvabadused lubati.

Novembri lõpul astub Tartus kokku Eesti ülemaaline kongress, kus otsustatakse Eestis oma valitsus sisse seada. Kongress möödus takistamatult, sest sel ajal puudus valitsusel reaalne võim.

Vastupanu Eesti rahvuslasele liikumisele pidi tulema Vene keskvalitsuselt, kus Balti sakslus keisrikoja kaudu abi palumas käis. Rahutuste mahasurumiseks määrataksegi Liivimaale kindral Orlov'i karistus-ekspeditsioon. Eestis aset leidnud rahutused surutakse 1905. a. talvel veriselt maha. Veel polnud Vene keskvalitsuse jõud sedavõrd kõdunenud, et väikesed rahvad enesele vaba enesemääramise õiguse oleksid suutnud võita.

Rahva meeoleolu vaigistamiseks kutsuti Riia kindral-kuberneri juure kokku nõupidamine kohaliste olude parandamiseks. Kaaluti ja arutati ettepanekuid omavalitsuse ning agraar-olude ümberkorraldamise asjus — kuid nõupidamise tulemused päevalt ei näinud, — nad jäid arhiivi.

Samuti polnud tagajärgi Eesti nõudmistel riigi volikogus.

Balti sakslus, saades alles nüüd õieti aru Eestis aset leidnud loodusjõulisest rahvuslisest liikumisest, hakkab ka end rahvuslikult organiseerima. Üle terve maa levib vabatahtlikkude organisatsioonide võrk „Deutsche Vereine“ nimetuse all. Tärkas isegi uuesti mõte Baltimaid sakslastega koloniseerida, kuid Vene valitsus polnud sellega nõus.

Nii olid siis 1905. a. tulemused võrdlemisi väikesed, kuid teatavad tagajärjed neil sündmustel Eesti rahva elus siiski olid.

Esiteks — revolutsiooni üheks suurimaks tagajärjeks oli „monarhismi jumaldamise langemine“. Endistel aegadel valitses lihtrahva seas keisrist pea samasugune ettekujutus nagu jumalikust olevusest, kes seisab üle kõigi seisuste, kihtide ja inimeste. See peegeldub isegi selgelt vanasõnas — keiser kaugel, Jumal kõrgel. Revolutsiooni tagajärjel kadus see usk, mis seni oli pesitsenud rahva sügavamas hingepõhjas ja järele jäi keisrist ettekujutus kui harilikust surelikust inimesest. See oli suurem muudatus, mis sündis rahva psükoloogias ja mille tõttu valmistati ette Vene teine revolutsioon.

Teiseks — 1905. a. revolutsiooniline liikumine andis suure tõuke rahvuslikule liikumisele, vaatamata selle peale, et revolutsiooni loosungid ei tahtnud tunnistada üksikuid rahvaid, vaid ümberpöörduvalt — neid ühendada.

Kolmandaks — eriliselt teravaks muutusid nüüd vahekorrad Eesti ja Balti saksluse vahel.

Neljandaks — poliitilises elus Eestis löi läbi demokraatiline põhimõte.

Kokku võttes lühidalt 1905. a. revolutsiooni tulemusi Eesti rahva elus näeme, et jälle avanevad lootusrikkamad väljavaated tulevikku. Sellest ajast hakkavad kerkima Eestis rahvuslikud teatrihood, tärkab ühistegeliste asutuste tihe võrk, luuakse krediitasutusi ja rahva seast õuseb ennenägemata elavus.

Rahvuslik pind Eestis valmines ärkamise ajal, 1905. a. ja sellele järgnevad aastad andsid Eesti rahvale poliitilise ja ühiskondlise aluse, et selle peale ehitada tulevikus Eesti iseseisvust.

Ilmasõja ajal algas uus venestamise hoog. Uuesti kerkis üles Baltimaade koloniseerimise

küsimus venelastega. Raske on üles lugeda kõiki momente toleaeagses venestamise kavas, sest seda toimiti sõja ajal harilikult „riigi julgeoleku huvides“. Et vene valitsus igati katsus rahvusliku eneseavalduse tungi sumbutada ning venestamist läbi viia, siis 1917. a. veebruarikuu revolutsiooni järel eestlastel ja ka kõigil teistel muurahvastel oli esimeseks nõudmiseks — saada tagatist venestamise vastu. See tagatis võis seista ainult autonoomias, s. t. omavalitsuse õiguse saamises, kus rahvas oma parema arusaamisega ise oma asju võib korraldada. Autonoomia nõue puudus kokkuleppes, mille alusel Vene ajutine valitsus moodustati, — ja seepärast piirirahvaste autonoomia küsimus lükati ka edasi kuni üle-venemaalise Asutava Kogu kokkuastumiseni. Kerkis üles küsimus, — kas on muurahvastel Vene Asutava Kogu ja selle koosseisu kuuluvate poliitiliste parteide poolt midagi loota autonoomia suhtes? Analüüeerides seda küsimust jõuti otsusele, et Asutavalt Kogult piirirahvastel on vähe lootust autonoomia peale. Seepärast näemegi, et 1917. a. revolutsiooni kestes piirirahvad teevad rea katseid oma õigusi Ajutiselt Valitsuselt välja kaubelda. Eestlased, kelle arv Petrogradis võrdlemisi suur, sammuvad siin eesrinnas. Eestis ühinevad omakorda kõik Eesti seitsid liiduks, millest moodustatakse täidesaatev organ. See seab kokku maa omavalitsuse eelnõu, mis esitatakse Ajutisele Valitsusele. Alguses tekivad Petrogradis vastuhelid, leitakse, et meie rahva kava on liig laiaulatuslik. See tähendavat õieti autonoomiat, mida valitsuse deklaratsiooni järele alles Asutav Kogu on õigustatud andma. Kord hiljem, kui eestlased korraldasid Petrogradis rahvuslike lippude, muusika ja lauludega võimsa demonstratsiooni, millest võttis osa umbes 15.000 Eesti sõjaväelast ja sama palju teisi Eesti kodanikke ning töölisi, andsid venelased järele. Nad olid üllatunud rongikäigus valitsevast korrast ja eestlaste hulgast Petrogradis.

30. märtsil kinnitas Vene Ajutine Valitsus Eesti omavalitsuse seaduse, mis oli esimene sellesarnane Vene riigis. Tormijooksuga oli see kätte saadud! — Algas võitlus kohaliku Vene bürokraatiaga, Vene umbkeelsete ametnikkudega, kes, välja minnes oma leiva küsimusest, kõik rattad panid käima, et Eesti omavalitsust piirataks ja Vene ametnikkudele kohad alles jäetaks.

1917. a. enamlik riigipööre hävitas üldiselt tunnustatud Venemaa keskvalitsuse ja viis rahvusliikumise uude järku. Rahvusküsimustes astuvad võitlustesse nüüd kolm voolu. Esiteks — muurahvad, nähes Venemaa kokkuvarisemist, püüavad saada iseseisvaks ja ise oma saatuse juhtimisele asuda. Teiseks — Vene enamline valit-

sus püüab neid uuesti oma alla heita. Kolmandaks — Venemaaga sõjajalal seisev Saksamaa tungib rinnetel edasi, ähvardades täna-homme vabakssaavaid piirirahvaid uuesti ära neelata.

1917. a. olid meil Eestis teravad vahekorrad Vene demoraliseerunud vägede ja soldatite ning tööliste nõukogudega. Teisiti see olla ei võinudki, sest enamluse kardetavam vaenlane on rahvastunne ja rahva enese alalhoidmise tung. Sellest said enamlased õigesti aru ja nende ülilm püüe oli, — meie rahvuslikku iseteadvust igati lämmatada.

Vaatamata sellele, et Eesti Maapäev 15. nov. erakorraliselt kokku astus ja end kõrgemaks võimuks kuulutas, jäi meie maa siiski kuni Saksa okupatsioonini enamlaste võimu alla. Enamlased ajasid Maapäeva laiali, seesama sündis mõni päev hiljem ka maavalitsusega.

1918. a. 20.—24. veebruari vahel kukutati enamlaste võim Eestis. Nad lahkusid kiirelt sissetungivate Saksa okupatsiooni vägede eest Venemaale. 24. veebruari lõunaks löödi enamlased Tallinna keskasutustest välja ja nad põgenesid sõjalaevadele. Samal päeval avaldab Maapäeva vanemate kogu manifesti, millega Eestimaa iseseisvaks demokraatlikuks vabariigiks kuulutati, mille valitsemise korra määrab kindlaks Asutav Kogu. Omaalitsused asuvad uuesti tööle.

25. veebruari lõuna paiku jõuavad Tallinnasse Saksa väed. Saksa väejuhataja kindral Seckendorfi esimese käsuga keelati ära ajalehtede trükkimine, koosolekute pidamine ja igasugused muud rahva eluavaldused.

Algab uus ajajärk Eesti rahva elus — Saksa okupatsioon ja sellele järgnev vabadussõda, mis Eesti rahva põlvest-põlve edasi kantud iseseisvuse võitluse võiduga kroonis.

Tehes lühikese kokkuvõtte kõigest eeltoodust näeme, et Eesti iseseisvusel juhuslikkuse elemendiga midagi ühist pole. Visa ettevalmistus ja võitlus otsustavaks väljaastumiseks vabadussõja näol 1919.—1920. a. on kestnud põlvest-põlve. Ajalooliselt on Eesti rahvas oma iseseisvuse võitlustes sammunud sama rada, mida läbi teinud enamasti kõik teised rahvad. Ainult erilisel karm ja vaevarikas on olnud eestlastel see teekond. Ka see on arusaadav, sest Baltimaad on olnud ja jäävad ka edaspidi vägevatele naabritele ihaldatud maaks. Eluraskused on aga Eesti mehe meelt ja vaimu kainestanud ning karastanud.

Ei suutnud loodusjõulist rahvuslikku ärkamist XIX sajandi esimesel poolel sumbutada mõis ja kirik. Ei suutnud rahvuslikku liikumist sulgeda suur Vene tsaaririik oma purutagurliste vaadete ja kõigist vihatud juhtidega, nagu Pobedonostsev ja teised eesotsas. Ka Vene kirik, millest nii palju loodeti, ei suutnud Eestimaad Venemaaks muuta. Kurb ainult, et meie neid venestamise mälestussambaid seni ikkagi veel sallinud oleme.

Ei suutnud Eesti mehe vaimu ja meelt murda ka enamline vool, millel kardetavamaks vaenlaseks rahvuslik iseteadvus.

Saades üle neist ränkadest katsumisaegadest, tulles võitjana välja raskest vabadussõjast, võib vaba Eesti rahvas julgelt ja lootusrikkalt tulevikku vaadata.

J. Maide.

Pärnu „Noored Kotkad,“ kes võtsid suvel osa kaitseliidupäeva võistlustest.

Kaitseliidu instruktoreite informatsioonikursused

1.—4. oktoobrini.

Kaitseliidu mitmekesise tegevuse ja õppetöö tegelikud juhtijad malevates on instruktoreid. Vahetpidamata tegevuses olles, laialipillatuna üle maa, igäiks oma õppepiirkonnas, puutuvad nad harva kokku, mil avaneb võimalus mõttevahetuseks ja omavaheliseks tutvumiseks. Mitmekesine tegevus ja ülesanded, mis on täita instruktoreitel, nõuavad, et nad tuleksid kokku suuremaarvuliselt, puutuksid kokku kaitseliidu kesk-

Esimene kursustepäev möödus sv. ühendatud õppeasutuste avarates õpperuumides, kus tutvustati instruktoreid sõjagaasi mõjuga, viibiti gaasikambri, anti praktilisi näpunäiteid gaasikaitseks ja gaaside hävitamiseks. Teine ja kolmas päev oli pühendatud referaatidele taktikaliste õppuste korraldamisest, laskespordi ja kehalise kasvatuse organiseerimisest ja levitamisest malevates. Neljas päev tervikuna möödus

Kaitseliidu instruktoreid informatsioonikursustel 1.—4. oktoobrini.

asutuste, peastaabi juhtivate pealikutega, kes neid informeeriksid oma kavatsuste ja tegevuse sihtjoontes. Ka on viimastel aastatel ilmunud suur arv määrustikke ja määrusi, mis kaitseväge ja kaitseliidu elu ja õppetegevust reformeerivad; instruktoreite süvenemine neisse ja nendes toodud mõistete põhjalik evimine nõuab järeleaitavat kätt, seda anda on peastaabi esimestest ülesannetest.

Selle eesmärgiga olidki instruktoreid kutsutud neljaks päevaks peastaabi juure informatsioon-kursustele, kui nõnda võib nimetada neid referaatide, taktikaliste harjutuste, määrustiku-katsete ja mõttevahetuse tunde.

taktikaliste harjutuste lahendamiseks. Eelmistel päevadel, õhtupoolikutel, katsetati instruktoreid määrustikkude tundmises, just viimasel päeval taktikaliste ülesannete lahendamiseks kaardil taheti süveneda J. E. II osa neisse mõistetes, mis polnud omandatud küllalt põhjalikult.

Elavamaiks tundideks olid „mõttevahetuse“ tunnid, mis kandsid puhtinformatsiooni iseloomu.

Pärast neljapäevast kursustel viibimist lahkusid instruktoreid oma töö juure, viies kaasa ergutust ja värskendust eelolevaks tööks sügisesel ja talvisel ajajärgul.

Naiskodukaitse esinaiste esimene kursus.

Pea möödub sellest aasta, kui naiskodukaitse tegelased tulid kokku esimest korda ühiseks nõupidamiseks tegevust juhtiva keskorgani loomiseks.

Aasta kestes on tulnud korduvalt kokku ühiseid muresid, uusi tegevussuhte rajama.

Kõik need kokkusaamised tõendasid, et kohtadel ei puudu töötahet, kill aga seisavad koha-

pealsed tegelased nii sagedalt küsimuse ees: „kuidas toimida?“ Nii sagedalt on oskustest puudus.

Mõte korraldada ringkondade esinaiste kui kohapealse tegevuse juhtidele pikemaajalisi kursusi, valmis keskjuhatusel juba kevadel. Suve kestes töötati välja üksikasjaline kursustekava ning tehti kõik kursuste korraldamisega seotud eeltööd.

Lektoriteks paluti vastavatel aladel meie paremaid naistegelasi.

muuseumi; vabadussõja-muuseumi; kasarmutesse ja kadettide kööki; riigi-kassasse.

Nii loengud kui ka ekskursionid pakkusid osavõtjatele suurt huvi. Kõikidele referaatidele järgnevad elavad läbirääkimised tõendasid, et keskjuhatus oli tabanud aktuaalseid küsimusi. Kursustest osavõtjatele oli korraldatud peastaabi ruumides ühiskorter. Viimane võimaldas kursustest osavõtjatele tihedat kokkupuutumist ka väljaspool kursuste ametlikku osa. Nädalalikkuse kooselamise järele sõlmiti naiskodukaitse tegelaste vahel nii mõnigi isiklik sõprus-

Naiskodukaitse esinaiste kursustest osa võtnud ringkondade esinaised. Esimese rea keskel naiskodukaitse esinaine pr. M. Raamot.

Kursuste eesmärgiks võeti: laiendada osavõtjate silmaringi kõikidel naiskodukaitse tegevusaladel.

Kursuse kavasse võeti järgmised referaadid: isamaaline propaganda — V. Neggo; noorte organiseerimine — V. Neggo; naise ülesanne rahvatervishoiu alal — pr. dr. Rostfeld; naise ülesanne kasvatusel alal — pr. Susi; naise riie- tuse praktiline ja esteetiline külg — pr. Varma; naise suhtumine ühiskondlikku ellu — pr. dr. Lasberg; naise osa kodumajanduses — pr. mag. Martin; rahvatoitluse parandamine — prl. M. Grünberg; suuremad seltskondlikud pahed — pr. dr. Lasberg.

Teoreetilise osa kõrval oli ette nähtud ka praktiline osa — ekskursionid.

Neid korraldati: Nõmme rinnalaste- ja Kopli päevakodusse; kesk- ja sõjaväehaigemajja; naiskutsekooli; Punasesse Risti; tervishoiu-

side, anti lubadusi külastada üksteist kohtadel, tutvuda ka võõra, kohapealse tegevusega

Esimestest naiskodukaitse ringkondade esinaiste kursustest võtsid osa esinaiste kaudu: Saare-, Harju-, Lääne-, Järva-, Pärnu- ning Sakalamaa; Viru, Narva, Tartu, Tartumaa ning Petseri ringkonna juhatuse liikmete kaudu, Valga- ja Võrumaa ei olnud esitatud; Pärnu linnas aga ei ole naiskodukaitset seni organiseeritud.

Kursustest osavõtjad viisid koju kaasa palju uusi mõtteid, praktilise tegevuse näpunäiteid, kindla ühistunde ja tahtmise kogu jõul rakendada kodukaitsetööle.

Kõikide osavõtjate ühine soov oli, et esimene kursus ei jääks viimaseks, vaid temale järgnesid iga aasta pikemaajalised kursused.

Kursustest osa võtja.

Kaitseliidu ülema käskkiri nr. 47.

Tallinnas, 6. oktoobril 1928. a.

§ 1.

Kaitseliidu ja malevate laskemeistervõistlused on läbi. See oli suurem sündmus kaitseliidu ja ta laskesportlaste elus. Kohtasid siin esimest korda oma võimete ja laskeosavuse poolest võrdsed laskesportlased, tuues esile oma parema püüde, oma raugemata tahte saavutada sõbraliikus võistluses väärilisi tagajärgi. Võistluste ootel käis kibe ettevalmistus mitte ainult laske-rajal, vaid iga päev prooviti püüsi palgepanekut, laskeasendit ja sujuvat kukepäästmist, valmistati end ette kaitseliidu laskeparaadile. Need olid mehed, kes väärt on, et ümbruskonna laskesportlased neist tõsist eeskuju võtaksid.

Seda tööd, head tahtet ja saavutatud tagajärgi jälgides, pean märkima rõõmustava nähtuse, et laskmine kui tähtsam osa kodukaitsja ettevalmistamisest kaitseliitlaste peres ilka rohkem ja rohkem poolehoidu ja tähelepaneliku ning tõsist käsitamist leiab.

Võistlustel saavutatud tagajärjed ei küüni küll veel rahvusvaheliste meistervõistluste saavutisteni, kuid võrreldes meie oma läinud aastate saavutistega, peame tunnustama, et on astutud suur samm edu poole. Laskesport on kaitseliidus veel noor ala, alles hiljuti asusime teadlikule laskmisele, meie laskurid ei ole veel küllalt kogunud suurvõistluste tarvis, seepärast on seletatav nii mõnegi laskesportlase ebaõnnestumine üleriiklikudel võistlustel, kuna kodustel võistlustel nad väga häid tagajärgi näitavad.

Meie senised saavutused ja laskurite poolt ülesnäidatud hea tahe annab kindla tunnustuse, et laskesport kaitseliidus on kindlal arenemisteel. Loodan, et sama teed edasi käies järjekindlalt harjutades ja õppides, meie laskesportlased peagi tõusevad nii kõrgele tasapinnale, et nad heade lootustega võivad astuda rind-rinna vastu Lääne-Euroopa tugevamate laskesportlastega.

Ütlen kõigile laskuritele aitäh tehtud tööst ja soovin raugemata tahtet, õnne ja edu edaspidises töös.

§ 2.

Tallinnas 30. septembril ärapeetud kaitseliidu 1928. a. laskemeistervõistlustel tulid esimestele kohtadele:

1) Sõjaväepüssidest laskmises:

esilaskurite klassis — instruktor lipnik Silber, Heinrich, Tallinna malevast, 172 silmaga (86% võimalikust);

2) I laskurklassis — jaopealik Raag, Johannes, Tartumaa malevast, 104 silmaga (69,3% võimalikust);

3) II laskurklassis — malevkonna pealiku abi Voitka, Jaan, Tartu malevast, 116 silmaga (77,3% võimalikust);

4) Spordipüssidest laskmises: II klassis — malevlane Rull, Ernst, Järva malevast, 118 silmaga (78,7% võimalikust);

5) püstolitest laskmises: II klassis — jaopealiku abi Mägi, Johann, Võru malevast, 117 silmaga (78% võimalikust).

Kinnitan 1928. a. kaitseliidu meistriks laskmises:

1) instruktor Silber, Heinrich, sõjaväepüssi esilaskurklassi meistriks;

2) pealik Raag, Johannes, sõjaväepüssi I laskurklassi meistriks;

3) pealik Voitka, Jaan, sõjaväepüssi II laskurklassi meistriks;

4) malevlane Rull, Ernst, spordipüssi II klassi meistriks;

5) pealik Mägi, Johann, püstoli II klassi meistriks;

ja luban neile kanda vastavaid „Kaitseliidu laskemeistrite“ rinnamärke.

§ 3.

Kinnitan allpool loetletud kaitseliitlased malevate meistriteks ja luban neile kanda vastavaid maleva laskemeistrite rinnamärke:

A. Sõjaväepüsside esilaskurklassis:

Nr.Nr.	Ametkoht	Perekonna- ja eesnimi.	Kust malevast.	Silmade summa.
1	Instr.	Silber, Heinrich	Tallinna	167
2	Komp. p.	Tõevälja, Voldemar	Valga	154
3	Jaop.	Posti, Julius	Viru	154
4	Rühm.	Kirn, Jaan	Sakalamaa	151
5	Veltv.	Madisson,	Võru	150
6	Eskadr. p.	Rakfeld, Villem	Järva	147
7	Mvl.	Martson, Jakob	Pärnu	145
8	"	Tammer, Albert	Saaremaa	138
9	Rühmap.	Prommi, Johannes	Narva	136
10	Komp.-p.	Saar, Johannes	Harju	132
11	Komp.-p.	Märipea, Aleksander	Pärnumaa	126
12	Mvl. k. p.	Taagen, Alfred	Pétseri	121
13	Jaop.	Rull, Julius	Lääne	*)

*) Loeti meistriks võistluseta kui ainsam klassis viibija.

B. Sõjaväepüsside I laskurklassis:

Nr. Nr.	Ametkoht.	Perekonna- ja eesnimi.	Kust malevast.	Silmade summa.
1	Mlvt.	Jaama, August	Tallinna	101
2	Rühmap. abi	Gabriel, Artur	Viru	94
3	Instr.	Kase, Johann	Tartu	93
4	Jaop.	Org, Gustav	Valga	85
5	Rühmap.	Err, Oskar	Saaremaa	83
6	Jaop.	Raag, Johannes	Tartumaa	79
7	Mlvt.	Zabkna, Karl	Võru	78
8	"	Küttis, Nikolai	Narva	72
9	Komp.-p.	Triimann, Mikkel	Harju	69
10	Jaop.	Murri, Hans	Petseri	64
11	Mlvt.	Kuusik, Edmund	Pärnu	64
12	"	Neimann, Alfred	Sakalamaa	58
13	Jaop.	Jaktson, August	Pärnumaa	57
14	Rühmap.	Vilibald, Johannes	Järva	55
15	Instr.	Kask, August	Lääne	

C. Sõjaväepüsside II laskurklassis:

1	Rühmap. abi	Levo, Aleksander	Narva	112
2	Mlvt.	Verder, Aleksander	Viru	111
3	Rühmap. abi	Langholz, Karl	Pärnumaa	109
4	Komp.-p.	Arol, Aleksander	Tallinna	104
5	Mlvt. p.	Koger, Elmar	Tartumaa	102
6	" "	Voitka, Jaan	Tartu	102
7	Mlvt.	Tuimann, Nikolai	Järva	100
8	"	Kruustükk, Johannes	Valga	98
9	"	Tref, Jakob	Sakalamaa	98
10	"	Kukk, Johannes	Saaremaa	94
11	"	Kase, Georg	Pärnu	93
12	"	Jõgeda, August	Võru	87
13	Jaop.	Veber, Eugen	Petseri	85
14	"	Vilibert, Aleksander	Lääne	81
15	"	Povel, Johannes	Harju	79

D. Spordipüsside II klassis:

1	Rühmap.	Kruustük, Hugo	Valga	119
2	Jaop.	Lillep, Alfred	Tallinna	116
3	Mlvt.	Hermann, Arnold	Petseri	113
4	"	Gern, Ferdinand	Tartu	108
5	Rühmap.	Prommi, Johannes	Narva	108
6	Mlvt.	Võro, Oskar	Võru	107
7	Jaop.	Raag, Johannes	Tartumaa	105
8	Komp.-p.	Kärner, Jaan	Sakalamaa	103
9	Jaop.	Rull, Julius	Lääne	101
10	Mlvt.-p.	Pajos, Evald	Viru	99
11	Komp.-p.	Näripea, Aleksander	Pärnumaa	99
12	Van. instr.	Lind, Karl	Harju	93
13	Mlvt.	Kulla, Nikolai	Pärnu	89
14	"	Rull, Ernst	Järva	87

E. Püstolite II klassis:

1	Rühmap. abi	Gabriel, Artur	Viru	118
2	Mlvt.-p. abi	Kirsmann, Hugo	Narva	118
3	Rühmap.	Kolla, Paul	Pärnumaa	114
4	Mlvt.-p. abi	Grünthal, Nikolai	Petseri	112
5	Rühmap.	Kirn, Jaan	Sakalamaa	112
6	"	Kruustük, Hugo	Valga	109
7	"	Siirmann, Heinrich	Tallinna	108
8	Jaop. abi	Mägi, Johann	Võru	108
9	Instr.	Kase, Johann	Tartu	104
10	Komp.-p.	Triimann, Mikkel	Harju	104
11	Komp.-p. abi	Reinmann, Eduard	Järva	103
12	Mlvt.-p. abi	Otsa, Karl	Tartumaa	98
13	In-tr.	Kask, August	Lääne	96
14	Rühmap.	Sirk, Evald	Pärnu	91
15	Mlvt.-p. abi.	Aus, Jaan	Saaremaa	84

Alla kirjutanud:

(J. Roska)
Kindral-major,
kaitseliidu ülem.

Kaitseliidu laskurite suurpäev.

Kaitseliidu laskemeistervõistlused 30. septembril 1928. a.

I. Meistervõistluste tekkimise lugu.

Kaitseliidu uute „Laskemäärustega“ on tõusnud suur huvi lasketegevuse ja laskespordi vastu. See on täiesti loomulik, sest uus laskesüsteem annab suure vabaduse isetegevusele ja eraalgatusele kohtadel, mille puudumine seni end kõige valusamalt tunda andis ja suurel määral takistas laskespordi harrastamist.

Tõsiasi küll, et varemgi lasti kaitseliidus, kuid see kandis enam-vähem juhuslikku iseloomu ja ei olnud haruldased juhtumised, et igal aastal hakati uuesti otsast peale. Niisugune kohapeal tammumine kestis aastast aastasse. Ei ole imestada, et siis laskesport ei leidnud tarvilisel määral harrastamist.

Uued „Laskemäärused“ avasid tee edasilikumiseks ja tagajärjed ei jäänud tulemata. Juba käesoleva aasta suve jooksul sooritasid üle tuhande laskuri klassilaskuri katsed ja nende arv suureneb iga päevaga. See iseenesest ei ole midagi erakorralist ega imestamapanevat. Kodukaitsja aukohus on end väärikselt ette valmistada, et ta ei suudaks ka täita neid kohustusi, mis ta enda peale võtnud. Sellega on tema kohustatud teatava laskekursuse kaasa tegema. Kuid mainimise väärt on see rõomustav asjaolu, et need kaitseliitlased, kes nüüd korraliku laskekooli läbitemisele asunud, ei ole seda tegevusala võtnud üksikõkselt ja külmalt nagu mõnd „numbritäitmist“, vaid on asunud tööle täie innuga ja hoolega; nad on võtnud laskmist kui südamele ligidal seisvat lemmikasja. Kui tõsiselt laskurite pere oma tegevusele suhtub, seda ei näita üksi ülirohke osavõtt laskmisest, vaid veel enam suur mõttetöö, mitmekülgised otsimised ja uurimised asja paremale järjele tõstmiseks ja suurema edu saavutamiseks. Kokku puutudes laskuritega selgub, et peaaegu igatüüli on midagi soovida, midagi järjele katsuda, uurida ja parandada. Kui palju ei ole soetatud igasuguseid abinõusid, kui palju mõeldud välja uusi võtteid, mis annab tunnistust, et mõte sel alal töötab, et laskmine seisab südamele ligidal.

Sellekohased tagajärjed ei jäänud ka tulemata, nagu seda eelpool nimetasin.

Kuid igapäevasest tegevusest, kus iga laskur omaette või vähema üksuse koosseisus tegutseb, on veel vähe. On tarvis „perra kaeda“, kuidas edeneb asi naabrite juures, on tarvis nendega jõudu katsuda. Võib olla, et oleme liig kergesti rahul iseendaga ja rind-rinna vastu minnes üleaedsetega jääme päriselt „jänni“.

Seepärast on tarvis, et kaitseliidu laskurid vahete-vahel astuksid kokku, tuleksid lõunast ja põhjast, idast ja läänest ja siis näitaksid, mida millegi „mua miis“ suudab. Neid jõukatsumisi sooritatakse üleriiklikkudel laskevõistlustel.

Meil on kujunenud traditsiooniks, et igal aastal peetakse laskevõistlusi kaitseliidupäeval. Kuid siin nad kipuvad kaduma pidulikkusesse ja teiste võistluste hulka. Teisest küljest suve ajal, mil kaitseliidupäeva peetakse, ei ole laskurid täiel määral vormis, et näidata oma parimaid saavutusi. Lõpuks on seni kaitseliidupäeval laskevõistlusi peetud ainult ühes klassis

ja nendest osa võtma pääsevad ainult parimad primaarist, kuna madalama tasapinnaga (-klassi) laskur jääb eemale sellest suursündmusest.

Silmas pidades kõike eelpooltoodut: laskurite suurt huvi laskespordi vastu, nende intensiivset tegevust sel alal, laskevõistluste kitsapiirilust kaitseliidupäeval, kaitseliidu ülem vastu tulles laskurite pere palavamatele soovidele leidis võimaliku olevat käesoleva aasta sügisel laskuritele lubada erakorralise jõu ja võimete demonstratsiooni meistervõistluste näol.

II. Meistervõistluste põhijooni.

Meistervõistluste korraldamisel võeti põhimõtteks, et kõigile laskuritele oleks võimaldatud osavõtt sellest suurparaadist, vaatamata sellele, kui kõrgel lasketasapinnal nad ka seisaksid. Teiste sõnadega, laskurid tulid grupeerida nende võimete kohaselt ja iga grupp lasta võistelda omaette. Kaitseliidu „Laskemääruste“ kohaselt oligi juba niisugune grupeerimine osaliselt läbi viidud laskurite klassidesse liigitamisega. Silmas pidades, et võistluse ajaks kaunike kogu kaitseliitlasi oli jõudnud II, I ja esilaskurite klassi, korraldati võistlused sõjaväepüssidest laskmises.

- 1) II klassi meistri,
- 2) I „ „ „ ja
- 3) esi- „ „ „ nimele.

Püstoli ja väikekaliibrilise püssi laskemäärused ei ole veel ametlikult maksma pandud, kuid kavatsuste järele jaotatakse laskmised ka nendel aladel kolme klassi (II, I ja esi-), ja võrreldes kavandatavaid klassinõudeid tegeliku lasketasapinnaga selgus, et meie laskurid püstolitest kui ka väikekaliibrilistest püssidest suudavad enam-vähem rahuldavalt täita ainult II klassi nõudeid, ja seepärast nähtigi ette käesoleval aastal püstolitest ja spordipüssidest võistlused ainult ühes, s. o. II klassis.

Seega võimaldati kõigile kaitseliitlastele osavõtt meistervõistlustest ja igal klassilaskuril oli võimalik oma klassis tulla meistriks. See asetas meistervõistlused laialdasele alusele ja need ei kujunenud enam üksikute osavamate kütide ainult omavaheliseks võistlemiseks.

Kaitseliit iseendast on väga laialdane organisatsioon. Malevad on omaette iseseisvad üksused. Viimased korraldavad oma võistlusi ja seavad ritta oma laskureid paremuse järele. Seepärast on vajaline, et kummaski koonduses, kui kaitseliidus nii malevaisi, eraldataks paremad laskurid pahematest ja paigutataks väärikselise aukohale. Seda silmas pidades peetakse kahel meistervaskevõistlustel: ühed kohalikud — maleva meistri, teised üleriiklikud — kaitseliidu meistri nimele.

Selle arvestuse järele, kui igas malevas peetakse võistlusi kõigil aladel, saame käesoleval aastal 80 meistrit (75 maleva meistrit ja 5 kaitseliidu meistrit). See oleks esimene lend ajast huvitatud parimaid laskesportlasi, nad on esimesed versta postid laskekunsti arendamise teel. Nad on mehed, kes on suunanäitajaks

teistele, nad on meistrid, kes oma isikliku eeskujuga teisi kaasa tõmbavad ja edasi viivad. See on suur ja ilus ülesanne.

III. Meistrite autasu.

Oleme harjunud võistlustel saama igasuguseid auhindu kui külluse sarvest. On tõsiasi, et auhind, eriti kui ta on väärtuslik, mehi õhutab ja ergutab pinevamale tegevusele. Igal asjal on oma mõistlikkuse piir, samuti ka auhindade jagamisel. Kui võistlusele minnakse ainult auhinna kui materjaalse väärtusega asja püüdmisele, siis on võistlus oma ilusama ja kaunima mõtte kaotanud.

Auhind olgu ainult moraalise autasu välispidine märk. Õige tasu olgu — moraalne rahuldus ja enesetunde ning eneseväärtuse tõstmine.

Nendest põhimõtetest mindi välja ka meie

Üleriikliku võistluse tähtpäev kindlaks määratud, võttis maleva meistrite keskel maad pinev meeleolu. Peale paari erandi (ja needki tingitud äravõitmatuist takistusist) otsustasid kõik malevate meistrid tulla Tallinna üleriikliku meistri tiitli kaitsmisele. Mitte üksi ei otsustatud, vaid asuti kibedale ettevalmistamisele. Käis kibe laskmine, säeti korda püssi ja ennast, hangiti uudiseid ja kasulikke näpunäiteid siit ja sealt, kust iganes võimalik.

Siinkohal ei saa jätta märkimata, et nii mõnedki mehed ettevalmistamisel kaldusid viljakale teele. Nimelt nähti õiget harjutamist ja võistlusele valmistumist ainult võimalikult suurema arvu padrunit väljalaskmises. Ei taha siinkohal pikemalt peatuda ettevalmistamise juures (selle kohta lähemalt artiklite seerias, millised ilmuvad „Kaitse Kodu“

I klassi laskurid tuleliinil.

laskemeistrite hindamisel. Laskmine on nii suur ja tähtis ala, et sel alal tehtud tööd ei või hinnata mõne hõbelusikaga või taskukellaga. See arvamine osutub pärastpoole ka õigeks. Võistlustel vesteldes laskesportlastega selgus, et nendest keegi ei tulnud saama auhinda, vaid mehed tulid näitama oma võimeid, tulid rühkima omataoliste seast esimesele kohale. Igaüks tahtis tulla esimeseks, tahtis saada meistriks ja paljudele oli üllatavaks uudiseks, et meistritele annetakse ka vastavad meistri rinnamärgid.

Nii siis meistervõistlustel võitjateks tulnutele oli ainsaks autasuks meistri tiitel, kuna vastavad rinnamärgid käivad selle juure kui kõrge kutse välispidine tunnusmärk.

Vastavalt laskemeistri austavale ja kõrgele kutsele on vääriiline ka nende rinnamärk: malevate meistritel hõbedane ja kaitseliidu meistritel kuldne. Teisi ametlikke auhindu meistervõistlustel ette ei nähtud ega annetatud.

IV. Võistluste eelpäevad.

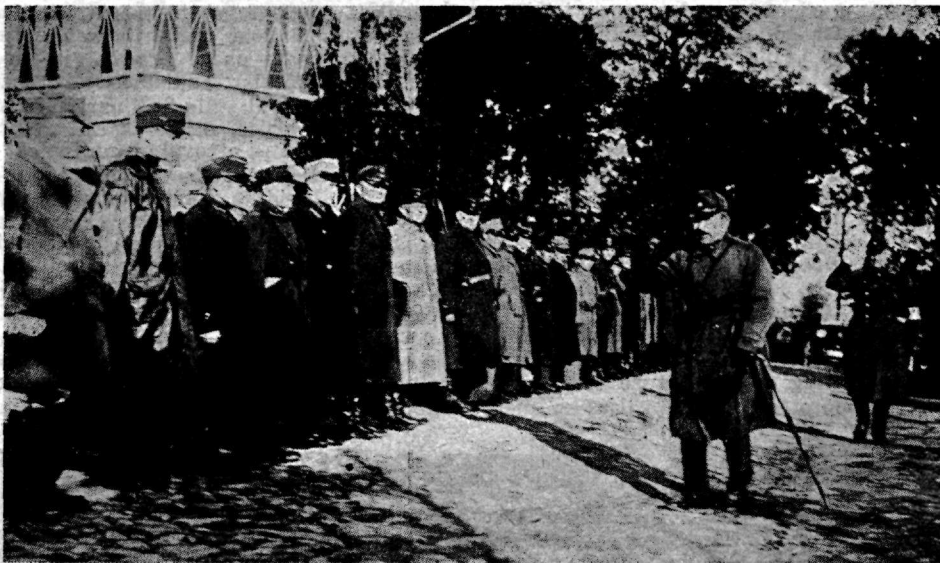
Malevate meistervõistlused viidi läbi septembrikuu algpäevadel, kuna võistlused kaitseliidu meistri nimele määrati kindlaks 30. septembrile.

veergudel üldpealkirja all: „Mõnd laskekunsti saladustest“, kuid toon paar näidet tegelikust elust.

Üleilmlikudel olümpia laskevõistlustel, milliseid peeti Antverpenis 1920. a., enne võistluspäevi oli Greeka meeskond kibedasti ametis laskmisega. Sooritati sadasid laskepäevas ja harjutati hommikust õhtuni. Soomlane Kolho ütles nende kohta: „Need mehed lasevad endid tui maks.“ Ennustus oligi täiesti õige, sest võistlustel läksid greeklaste laskmised koguni nurja.

Meie kaitseväes on omandanud laskmises lugupeetud koha III diviisi õppekompanii. Võistluste eel see üksus ei pühenda tähelepanu intensiivsele laskmisele, — hoopis vastuoksa, võistluse eelpäevad jäävad peaaegu täiesti vabaks võistlejate füüsilise, eriti aga vaimlise jõu koondamiseks.

Peale pikemat kaalumist valiti võistluse kohaks Tallinn, kus sõjaväe õppeasutuste ülem lubas lahesti kaitseliidu kasutada kolm tiiru Tondil. Oligi, et enamal jaol võistlejaist „otsad“ pikad ja sellega võistlusel käimine tublisti aega nõudev, ilmub suurem osa neist juba varakult kohale, et tutvuda võistluse kohaga ja oma relva veel kord järele „kaeda“.

Kaitseliidu ülem tervitab meistervõistlustest osavõitjaid.

Saarlased ilmuvad pealinna juba nädala keskpaigu; tingitult laevauhendusest saavad nad tagasi alles järgmisel nädalal. „Oma hea nädal kulub ikka ära.“ Ei ole midagi teha, kui asi nõuab.

Laupäevahommikuste rongidega jõuab kohale rõhuv enamus võistlejaid. Kortserid on nelle valmis muretsetud juba peastaabi poolt. See nagu ei huvitaks kohalejõudnud. Peaaegu kõikide esimene küsimus on, kas saab sooritada proovilaskmise. Ja kogu päev liigub Tondi teel kaitseliitlasi, üksikult ja gruppides. Varakult on platsil Võru ja Lääne mehed. Teiste seas askeldab ka Tallinna maleva esiklassi meister lipnik Silber. On puhuda nii ühe kui teise ja tutvustada neid oma laskekunsti „sala-dustega“.

Hilisõhtuni käib kibe tegevus tiirudel. Katse tagajärgedega ollakse üldjoontes rahul. Mõned saavutavad isegi väga häid tagajärgi. Nii lööb Sakala maleva püstolitest laskmise meister rühmapealik Jaan Kirn välja 126 silma! Annaks Taara seda edu ka järgmisel päeval...

V.

Võistlused.

Saabub kauaoodatud 30. september.

„Vahekohus“ on kohal juba kell 8. Pool üheksa tulevad võistlejad ja kell 9 on ette nähtud esimene lask. Viimased korraldused ja toimingud. Märklauad kohale toimetada, side sisse seada, igasugu abinõud tiirude vahel ära jautada jne. Vilunud kätes läheb see nobedasti. On ju kohtunikkudeks peamiselt malevate instruktorid peastaabi jõudude juhatusel, peastaabi ülema kolonel-leitnant I. Maide juhatusel.

Pool üheksa. Ruttu kadettide kasino juure, kus rivistuvad võistlejad kaitseliidu ülema vastuvõtmiseks. Kohale on ilmunud 59 maleva meistrit. Kümme nendest võistlevad kahel alal, seega on 69 võistlejat. Ainult 6 ei ole ilmunud ja sedagi seepärast, et mõnes malevas kõikidel aladel ei olegi meistreid.

Huvitava pildi pakub maleva meistrite kogu. Rõhuvus enamuses vanapoolsed ja keskeali-

sed härrad. Ainult paar nooremat torkab silma. Kõlk tagasihoidlikud, endasse süvenenud. Ei ühtki liigset sõna ega asjatut paradeerimist. Tõmehed, kes asja võtnud tõsiselt ja kes elavad ainult võistlusele.

Peagi jõuab kohale kaitseliidu ülem kindralmajor J. Koska. Lühikeses kõnes tervitab ta laskeid, kriipsutab alla meistervõistluste tähtsust ja eesmärki ning soovib head kordaminekut.

Võistluste algus on kuulutatud välja kell 9. Selleks ajaks jõuavad kohtadele ka võistlejad. Lasevad korraga: esilaskurid, I klassi laskeid, püstoli- ja spordipüssi-võistlejad, kuna II laskeklass jääb teise järjekorda.

Punkt kell 9 käib esimene pauk, ja see püstolist. Nii siis täpselt väjakuulutatud ajal. Täpisealsus on hea laskuri tähtsamaid vourusi.

Oieti ütelda ei ole laskevõistlustel näha suurt midagi, mis kõidaks pealtvaatajaid ja kõdistaks nende närve.

Vaatamata näilisele rahule on pinevus suur. Erilist tähelepanu leiab esilaskurite klass. On ju siin koos „suurused“, kes seni esitanud malevaid ja kaitseliitu. Nii mõnelgi maleva meistril on salajane soov, kuid kindel lootus võita meistri nime.

Nagu saatuse kiuste on maleva võistlused mitmelegi paremale laskurile ja oodatud meistritele valmistanud üllatuse ja nad ukse taha jättnud. Ei ole näha vanameistreid: instruktor N. Kütti Narva malevast, Võru maleva „internationaali“ Oskar Jürgensoni, Valga maleva suurlotust II klassis — härra Neulandi. Veel mitmelgi maleval on üht ja teist südamel, mis vähendab võidulootust.

Vaatamata sellele, et mitmeski malevas leidub häid esilaskureid, algab vägikaika vedamine kahe, rahvusvahelistes võistlustes karastatud maleva, s. o. Tallinna ja Võru, vahel. Loos lahutas „meistri“ kandidaate, mis omakord teeb asja veel pinevamaks. Härra Madison (Võru) laseb esimeses, H. Silber (Tallinn) teises vahetuses.

Meisterlaskurid külastamas.

Mida kõneleb H. Silber oma laskurikarjüürist, saavutustest, oma süsteemist ja „püssi hängeelust“.

★

Olla parim laskur oma rühmas on juba suur au.

Olla parim laskur kompaniis, malevkonnas, on veel suurem au.

Olla parim laskur malevas, on väga-väga suur au.

Aga olla parim laskur terves kaitseliidus, kõige osavam kütt 26.000 kaitseliitlase hulgas — see on seisukoht, mille üle maksab kadedust tunda meil igapähe. Seejuures aga ühtlasi ka õnnitleda meest, kes sellele kohale oma sihikindla ja teadliku lasketehnika arendamisega tõusnud.

„Kaitse Kodu“ tänasest numbrist loeme kaitseliidu ülema päevakäsku instruktori Heinrich Silberi kinnitamisest kogu kaitseliidu esilaskuriks, millise koha ta võitis enesele hil-

H. Silber.

Esimene vahetus läbi, käib kulutulena üle tiirude teade: 154 silma Võru! Kas läheb meistri tiitel provintsi? (Tõtt tunnistada — paljudel poleks olnud midagi selle vastu, kui pealinn oleks jäetud „kuivale“.)

Teine vahetus läheb tulle. Kõik tähelepanu on koondatud Tallinna meistrile. Proovilasud — 8, 8, 8, ja 8! Nagu takjas ühe ringi küljes kinni. Vaevalt, et see mees allapoole väärtatab! Ja nii ta ongi. Tulevad seeriad: 43, 43, 41 ja lõpuks isegi 45 silma! Tallinna maleva käesoleva aasta mitmekordne meister on liig kõva pähkel. 172 silma (86% võimalikust) on saavutus, milleni väljajõudmiseni tarvis tükk tööd ja aega.

Teised klassid ja alad on võrdlemisi uudis- asjad, seal ei ole meil veel „kuulsusi“ ja seepärast võistlused ei kutsu seal välja nii pinevat jälgimist. Võib olla, võisteldakse seal selle tõttu rahulikumalt.

Kaitseliidu suupäev on toonud ka külalisi. Sõjamineister kindral-major N. Reek külastab kõiki tiire. On kohal ka kaitseliidu oodatud külaline ja nõuandja, kaitseliidu laskeinspektor kolonel Otto Sternbeck. Ei puudu ka Tallinna maleva laskespordi klubi härra Reintammiga eesotsas.

Peagi on esimene järjekord läbi. Jäävad veel II klassi püssilaskurid. Vaikselt nagu tuld, lähevad ka võistlejad. Värsked meistrid uhked ja rõõmsad, teised kindla otsusega aastase järjekindla treeningu järgi selle tiitli võita endale.

Nõnda siis — nägemiseni tuleval aastal, kuid enne veel kell 5 „Sõdurite Kodus“ teeõhtul.

VI. Võistluspäeva lõpp.

Võistluse ajal olid laskurid tiirudel laiali ja mehed süvenenud endasse, nii et puudus võimalus omavaheliseks sõbraliseks jutuajamiseks ja üksteisega tutvumiseks. Selle tühja koha täitis ilusasti ühine koosviibimine teelauas „Sõdurite Kodus“. Kella viieks jõudsid sinna peaaegu kõik malevate ja kaitseliidu meistrid ning „vahekohus“. Rikkaliku laua taga, mille katnud Tallinna maleva naiskodukaitse nobedad käed, puhuti nii mõnigi sõna laskuri muredest, soovidest ja kavatsustest.

Peastaabi ülem kolonel-leitnant J. Maide tutvustab koosviibijaid võistluste tulemustega. Värskelele meistritele mängib orkester tuschi ja neid tervitatakse elavalt koosviibijate poolt.

Edasi tervitab võitjaid kaitseliidu ülem kindral-major J. Roska ja selgitab lühikeses kõnes laskekunsti ja laskespordi vajadust ning seab üles põhimõtted, millele rajada edaspidine tegevus. Seega on läbi n. n. „ametlik“ osa, algab karske, kuid heameeleoluline koosistumine. Orkestri ettekanded vahelduvad ühise lauluga. „Kinomeister“ leitnant Sepp näitab Pärnu kaitseliidupäeva ujumisvõistlusi ja mõne lõbusa Ameerika triki...

Kiiresti mööduvad tunnid. Veel ühine laul orkestri saatel: „Eestimaa, mu isamaa...“ ja tuleb lahkuda. Ei oota rongid, mis viivad laske- meistrid suupäevalt koduradadele.

Nüükaui kui püsivad relvad niisuguste meeste kätes, ollakse truu vabale Eestile „viimse veretilgani.“

R. L.

(Järgneb).

jutimöödunud kaitseliidu ülemaalistel meister-võistlustel.

Võiks ju arvata, et Heinrich Silberit avitas sellele kohale „pime õnn“ — seda võiks arvata, kui ta poleks tänavu tulnud suurtel võistlustel juba üldse neli korda esimesele kohale. Nii suvel Tallinna-Helsingi malevate võistlusel kõigi soomlaste ja pealinna parimate ees 172 silmaga. Kui tol korral veel mõni ehk kõneles „juhusest“ ja „heast vedamisest“, mis olnud kaaslaseks ka teisel Tallinna paremal laskuril Raavikul läinud aasta sügisel Helsingis, siis vähenesid need kõnelused juba pärast kaitseliidupäevaeelseid pealikute ja instruktoreite võistlusi, kus lipnik H. Silber tuli 126 silmaga jälle esimeseks. Koguni kadusid need jutud peale 2. septembril peetud Tallinna maleva laskevõistlusi, kus H. Silber 167 silmaga jättis kõik teised pealinna laskeosavad enesest maha. Ja nüüd, ülekaitseliidulisel meistervõistlusel, kus tulejoonele tulid osavust katsuma ja võistleva iga maleva parimad, parimad 26.000 hulgast — võitis H. Silber jälle.

Kõike seda arvesse võttes tohib H. Silberi vist tõesti ja vastuvaidlematult tunnustada praeguseks Eesti kaitseliidu osavaimaks kütiks, parimaks 26.000 hulgast.

*

Ma ei usu, et H. Silberit isiklikult tunnetasid just väga paljud, kuigi ta pole sugugi liig tagasihoidlik liikumise suhtes. Ja tegutsenudki on ta õige mitmel ja inimestega väga palju kokupuutumist toovatel kohtadel.

Kes ta on, see lipnik Heinrich Silber, ja millised on ta laskurikarjääri esimesed sammud?

Ta on sündinud, kasvanud Tallinnas, siin veetnud oma esimesed kooliaastad. Lõpetab a. 1915 siin kaubanduskooli ja kuna perekonna varanduslik seis ei võimalda edasiõppimist, asub ta ise enesele leiba teenima, töötab kolm aastat, kogub veidi raha ja astub a. 1918 Tallinna Peetri realkooli — omal riisikol, elades omaenese teenistusest. Tuleb vabadussõda ja H. Silber lahku ajutiseks koolist, astudes kodukaitsjate ridadesse. Jääb aga raskesti haigeks, millest paranemine võtab hulga aega. Jõuab siiski a. 1920 lõpetada sõjakooli lipnikuna. Seal tervanedes, astub ta realkooli tagasi. On tegevamaks skoutluse organiseerijaks. Lõpetab realkooli õppekursuse (ikka omal käel) a. 1921. Samal aastal astub üliõpilasena Tartu ülikooli. Elab ja teenib vahepeal Rakveres, kuni tuleb Tallinna maleva instruktorigiks.

Nii on kaitseliidu esilaskuri elukäik üldistes joontes.

*

Külasthan H. Silberit ta kodus, et temaga veidi vestelda ta laskurikarjäärist, ta laskemetoditest, arvamistest laskeosavuse kohta. Nii öelda — intervjuuerida Eesti meisterlaskurit. Palun teda enesele kõigepealt jutustada oma laskuriks saamise lugu.

„Esimest reeglipärast laskeõppust sain sõduripõlves vabadussõja ajal,“ algab H. Silber. „Aga, tõtt öelda, polnud hoolas sihtimine mulle ka enne seda tundmata. Poisikesena teiste omastega mängides korraldasime hoovis ja tänaval tihti vibupüssist laskmise võistlusi ja mul on meeles, et tulin seal sagedasti esimesele kohale... Juba veidi vanemana tutvusin väikesekaliibrilise „monte-kristoga“ — ja jälle sai sellega märkilaskmist harjutatud.

See kõik oli olnud muidugi ainult mäng,“ jätkab H. Silber. „Sõduripõlves ja sõjakoolis sain esimest korda päris süstemaatilist laskeõppust ja võtsin asjast hoolega osa. Aga ometi loen oma päris teadliku laskeosavuse harjutamise alguseks aasta 1925, mil olin õppurkompanii pealikuks Rakveres. Mul tuli seal laskmist õpetada poistele, kellest suur protsent polnud varem püssi õieti puudutanudki. Seepärast tuli neile kõike õpetada algusest peale, ka kõige primitiivsemaid ja harilikumaid asju, mis ometi laskmise juures imetähtsad. Nii, teisi õpetades, õppisin ka ise määratu palju. Poisid olid ihu ja hingega asja juures, sai nendega Vallimäel räheldud päris mehe moodi — ja tagajärg oli, et nende poistega, kes varem polnud püssi õieti näinudki, võtsime Virumaa maleva võistlustel kolm kohta... Ja sealt algas see minulgi.

Mu esimene „laskevõit“ oli Rakveres, kus tulin neljandale kohale. Aegamööda nihkusin edasi, kuni enne Rakverest lahkumist tulin Virumaa malevas teiseks. Sama maleva esindajana tulin 1926. aastal kaitseliidupäeval ülemaalistel võistlustel revolvrilise laskmises teiseks. Ka püsis laskmises tulin tol korral kohale, aga ei mäleta enam, kas 6-, 7- või 8-ndale.“

Küsin, mitu korda ta üldse laskevõistlustel on tulnud võidukohtadele. Ta ei mäleta neid kõiki. Ainult tänavused neli korda esimest kohta on tal täpselt meeles — ka saavutatud silmade arv.

„On teil laskmises mõni kindel, n. ö. „oma“ süsteem?“ küsin mina.

H. Silber naeratab.

„Süsteemi? Jaa, midagi sellesarnast, mida teie mõtlete. Kuid ma ei tea, kui täpselt ma tahan seda seletada...“ põikleb ta kavalalt.

Jätkab siis: „Palju ja õige palju sai läinud sügisel õpitud Soomes sealseilt kütidelt, kui olime seal helsinglastega võistlemas. Võtsin sealt kaasa mõnedki head kogemused, mida hiljem olen kasutanud ja arendanud.“

Kaitseliidu esilaskur H. Silber sihtimas.

Peale selle olen enesele alati muretsenud laskeasjanduse kohta käivat kirjandust. Samuti lugenud. See kõik seal on muidugi enamuses ainult teoreetlik õpetamine. Aga ometi, kui leian neis õpetustes midagi uut, mis näib tõesti kasulikuna, katsun neid võtteid või õpetusi kohe praktiliselt järele. Sagedastigi käib üks õpetus vastu teisele. Siis tuleb juba valida — ja järjekindlalt ning teadlikult seda paremat võtet või viisi harjutada.“

„Millisest süsteemist püssi eelistate?“

„Varem lasin ainult Jaapani süsteemilise kuulipüssist, mis on võrdlemisi hea tabamisega. Kuid viimasel ajal, just peale läinudsügisest Helsingi-sõitu, olen lasknud ainult Inglise süsteemilise püssist. Ka kõigil viimastel võistlustel olen väljas olnud Inglise püssiga.“

Toob siis selle oma truu püssi seinalt maha, näitab teda mullegi — ei mina näe temas midagi eriskummalist või metall-geniaalset. Püss mis püss — ainult hästi puhas ja nagu hoolitsetud välimusega.

„Iga laskur peab tundma oma püssi hingeelu,“ ütleb H. Silber. „Peab teda täielikult tundma.“

Püssi hingeelu! — see oli mulle vast uus termin!

„Jaa — püssi hingeelu,“ ütleb H. Silber. Laskmisel on mõjuvad kolm asja: püss, laskur ja atmosfäär. Iga laskur peab tundma, peab piinlikult hästi tundma oma püssi ja arvestama laskekoha, laskeaja atmosfääriga.

Laskur peab tundma peenelt oma püssi ja peab teda — kui tohib nii öelda — päris tõsiselt armastama. Kui vahest vaadata, kuidas mehed terasvardaga raspeldavad püssirauda, et aina ragin ja krigin kuulda — päris hale hakkab neist püssidest. Kas niivisi võib püssiga ümber käia, kui temalt oodatakse ja nõutakse tabamistäpsust!“

Tingin veel, et ta ikka kõneleks midagi oma harjutusviisist, laskeviisist, oma süsteemist.

„Minu süsteem — peab see siis olema midagi iseäralist? Ta on õige lihtne,“ on ta lõpuks nõus seletama. „Ja nimelt: kord heakleitud võtete võimalikult ühtlustamine, et neid järjekindlalt läbi viia ja arendada. Siis veel: kõikide vigade hävitamine millimeetrilisel määral. Nii näiteks tuleb seada kokku skaala, tuleb teada, et pärast kümnet lasku „võtab“ püss juba allapoole — nii kümme, mitukümmend üksikasja, mõned õige väikesed, aga tähtsad. Ja ikka ja jälle: tuleb tunda oma püssi.“

Iga laskur peab olema omast kohast püssitehnik. Eriti mis puutub mitmesugustesse parandamistesse ja „ümbertegemistesse“, mida mõnigi artikkel või õpperaamat soojalt soovitab. Aga ettevaatlik, hea tehnik peab ta olema — muidu on tagajärjed just vastupidised: võib oma oskamatute „uendustega“ püssi lihtsalt ära rikkuda...“

*

Kõneleme veel ühest ja teisest laskmisesse puutuvast küsimusest, tuletame meele aega, mil mõlemad käisime ühes ja samas Peetri realkoolis ja hiljem olime seltsis rover-skoudid. Tuletame veel meele läinudsügisest ühist retke Helsingisse, mille puhul H. Silber jällegi toonitab, et ta just seal palju õppinud ja näinud kasulikku.

Ja siis siirdume jälle igapäevsetele laskeasjanduse päevaküsimustele. Silberil lipsatab lause, et kes ikka tahab olla hea laskur, peab kaunis tihti harjutama.

„Aga teie?“ küsin mina. „Harjutate tihti? Ja järjekindlalt?“

„Helsinglastega Tallinnas varasuvel peetud ja hiljutiste meistrivõistluste vahel olen osa võtnud ainult kolmest laskeharjutusest,“ on vastus.

Nii siis — mitte palju.

Ja kaitseliidu esilaskur arvab, et see paugutamine lasketiirul ei harjutagi osavust nii palju,

Rügemendi tütar.

Rudyard Kiplingi jutustus
Briti Indiast.

„Härra, kel pole aimugi tscherkess-kadrillist, ei tohi seda ka alata ja seega kõiki teisi tantsijaid segada!“ Nii olid miss McKenna sõnad mulle ja mu vastas istuva veltveebli näoilme ütles sedasama. Mul oli miss McKenna ees hirm. Ta oli kuus jalga pikk, koosnes n. ö. ainult kollastest tedretähtedest ja punastest juustest ning kandis õige silmapaistmatut tualetti: valgeid atlasingi, roosat musliinkleiti, õunavärvilist õlasalli ja musti siidkindaid — peale selle veel kollast roosi juustes. Seepärast põgenesin miss McKenna eest ja otsisin üles mu sõbra, sõdur Mulvaney, kes oli enesele leidnud koha einelauas.

„Nii siis — teie tantsisite väikese Jhansi McKennaga, kes abiellub veltveebel Slane'iga? Naa, härra, kui te järgmine kord jutlete oma krahvide ja krahvinnadega, siis jutustage neile ainult, et olete tantsinud väikese Jhansiga. See on midagi, mille peale võite olla uhke.“

Agaga ma ei olnud sugugi uhke. Vastupidiselt — tundsin end õige väikesena. Sest Mulvaney silmist paistis jutustamise tahe; peale selle teadsin, et liig kauane baari-laua ees seismine teeb Mulvaney küpseks igasuguste distsipliiniüksimustele. On aga väga piinlik kohata head sõpra, kui see täielises marsivarustuses marsib trahviks asjatult edasi-tagasi peavahi-üel.

„Tulge õppeplatsile, Mulvaney — väljas on jahedam — ja jutustage mulle miss McKenna, kes ja mis ta on ning miks nimetatakse teda „Jhansiks“?“

„Tahate te seega öelda, et te pole midagi kuulnud ema Trummist, Jhansi emast? Ja te arvate end ka teadjaks inimeseks! Tulen kohe järele, niipea kui olen süüdanud piibu.“

Läksime välja, tähtedes taeva alla. Mulvaney istus ühele suurtükialusele ja algas harilikul viisil — piip suunurgas, suured käed maetud põlvede vahele, miits liikatud sügavale kuklasse:

kui lihtne sihtimise, püssilaehaaramise ja kukepäästmise harjutamine toas või väljas. Esiteks harjutada pidevalt seda, alles siis minna tiirule kuulpadruneid põmmutama.

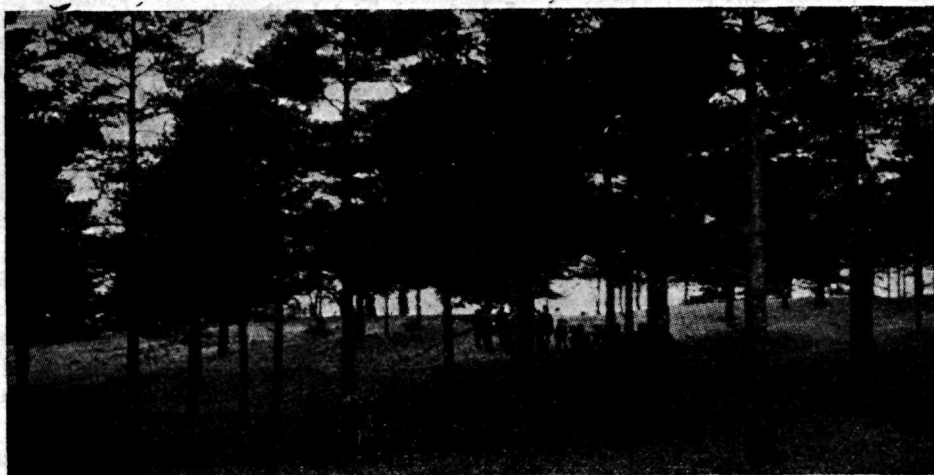
Enne mu lahkumist vaatlen veel seinal ripuvaid ja laual asuvaid H. Silberi laskevõidumärke — revolvreid, diplome, kellasid. Neid on seal õige hea trobikond.

„Siis, kui praeguse proua Mulvaney nimi oli veel preili Shad, olite teie, härra, palju noorem kui täna ja ka armeega oli mitmeti teisiti. Tänapäeval pole noortel enam tahtmist abielluda ja see on ka põhjuseks, miks armees on nüüd nii vähe ehtsaid, tublisid, ausaid, vandujaid, vahvaid naisi — ehkki veidi elevandijalgseid, see eest aga südamega õigel kohal. Aga siis, kui ma olin allohvitser — — Hiljem kaotasin paelad jälle — sest pole midagi — aga ma olin kord allohvitser. Nii siis, tol ajal veel elas ja suri mees ühes oma rügemendiga; ja, nagu see oli päris loomulik, abiellus, kui sai meheks. Kui ma nüüd olin allohvitser — Issand Jumal, kes kõik pärast seda on rügemendis sündinud ja surnud! — oli vana McKenna lipukandjaks; ka abielumees. Ja ta naine, ta esimene naine, sest ta oli kolm korda abielus — McKenna naine Bridget oli pärit Portarlingtonist, nagu minagi. Ma ei mäleta enam, kuidas oli ta neiu põlve nimi; aga meie, teise kompanii mehed, hüüdsime teda ainult „ema Trummiks“ ta kehakuju pärast, mis oli täiesti sõõrümargune. Nagu suur trumm! Sel naisel — Issand andku talle igavest öndsust ja lasku tal taevas käsi hästi käia — sai alatasa lapsi; ja McKenna töötas, kui kuues või seitsmes oli sündinud ja kisades teatas enese asumisest McKennade suguvõsa järjestusse, et ta nüüdsest peale nad lihtsalt nummerdab ära. Aga ema Trumm palus teda, et ta nad ristiks garnisonide järele, kus nad ilmale tulnud. Nii oli siis olemas Colaba McKenna ja Muttra McKenna ja terve provints teisi väikesi McKennasid, nende hulgas ka väike Jhansi, kes seal praegu tantsib. Ja, nii need lapsed sündisid ja surid; kui tänapäev siin neetud Indias sureb meie lapsi nagu lambaid, siis suri neid tol ajal nagu kärbeid. Ka mu enese väikese Shadi kaotasin tol ajal — aga see ei puutu siia. Sest on juba kaua tagasi ja mu vanaeidel pole enam olnud ühtki.

Asja juure. Ühel neetud palaval suvel tuli

Ja siis saan H. Silberilt veel ühe tähtsa lubaduse: ta töötab juba tulevases „Kaitse Kodu!“ kirjutada laskukunstist — mitmest tähtsast asjast, mis igale laskurile imetarvilikud teada. Lubab oma kaastööd jätkata tulevikuski. Meisterlaskur andmas oma kogemustest ja praktilistest tähelepänekutest juhatusi teistele — see tohiks tõesti huvitada!

E. V

Tallinna lõunamalevkondlased Mustamäel lasketiiru ehitamisel kandmas roopaid.

käsk mingisuguselt põlenud peaauga idioodilt, kelle nime olen unustanud, et kogu rügement peab minema sisemaale. Vist uudishimutsesid nad lihtsalt niisama näha, kuidas teostub sõjavägede transporteerimine uuel raudteel... Naa, nad said seda näha! Jumala eest, nad said seda teada ja õige põhjalikult, enne kui nad oma nalja lõpetasid. Ema Trumm oli just matnud oma Muttra McKenna; kõikidest noortest McKennadest oli sel põrgulisel suvel järele jäänud ainult väike Jhansi, kes siis oli just nelja-aastane.

Neljateistkümne kuuga matta viis last. See on ikka kaunis karm, mis?

Nii siis, hõõguvas palavuses algasime sõitu uuele peatuspaigale — kurat söögu meest, kes selleks andis käsu! Kas ma iial peaksin unustama seda transporti? Nad olid meie transporteerimiseks annud ainult kaks lühikest rongi — ja ometi oli me väeosa kaheksasada seitsekümmend meest. Teise rongi oli paigutatud esimene, teine, kolmas ning neljas kompanii ühes kahe-teistkümne naisega — need polnud ohvitseride daamid — ja kolmteist last. Pidime sõitma kuus-sada miili — ja raudtee oli tol ajal veel midagi õige uut. Kui me nii rongi sisemuses olime konutanud ühe öö — mehed kõik särgiväel ja hullud janust, juues seda, mis aga rüübata andis, ning kugistades halvaksminevat aiavilja, kus seda aga näpata saadi, sest pikemat peatust polnud kuski — tookord olin veel allohvitser — puhkes hommikukoidul koleera.

Paluge taevalt, et ta teid iial ei laseks näha koleerast haardud sõjaväetransporti! See on nagu Jumala sõjakohus, mis tuliheledal päeval teie peale langeb. Peatusime, jäime hädalaagrisse, komandant saatis sisemaale kolmesaja miili taha telegrammi appi-palvega. Tõepoolest, abi läks meile vaja, sest viimane kui hing kohalikkudest raudteeväeosadest põgenes iga ilma-

kaare poole, nii pea kui meie rong oli peatunud. Kui oli telegramm kirjutatud, polnud terves jaamas enam leida ka ühtki pärismaalast, välja arvatud telegraafiametnik — ja seegi ainult seepärast, et teda ta räpast kukalt pidi toolil kinni hoidsime. Ja siis algas päev igavese põrguga vagunites. Sõdurid haarasid püssid ja mõõgad ja mis aga kätte said ja põristasid nendega raudroobastele, nagu oleks see pörin aidanud kutsuda abi või nagu oleksid nad nii tahtnud laagrisse üllugemisele kutsuda neid seltsimehi, kes koleerasurnutena enam ei kuulnud ühtki kutset. Naa, see pole minu ala, kirjeldada, millisena koleerataud välja näeb. Seda oleks teile ehk öelnud rügemendi arst, kui ka tema poleks vagunist kukunud alla perroonile, kuhu me ladusime surnud. Ta suri siis ühes teistega. Mõned poistest surid kohe esimesel ööl ja teised kakskümmend olid raskesti haiged, kui me nad välja kandsime. Ja naised seisid kõik ühte nurka surututena ning ainult karjusid hirmust.

Seal ütleb komandant — olen unustanud ta nime —: 'Tooge naised siit ära, sinna puudesalu alla. Toimetage nad laagrist ära. Siin pole koht nende jaoks.'

Samal ajal istub ema Trumm oma madratsil ja püüab oma väikest Jhansit rahustada. 'Mars, minge siit ära sinna puude alla,' ütleb ohvitser. 'Minge siit inimeste eest tülist ära!'

„Saatan viigu mind, kui ma seda teen!“ ütleb vana Trumm, ja väike Jhansi, kes kükkitab ema kõrval madratsil, kaaksub ka kaasa: 'Saatan viigu mind!' Seal pööris ema Trumm naiste poole: 'Tahate te poistel lasta siin surra, kuna te ise piknikke korraldate, teie tallukad? Mis neil puudub, see on hea vesi. Hallo, aidake kaasa!'

Ja käärib enesel käised üles ning marsib ühe kaevu juure — väike Jhansi oma pisikesse

tassiga järele — ja tema järel teised naised, sõnakuulelikud nagu lambad, hobustejootmise-ämbritega ja keedupottidega. Kui kõik nõud olid täis, marsib vana Trumm oma naisterügemendi eesotsas jälle laagrisse tagasi — see oli kõige tõsisem lahinguväli, ainult ilma au ja kuul-suset.

„McKenna, mu poiss!“ ütleb ta häälega, mis kõlas kui trummilöök, ütle poistele, et nad peavad jääma rahulikuks. Vana Trumm tuleb ja hoolitseb nende eest, annab igähele lonksu õlut!

Siis hüüdsime hurraa ja meie ridade hurraa oli valjem kui nende vaeste kuradite kisa, kel oli taud juba kehas — aga mitte liig palju valjem.

Te peate nimelt teadma, rügement oli tol korral veel roheline, ja see ei teadnud sest tõvest veel midagi, nii et meid, terveid, ei saanud millekski tarvitada. Inimesed käisid ümber nagu pööratõbisid lambad ja ootasid, mil langeb maha järgmine, ning sosistasid enese ette: „Mis on siis ometi lahti? Jumala nimel, mis on siis ometi lahti?“ See oli kole. Aga samal ajal marssis vana Trumm vahetpidamatult sinna ja siia, siia ja sinna, väike Jhansi ta kuuesabas — ema seelikust kinnihoidev käekene oli ainus, mis oli lapsest näha, sest ta oli ühelt surnult võtnud kiivri ja kummutanud selle enesele pähe, kuna kiivri lõuarihm rippus talle peaaegu põlvini — vana Trumm marssis siia ja sinna ning jagas meestele vett ja seda, mida oli olemas napsidest.

Aegajalt ütles vana Trumm, ja ainult pisarad veeresid üle ta paksu, punase näo: „Minu poisid, minu vaesed, armsad, head surnud poisid!“ Enamasti aga püüdis ta meestele oma sõnadega sisendada julgust ja neid hoida lootuses; ning väike Jhansi jutustas neile alatasa, et hommikul vara on neil kõigil juba kõik hästi. See oli trikk, mille ta oli õppinud vanalt Trummilt, kui Muttra oli põlenud palavikus. Hommikul vara! Hommik, mis algas kahekümneseitsmele tublile mehele, ja teised kakskümmend meest lamasid surevatena kibeda, põletava päikese käes. Aga, nagu öeldud, naised töötasid kui inglid ja mehed kui kuradid, kuni sealt kaugelt tuli kaks arsti ja olime päästetud.

Aga veidi enne seda — Vana Trumm lamas põlvili ühe minu grupist poisi kõrval (mees oli kasarmu magamissälis mu parempoolseks naabriks) ja hoidis tal silme ees jumalasõna, mis pole veel kedagi hädasse jätnud — ja seal ütleb ta äkki: „Hoidke mind kinni, poisid, mul on neetud halb!“ See oli päike, mitte koleera, mis talle oli seda teinud. Ema Trumm oli unus-

tanud, et tal polnud peas midagi muud kui õhuke pitstanu, ja ta suri, kuna „McKenna, mu poiss“ hoidis teda kätel, ja poisid ulusid nagu lapsed, kui nad teda matsid.

Veel samal ööl puhkes tugev tuul ja puhus me telgid lihtsalt ümber. Aga ta puhus ühtlasi ka koleera minema — ainsatki uut haigestumist ei olnud meil nende kümne päeva jooksul, mis me pidime veel siin karantiinis olema. Ja te võite seda nüüd uskuda või mitte, aga jäljed, mis katk laagrist läbi minnes oli jätnud, olid täpselt sarnased mehe omadele, kes oli järgimööda neli korda teinud ringkäigu läbi telgitänavate. Kõneldakse, et Igavene-Juut toob koleera enesega kaasa. Ja ma usun, see on õigus.

„Ja see,“ tähendas Mulvaney ebaloogiliselt, „on põhjus, miks väike Jhansi McKenna on nagu ta on. Kui McKenna suri, kasvatas tütarlast kortermeistri abi naine, aga siiski kuulub Jhansi teise kompaniisse; ja loo, mille praegu teile jutustasin — ühes Jhansi McKenna õige hinnanguga — seda olen igale kompanii nekrutile pähe tuupinud. Karistatagu mind, kui ma poleks allõhvitser Slanele kõike seda nii kaua pähe tagunud, kuni ta Jhansi kosis!“

„Kas tõesti?“

„Inimene, muidugi! Jhansi pole just iludus, aga ta on Vana Trummi tütar ja minu kohus on ta eest muretseda. Veidi enne kui Slanele hakati maksma shilling ja kaheksakümmend päeva, ütlesin ma talle: „Slane,“ ütlesin ma, „homme loetakse seda juba mässuks, kui ma sulle paar tükki kiilutan; aga vana Trummi hinge juures, kes nüüd viibib äraseletatud elus, kui sa mulle kohe ja siinsamas ei anna sõna, et sa kohe ei kosi Jhansi McKennat, siis kisun vaskhaagiga sul liha kontidelt. See on häbi teisele kompaniile, et Jhansi on jäänud nii kaua neiuks,“ ütlesin ma. Pidin ma siis niisuguse ainult kolm aastat Indias viibinud kollanokaga veel kaua kaklema, kui ma enesele kord juba olen midagi pähe võtnud? Ei tule mul meelegi! Slane läkski siis kohe ja palus Jhansilt kätt. Ta on hea poiss, see Slane. Ta läheb ühel ilusal päeval veel intendantuuri ja sõidab kord oma isikliku hobusega jalutama — tänu oma kokkuhoidlikkusele. Nii olen ma muretsenud vana Trummi tütre eest! Ja nüüd minge ja tantsige Jhansiga.“

Ma kuulasin sõna.

Hakkasin tundma sügavat aukartust miss Jhansi McKenna ees; ja hiljem läksin ka ta pulma.

Võib olla, jutustan ühel päeval ka sellest.

Kogust „Lihtsad lood India mägedest“.

Kuidas kaitsen end sõjagaasi eest.

Neil päevil ilmus kaitseliidu peastaabi väljaandel D. Buxhoevdeni brošüür „Kuidas kaitsen end sõjagaasi eest“ — raamat, mille ilmumine oli enam kui vajaline. Soovitades kõigile seda osta, laseme siin lugupeetud autoril põhjendada raamatu vajadust ja selles ilmutatud mõtteid.

Kirjutades brošüüri „Kuidas kaitsen ennast sõjagaasi eest“ valisin põhisonaks dr. Rudolf Hansliani arvamise: „Keemiline relv telkis, et pääsida, sellega tuleb maailmal leppida“! See on minu arvates tõde ja praeguse aja tõsidus. Ei maksa rahulduda lootusega, et tulevikusõjas võitlevad pooled ei julge käsitada seda relva seepärast, et kahekümnenda sajandi inimkond ei luba käsitada sarnaseid mitteinimlikke võitlusvahendeid ja võtteid. Kuid niikaua, kui sõda jääb eluküsimuste lahendamisel rahvaste vahel ultima ratio'ks, on vähe lootusi selleks, et võitlejad pooled loobuksid relvast, mis neile näib kõige mõjuvamana. Meie praegu näeme, et maailmas kõik riigid organiseerivad gaasikaitses. Üksikud riigid on sellel alal jõudnud juba väga kaugele, on suutnud ehitada linnades elanikkudele varjupaiku gaaside eest, on varustanud elanikke vastavate kaitsevahenditega, on organiseerinud elanikkude seas päästekomandod jne. Kas see on selle tundemärk, et gaasi tulevikusõjas boikoteeritakse?! Arvan, see näitab meile just vastupidist, ja nimelt, et mitte keegi ei usu gaaside mittetarvitamist.

Meie väike riik ei suuda ükski sellele vastu hakata. Meie protest jääks tähelepanematuks. Siin on sõna suurtel riikidel ja nemad nähtavasti ei taha loobuda sõjagaasist. Mitte ükski neist ei usalda teist — maailmasõda näitas, et sõlmitud lepingud on tegelikult väärtusetud. On ju ka sõlmimata jäänud sellised lepingud, mis keelavad

gaaside tarvitamise. Ja nähtavasti ei taha ka midagi välja tulla ülddesarmeerimise lepingust lähemas tulevikus.

Meie väike kodumaa muidugi ei soovi sõjanda, vaid hea meelega tahaks elada heas vahekorras ja rahus kõikide naabritega. Kuid rahu ei olene mitte ainult meist ja seetõttu peame alati olema valmis kaitsma oma kodumaad. Nüüd aga ei sünni kodumaa kaitsmine mitte ainult tema piiril, vaid kogu kodumaa pind muutub sõjaväljaks ja mitte ainult meie sõjavägi, vaid ka kogu kodumaa rahvas satub sõjategevusse ja vastase tule ja gaasi alla. Pole meil kodumaal leida seda nurka, millel on strateegiline või majanduslik tähtsus, mis jääks välja sõjategevuse piirkonnast. Vastase lennukid ulatuvad igale poole ja kannavad endaga kaasa häda ja surma. Sellele piiri panna suudame ainult sel teel, et aegsasti õpime tundma ähvardavat hädaohtu ja end organiseerime temale vastu panema. Kui hädaohu iseloom on meil teada, ega ta siis ka nii hirmus ei ole. Igale väele on leitud vastujõud, iga hädaoht on paraliseeritud, kui me teda hästi tunneme.

Selle lühikese brošüüriiga ma tahan juhtida oma kodumaalaste tähelepanu sellele uuele hädaohule, millega ähvardab meid tulevik. Ei taha lugejaid koormata teaduslike peensustega ja nimetustega, kuid püüan lühidalt seletada, milles seisab gaasi hädaoht. Kuid ainult nimetada,

Daamid gaasimaskides.

Esimese Inglise nais-sanitaarkorpuse liikmed Calshoti laagris.

milles seisab oht, oleks vähe, seepärast lisan veel juure lühikesi näpunäiteid selleks, mil teel iga kodanik võib vähendada ähvardavat ohtu silmapilgul, kui ta satub temasse.

Ei ole hädaoht nii kohutav, kui oleme varustatud kaitseabinõudega, kui oskame neid käsitada, kui oleme enese organiseerinud temale vastu panema.

Mitte aga nii, kui oleme kaitsmata ja organiseerimata. Siis muutub keemiline relv hirmsaks ja vastase lennukite tegevus puhthävituseks rahva seas. Jätta gaasikaitse organiseerimine ja kaitsevahendite muretsemine sõja algamise momendiks oleks lubamatu kergemeelsus, mis võrdub enesetapmisele.

Ja! meil seisab suur töö ees: organiseerida meie kodumaal gaasikaitse! Sellest tööst peab suurema osa enda peale võtma kaitseleit, on ta ju seltskondlik organisatsioon ja rahva laps. Kuid ka teised, riiklikud ja eraettevõtted ei tohi välja jääda üldorganisatsioonist — kõik, kõik peavad temast osa võtma, mehed, naised, noored ja vanad. Gaaspomm, mis heidetud vaenlase lennukilt, ei ähvarda mitte ainult täiskasvanud mehi, ta hävitab kõiki, kes kaitsmata satuvad tema mõjupiirkonda. Minu arvates oleks väga soovitatav võtta gaasikaitse organisatsiooni küsimus kooli-

de õppeainete kavasse. Poeglastekoolides võiksid seda õpetada sõjaväeinstruktorid, kuid tütarlastekoolides peaks see ühendatama mingi muu õppeainega. Minu arvates meie ei kasvata sellega meie noorsoos militaristlikku vaimu, vaid ennem vastupidi, taandame seda, kui noortele näitame, kui võrra hirmus on moodne sõda. Aga meie suudaksime sellega vaprustada meie noorsoo südant ähvardava ohu vastu, kui teda õpetame vastu panema hädaohule ja tähelepanu juhime ohu iseloomule. Vapper süda pole rahvale ialgi veel kahju toonud. Vana osav meremees, sattudes paadiga tormi, ei ehmu sellest, vaid rahulikult ja osavasti katsub pääseda ohust rannale. Talle on tuntud tormi ja lainete oht ja oma paadi vastupidavus. Mitte aga nii pole oskamatu inimene. Tundmatus ohus langeb tal süda saapaääre, südamele järgib sinna ka varsti mõistus ja surm kõlgutab naeratades sirpi.

Kui see väike teos suudab ergutada minu kodumaalasi ja juhtida nende tähelepanu sellele ähvardavale ohule, siis on ta täitnud oma ülesande.

Kaitseliidu staabile avaldan aga selle lehe veergudel oma tänu selle teose avaldamise eest.

D. Buxhoevden.

Sakalamaa maleva 1928. a. kahekordne laskurmeister.

Sõjaväepüssist esi- ja püstolist II klassis võitis meistri tiitli 41-aastane pealik Jaan Kirn.

Pealik Jaan Kirn. Sakala maleva sõjaväepüssi esiklassi ja püstoli II klassi meister.

Kaitseliidu alguspäevadest kuni tänaseni on J. Kirn kaitseliidu tegevaks liikmeks olles töötanud kaasa. Suure huviga ja väsimata osa võtnud laskeharjutustest: Pealik Kirn on oma nõrga tervise ja halva nägemise poolest sõjaväeteenistusest alati vaba olnud.

1918. aastal, kui tema kaitseliitu astus ja esimest korda sõjaväepüssist laskis, lõi Kirn välja 100 mtr. kauguselt 12-ringilisse normaalmerklauda 10 kuuliga ainult 27 punkti. Viimane arv ei kohutanud teda sugugi ega muutnud meeleolu nukraks, sest Kirn tundis oma laskevõimet jahipüssist. Algas laskeharjutusi sõjaväepüssist, mis esialgu oli temal võõras, nimelt peab ta sihtima pahema öla-käega ja silmaga.

Visa töö ja harjutamiste järele näitas Kirn juba paremaid tagajärgi, nõnda et Sakalamaa malev saatis ta 1926. aastal Tallinna üleriiklisele laskevõistlusele laskurgrupis võistlema, ja järgmisel, 1927. aastal, käis tema kui parem laskur jälle üleriiklisel kaitseliidupäeva laskevõistlusel Tartus.

Ka käesoleva aasta üleriiklisel laskevõistlusel Pärnus esines pealik Kirn jälle üksikmehena, grupis, revolvritest ja spordipüssi laskevõistlustel.

Kokkuvõttes ei ole tema laskmise alalised tagajärjed suurte kõikumistega, vaid püsivad enam-vähem ühtlasel tasapinnal, millele pikkamööda, kuid järjekindlalt paremust juure tuleb.

23. septembril 1928. a. Sakalamaa maleva „laskurmeisteri“ võistlusel sõjaväepüssist laskmisel saavutas Kirn 151 punkti ja tuli esimesele kohale, seega maleva „laskurmeistriks“.

Samal võistlusel omandas ta ka meistri nime püstolistest laskmisel 112 punktiga, kuna spordipüssist laskmises tuli ta II kohale, lastes välja 100 silma.

Praegusel Venemaal.

Muljeid
Nõukogudemaa
elust-olust.

Kesk-Aasia sportlased Moskva staadionil.

Et saada enam-vähem täielikku ülevaadet ühe maa ja rahva elu- ja olukorrast, selleks tuleb seal maal ja rahva hulgas elada, liikuda, küsida ja vaadata mõni kuu, kui mitte aastaid.

Mina käisin Nõukogude Venemaal, vaatlesin nii palju kui aga nägin, kuulasin nii palju kui aga kuulsin, liikusin nii palju kui mulle seda võimaldati, küsitlesin ka mõndki ja mitmeti,—aga pean ütleva, et kõigest sellest oli liig vähe seks, et tema rahvaste ja klasside elust, ta kibelevaist ja õhusrippuvatest probleemidest saada terviklikku ülevaadet. Kui mujal kuulub mõne maa tundmaõppimiseks nädalaid ja kuid, siis määratusuur Venemaa, oma korra ja nähtustega nii omapärane SSSR („Trieseria“, s. t. „Kolm-s-r-ia“, nimetavad mõned teda seal), nõuab selleks tingimata aasta.

Kui ma aga siiski siin kirjeldan mõnd elujoont sealtpoolt Euroopa piiri-traataeda, siis püüan ma seda teha erapooletult, tendentsita, kirjeldada ainult seda, mida tõesti nägin-kuulsin või arvasin mõistvat. Jutustan ainult katkendeid — võib-olla lõpuks iseloomustavad niisugused pisilood sealset elu kõige ilmekamalt.

Olin seda lugenud kustki varemalt, aga seda ütles kord mulle ka üks Tallinna arst, et naermine olevat inimese tervisele väga hea ja kasulik. Kui seda võtta tõena, siis tuleb olla mures

Nõukogude kodanikkude tervise eest: Venemaal ei naerda. Venemaal lihtsalt ei näe naeratavat, naerjat inimest. Võib-olla on see veel liig värskete, raskete aegade järelmõju; võib-olla on kommunistlikus riigis nii mõeldudki, et naermine on üleliigne luksus, ei ole kooskõlas kogu maa ja riigikorra iseloomuga. See võib kõik olla, põhjuse kohta ei ütle ma siin midagi, aga fakt on fakt: Vene inimesed, see vanasti oma kergemeelsusega nii kuulus raass, on unustanud naermise, venelaste näo naerumusklid on atrofeerunud ja kui kuski soojeneb midagi naerusarnast, siis ilmub see hoopis omapärase grimasina. Ainult kolm korda nägin Venemaal naervaid inimesi: kui Moskvast Arbatil platsil ühel armeenlasel kukkus ümber ta käsikaupluse fruktide-püramiid, nii et arbuusid nätsatasid vastu uulitsakive lõhki ja haigutasid lõhkenutena taeva poole oma roosa ihu sisemusega, mahavarisenud viinamarjad aina krabisesid lõhkeda jalakäijate jalge all — siis naersid isesugust vihast headmeelt kõik ümberseisjad teised uulitsakaupmehed ja peatunud möödaminejad, kuna vaene, närunne armeenlane ise oma varanduse hävinemisele ringutas järele käsi ja kurtis valusalt... Teist korda kuulsin Venes naerukihinat, kui Moskva Akadeemilises Kunsti-Teatris kuulsas enamlikus näidendis „Soomusrongis“ agitaator-madrus karjus kirikutornist rahvale oma veniva, liig tuttava „Ta-ya-aa-rischtschi-i!“ — siis kihistati siin-

seal publiku hulgas naerda. Aga need mõlemad naerujuhud olid sarnased, et ma kahtlesin nende tervisekasulikus mõjus — liig grimassilised, kõverdunud olid näoilmed ja liig läbipaistev nende tagamõte. Veidi vabamat naeru kuulsin Leningradis. Seal on Iisaki peakiriku ees roheline plats, selle keskel suur sirp-haamri-kujuline lillepeenar mille ümber käib jalgteedevõrk. Seal jalutavad õhtu saabudes Leningradi noored-komsomolkad, konsomoltsid ja harilikud poisid-plikad — ja pusklevad-kobavad üksteist Venemaal päris endastmõistetava avalikkusega. Aga nendeigi naer pole ikka see õige naer — on vaid saade asjalikule kommunisti-kudrutamisele, n. ö. alateadlik häälitsemine.

Muidu aga on naer Trieserias samasugune rariteet nagu tants. Neid mõlemaid näeb ainult kinos, kuuleb teatrinäidendites. Kogu Venemaal on ainult üks koht, kus tantsitakse. See on Moskva „Bolschaja Moskovskaja“ võõrastemaja saal, kus paaril õhtul nädalas kohtavad välismaalased — tantsivad ainult välismaalased, kes juhtuvad Moskvas viibima. Venemaal on tunnistatud tants asjatuks ja kodanlikeks nähtuseks.

Ja — tantsu aset püütakse SSSR-is täita „fiskultuuraga“ (kehalise kultuuri), s. o. võimlemise, spordiga ja ka kommunistlikkude loengute ja miniatüürmiitingutega. See kõik võib olla väga asjalik ja mõnele ideaalne. Sellega võiks veel kuidagi leppida, aga rõõmsa, otsekohese naeru puudumisega mitte: liigu nagu mõnes hauataguses ilmas, kus Issanda-Jumala palge ees ei tohi voli anda oma inimlikule rõõmule ja kõik teised, ümbritsevad, käivad ümber igavate, rõõmutute füsionoomiatega, silmis kartlik, kohutatud või tuim pilk. Aga nii on jäänud ilma ühest inimese eesõigusest, unustatakse üks inimlik hüve — sest maailmas on loodus annud oskuse naerda ainult inimesele.

*

Iial varem pole venelastel tulnud elada valjema korra all kui praegu. Iial varem pole Venemaal olnud niisugust meetodi- ja sihikindlat reshimi kui praegu, — nii ütles mulle välismaalane-slaavlane, kes lõpmatult hästi tunneb Vene ajalugu, on enne kommunismi Venemaal viibinud paar tosinat korda ja rännanud ta läbi risti ja rästi.

Ja mina ütlen: „Iial varem pole venelane teadnud ega aimanud, mis on distsipliin. Aga nüüd õpetatakse talle seda ja õige põhjalikult.“

Kõik see, mis tegi tsaar Peeter venelaste sunniviisil habemepügamisega, euroopalikkusesse riietesse toppimisega ja isegi oma kuulsa dubinkaga, samuti kõik keiser Pauli maanialised distsipliini-vintsutused sõduritele, keiser Nikolai I-se kasarmukord — kõik see kahvatab praeguse Vene „korra“ ees. Kõik need isevalitsejad oma piie-

tega ei ulatunud kaugemale sõjaväest ja ametnikkudest. Aga praegune valitsus surub distsipliini peale kogu rahvale. Mitte ainult harjutab seda alalise „sabasseismisega“ toiduainete, riidevarustuse, piletite, isegi balsameeritud Leningradis näha saamisel — ta teostab seda oma kodanikkude kallal ka nende olles tööl, puhkusel, „lõbustusel“.

Küllastasime üht vabrikut Moskvas. See oli pisi-masinate valmistamise vabrik, kus suurem osa tööd tehakse mitte suurte masinate või auru-stantside juures, vaid käsitsi tööpinkide taga. Tööruumid kujutavad enesest pikki saale, kus kummagi seina ääres hiiglapikad read tööpinke, iga tööpingi taga tööline viilimas, kopsimas, treimas. Ühte saali sattusime just siis, kui lahkus töölt üks tööliste vahetus ja tuli asemele teine. Vaatasime seda pealt kõrgelt, teise korra rõdult.

Kõlas vile. Ühe korraga, nagu komando juhitud, tõusid tööpinkide taga töölised püsti, panid tööriistad käest, kohendasid asjad tööpingil, jäid sirgelt, sõnatult seisma. Siis ilmus saali keskele veidi puhtamas riides mees. „Kru-gomm!“ kõlas talt energiline komando. Täispööre läks kõigil hiilgavalt, korraga. „Keskele koondu! Ras! Dva!“ — Tööliste read seisavad üksteise vastas. — „Esimene rida vasak pool! Teine rida parem pool! Ras! Dva!“ — Ja siis: „Schago-om marsch’h!“ — Kõik läks nagu sõjaväeosas.

Taktis, sõjaväelisel sammul marsiti „fiskultuura“-saali, kust hakkasid kuulduma energilised komandosõnad: kõik töölised peavad tegema „fiskultuurat“, tahes või tahtmata.

Peale esimese vahetuse väljamarssimist marssis töösaali teine vahetus töölisi. Ikka sõjaväelises korras, esiteks ühes reas üle saali, saali lõpul hargudes kaheks reaks, mis kumbki marssis oma tööpinkiderea taha, marssides kohal nii kaua, kui kõlas „Stoi!“ ja pöörde-komandod...

See oli töö juures. Aga nii on ka puhkusel, „lõbustustel“. Moskva ja Leningradi tänavail võib pärast vabrikutöö lõppu iga päev näha sõjaväelises korras töölt koju marssivaid töölisi.

Venelasi drillitakse tööl, koolides, koosolekutel. Venelasi drillitakse ja lihtsalt huvitav on mõelda, kuidas mõjub see drilling Vene massile aja jooksul. Millisena näib Vene mass kümne, kahekümneviie aasta pärast? Juba nüüd on venelase iseloomus palju omadusi, mis tal varem puudusid: umbusk, aegamööda vastusurvena kerikiv aktiivsus, vaenulikkus võõrastele. Aga millisteks kasvatavad kommunistid venelased aja jooksul? Sest arvata, nagu võiks enamulus või praegune valitsussüsteem Venes langeda lähematel aastatel, on lihtsalt rumalus: nii hästi organiseeritud, nii täieliselt kogu maad ja rahvast oma peos hoidvat süsteemi või valitsust pole Venes olnud varem.

*

Võib otse vaimustusse sattuda sest suurepärasest oskusest teha propagandat, mida enamlased näitavad igapäev igal sammul. Igal sammul võib leida selle kihutustöö tagajärgi ka nendelt, kes ise sugugi ei taha leppida kommunismiga, on veendumustelt selle vastased. Aga ka nendele on osatud ikkagi külge pookida midagi, mis kommunismi valitsuskorra püsimumist soodustab. Niisuguseks on näiteks õ h u t a t a v v a e n Inglismaa vastu. Suutsin Moskvas ühe Vene veendunud kodanlase, kes varem olnud majadeomanik, õppinud ülikoolis, olnud riigiametis ja nüüd elatab end lihtsa kätetööga, viia usaldavale jutuaJamisele. Mees oli kaua umbusklik, aga lõpuks ometi ei suutnud ta end pidada — kukkus kiruma praegust valitsuskorda, mis ei laskvat inimest olla inimene, vaid ainult „Nõukogude kodanik (Sovjetskij grashdanin)“. Siunad praeguseid elutingimusi, nigelust, raskusi. Ei mäleta, kuidas jutu sees nimetasin Inglismaa nime. Seal tõusis selle „sovjetskij grashdanini“ turi:

„Inglismaa!.. Inglismaa — aah, et neid inglasi meri neelaks! Näete, mis ta meiega teeb,

see Inglismaa: meil on vaja kapitali; vajame palju kapitali oma majanduse ülesehitamiseks. Meil on siin suur puudus kapitalist, elame päevast päeva ja rabeleme. Aga, näete, mis ta meiega teeb: näe, ta ei anna laenu! E-e i a n n a!.. Lihtsalt ei anna... Ah, et teda meri... jne.“

Nii on osatud seda meestki „ära propageerida“, et temalgi on ajudesse pidama jäänud mingisugune „teadmine“ Inglismaa poolt Nõukogudele tehtavast „ülekohtust“: näe, ta, kurivaim, ei anna laenu! Meil on vaja, aga ta ei anna...

Jasnaja Poljanas kõnelesin ühe endise kirjastusäri omanikuga, kes nüüd ka kuidugi varanduslage. Ta oli kodanlane, nimetas end parteituks, aga ta oli kümme aastat lugenud ainult Nõukogude lehti ja tal oli kindel arvamine, et Rumeenia, Poola, Läti ja Eesti on salajases liidus Venemaa vastu ja valmis iga minut Venemaa kallale tungima, et vallutada ja omandada Ukrainat ja piiriäärseid kubermange. Ainult ootavat soodsat momenti ja põhjust. „Aga, ehki olen parteitu,“ ütles mees, „kui peaks minema sõjaks neetud Poola ja teiste vastu,

Nõukogude nais- ja meesõppurid koolis püssiõppusel.

olen esimene, kes vabatahtlikult punaväkke astub.“

See on isesugune pseudo-natsionalism või -schovinism, mille on osanud Nõukogud külge pookida ka oma kodanliste kodanikudele alalise välismaavastase kihutustööga. Ja õieti kardetav välismaale, kasulik kommunismile.

Jalutage hommikul kella 7—9 Leningradi tänavail: Moika ääres, end. Tsarskoje Sjeloovaksali pool, Viiburi poolel, Vassili saarel. Uulitsad on veel pooleldi tühjad inimestest, ainult tööle ruttavad töölisel kiirustavad vabrikute poole. Uulitsanurkadelt puuduvad õunte-porgandite käsikaupmehed, riiklikud paberossiputkad on avamata. Ühtki voorimeest, veel vähem autot, mis Leningradis kuulub üldse harulduste hulka.

Marsib punaväeosa. Kõigil sõduritel püssid õlal, eelkäival komandeeril, kes valju häälega hüüab komandosõnu „ras! dva!“, tolkneb puusal hiiglarevolver. Välimus on tal võrdlemisi intelligent — punaväe komandeerivast koosseisust on juba täieliselt kadunud see revolutsiooni esimeste aastate mereröövli tüüp: on tulnud asemele palju endisi ohvitseri, kasvatatud uusi. Välimuselt on seegi komander päriselt endine tsaariohvitser — lakitud säärikutega, kalifeedega, vormimüts „po molodetski“ peas. Ainult et tal puuduvad kuldpagunid. Ühelgi punaväelasel, ei sõduril, ohvitseril, spetsil, kogu Trieserias ei ole paguneid. Nende aset täidavad kolmnurksed, nelinurksed, kõverikud ja sirged eraldusmärgid frentschil, pluusi ja sineli krae nurkadel. Distsipliin väeosades, vähemalt väliselt, on võrdlemisi vali, preisilik, kuigi pole auandmist komandeeridele, mida mõnel pool loetakse distsipliini ja sõdurioõppuse tähtsaimaks asjaks, nagu oleneks sellest väeosade võitlusvõime.

Väeosa marsib jalgade taktis mürtsudes vastu uulitsa puust sillutist. Siis komando: „Stoi! Ravnjaisj“ j. m. Väesalk algab siinsamas uulitsal õppust. Esiteks reaõppust, drilli, lõpuks aga uulitsavõitluse demonstratsiooni. Üks jagu peidab end ühe maja eeskotta, nurgale tiritakse kuulipilduja, üks rühm asub ahelikku-desse ühe kanalisilla ette. Pealetung, taganemine, vastupealetung. Lõpuks on jälle reaõppus: kompanii jaguneb rühmadeks, rühm jagudeks, iga jao pealik laseb oma sõdureid marssida, teha pöördeid käigul, harveneda, koonduda, nagu seda tehakse igas sõjaväes. Väeosa komander käib ühe salga juurest teise juure, juhatab, katsub sõdurite oskust. Kuni lõpuks väeosa jälle koguneb ühte ja algab marssimist kasarmu poole tagasi, lauldes laulu, mille sõnad käivad umbes nii:

B on teine täht tähestikus.

Uh-ah, ah-ah-haa.

B-ga algab burshui nimi. Uh jne.“

Ja: „Kõik maailma kodanlased

Tulid tapma Vene punaväge.

Aga jooksid me täägi otsa...“

Sel hommikul käisin vähemalt neljas linnas ja kõikjal nägin tänaval seesugust sõjaväeõppust. Küsitlesin järele ja kuulsin, et nii olevat igal hommikul. Ainult tänavvõitluse harjutus jäetavat vahest ära.

Ja õhtupoolikul võib tänavail jälle näha relvastatud töölist — marssimas õppustele. Pühapäevadel aga teostatakse linnade läheduses tööliste, komsomoltside ja punavägede osavõtul taktikalisi õppusi, manöövreid isegi sõjagaaside (õppusteks on need muidugi süütud suitsugaa-sid), lahinglennukite ja muude moodsate sõdimisvahendite osavõtul.

Jasnaja Poljanas Leo Tolstoi nimelise kooli mälestussamba avamisel. Esimesena kõneleb Leo Tolstoi tütar Aleksandra Tolstaja, kes kogu Jasnaja Poljana sanatooriumi, ühes sellega ka koolijuhataja. Toonitab, et kuigi Leo Tolstoi oli vastolus Vene kirikuga, oli ta ometi jumalusklik. Samuti oli ta veendunud antimilitarist, sõdis alati rahuaate ja nende eest, kes ilmaväetelisel või usulistel põhjustel keeldusid sõjaväke teenima minemast (duhoborid). Seepärast apelleerib Aleksandra Nõukogude valitsuse hariduskomissari A. Lunatscharski poole, et siin, Leo Tolstoi auks ja mälestuseks asutatud koolis, loobutaks jumalasalgamise kihutustööst (propaganda besboshestva), samuti sõjalisest propagandast ja sõjaõppusest, mida Venemaal teostatakse koolis nii poiss- kui ka tütarlastega.

Lunatscharski tundis end sunnituna vastama — ja vastaski.

Tal võis vist olla piinlik, sest saalitäie rahva hulgas oli mitukümmend välismaalast, kelle hulgas A. Tolstaja tõi kuuldavale inimliku appihüüu laste hinge lamestamise ja ühtlasi pisikeste lapsukeste (Jasnaja Poljana kool on 6-klassiline algkool) militariseerimise vastu.

Lunatscharski sattus hoogu, temas paljastus demagoog, sest teisiti siin kuidagi mõjuda ei saanud. Ja kõneles: „Meie vihkame sõda. Ükski teine riik maailmas ei ole nii rahutahtlik kui SSSR. Aga meid piiravad vaenlased, kes iga silmapilk valmis meie kallale tormama. Meie tahaksime elada rahu, aga meie ei või seda neetud püssi täielikult nurka panna, muidu avame tee vaenlastele, kes ainult ootavad soodsat silmapilku...“

Nii kõneles Lunatscharski, sattus hoogu, purskas vulkaanina tuliseid sõnu. Ja kuuljad-venelased sattusid ka hoogu. Tean neid, nende hulgas oli ainult paar tosinat kommuniste, teised olid puhtverd kodanlased. Aga ometi olid nad

vaimustuses. Ja seal see allpool mainitud endine kirjastaja mulle kõneleski tahtest minna „prokljataja Poljscha“ kallale...

Nii on suudetud seal inimesed „ära propageerida“.

Kogu Venemaa koolides teostatakse sõjalist õppust. Õieti küll mitte igas koolis, sest veel ei jatku sellekohaseid õpetajaid nii palju. Aga ometi on see seaduse tähe järele nii. Ning seejuures ei tehta vahet poiss- ja tütarlaste vahel.

Nägin Moskvas sammumas noori tüdrukuid, komsomolkasid, püssid õlal. Ja Venemaal on vähemalt 300.000 noort neiu, kes vabatahtlikult teevad sõjaharjutusi, kannavad alati, olgu see tänaval või tööl või klubis — sõduripluusi ja kaitsevärvi seelikut. Need on komsomolkad.

Komsomol — s. o. kommunistlik noorsugu, nii plikad kui poisid — on üldse kommunismi tulevikulootuseks. Temale pannakse kõik lootused kommunismi püsümise kohta tulevikus. Neid hellitatakse, neile tehakse määratud kergendused õppimisel, tööleldmisel, lõbustuste võimaldamisel.

Ja kui ka kord Venemaal peaks langema praegune kord, jääb siiski alale põlv inimesi, kellest osa ripub ihu ja hingega mineviku küljes ja tingimata ihkab tagasi kommunistlikku korda. Need ongi see komsomol. Aga 95% sellest põlvest on õppinud ainult kommunistlikus koolis, kuulnud ainult kommunistlikust ilmavaatest — milliseks kujuneb see 95 protsenti? Tervelt 30 miljonit inimest! Sellele peab tõsiselt mõeldama.

Mõnd laskekunsti saladustest.

„K. K-le!“ kirjutanud kaitseleidu peastaabi õppepealik kpt. A. Parts.

5

VIII. Ettevalmistusest ja harjutamisest üldse.

Kui keegi ostab endale viuli, ei tähenda veel, et tema oleks juba viulimängija. On tema jõudnud nii kaugele, et oskab viulit häälele seada, poognat käes hoida ja sellega üle keelte tõmmata — ka see ei anna veel tunnistust mängukusest.

Samuti on lugu laskeosavusega. On mehel püss, padrunid, oskab ta pauku välja lasta, see kõik ei tähenda veel, et püssiomanik oleks ka laskur selle sõna tõsisel mõttes.

Õieti ütleb üks tunnustatud laskur:

Kuigi mul oleksid kas või maailma kõige paremad püssid tarvitada ja ma tunneksin kõige paremate padrunite kosseisu, ei oleks ma veel ikkagi laskur, kui ma ei oska oma relva õieti tarvitada.“

Ei aita ka see, kui mõni raamat läbi loetud laskmise üle või mõned tabelid ja vormelid pähe

Üheks asjaks, millega tahab kompartei valitsus leida noorte hulgas poolehoidu ja mille abil ta teataval määral seda saavutanudki, on sport. Vana tsaarivalitsus pidas seda asjatuks luksuseks, tegi vahest spordiliikumisele takistusi. Kuna aga kommunistlikud võimumehed teda kõigiti toetavad — osalt selleks, et inimeste energiat juhtida kõrvale, osalt ka oma ridadesse kuuluvate füüsiliseks ja vaimliseks teritamiseks — siis on Venemaal sport ja kehakultuur üldse teinud mahasalgamatuid edusamme. Spordivõistlusi peetakse isegi Siberi taigalinnades, Kesk-Aasias Pamiiri kiltmaa ääres, samuti kuski Vologda metsanurgas. Ja aegajalt tuuakse sealteid sportlasi võistlema Moskvasse või teistesse keskohtadesse. Nii viibisid minu Moskvas viibimise ajal seal külas Samarkandi sportlased — kirgiisid või mis nad olid. Aga kujutatagu enesele ette, millise mulje jätab neile pilusilmalistele Nõukogude valitsuse vastutulek hinnata raudteesõidu ja korteri suhtes. Pealegi peetakse neid Moskvas ülal kui aukülalisi. Need tugevad, looduslikult terved, rikkumatud asiaadid on tulevikus valmis Nõukogude eest tules ja veest läbi minema...

Millest kõnelda veel? Lihtinimeste elust, meeleolust? Või majanduslikkudest probleemidest, mis ripuvad Damoklese mõõgana kommunistliku hiiglariigi kohal? Või sellest, kuidas seal talumees aegamisi hakkab ärkama ja kuidas tehakse katseid teda võita Nõukogude poole?

Need on huvitavad küsimused, aga neist vahest mõni teine kord. E. Viskel.

Kui meie seame üles kerge eesmärgi ja saavutamise selle peaaegu mingisuguse vaevata, siis rahuldab see ainult nõrgatahtelisi ning jõuetuid. Tõsine mees aga seab endale ette kõrged ja suured eesmärgid ning kui ta nendeni välja ei jõuagi, siis vähemalt saab ta rahuldust visast ja järelejätmatast edasirühkimisest. Niisuguseid suuri ja ilusaid eesmärgi on laskeasjanduse alal palju. Tarvis ainult neid leida, neid omaks võtta ja saavutada. Töö, mis sel alal tehakse, on huvitav, on kaasakiskuv ja veel ilusam — ta on kasulik ning tarviline mitte ükski kodukaitsjale endale, vaid ka riigile.

Et saada korralikuks laskuriks, on tarvis esimeses järjekorras õiget arusaamist tööst ja tegevusest laskmise alal.

Ei ole vähe neid, kes ütlevad: „Ma olen küllalt laskmas käinud, kuid püss on vilets ja seepärast ei saa ma täita harjutusi.“ See on nõrk ja mitte mehe kohane vabandus. Mis on vilets püss? Püss on ainult siis laskmiseks kõlbmatu, kui tema raua õõs on seevõrra kulunud, et kuul ei saa vajalist lennukiirust, või püssi materjalosa on seevõrra rikutud, et see ei võimalda kuuli korralikku väljalendu. Tänu Taarale on Eesti kaitseliidus seesuguseid püsse õige vähe ja need ei takista laskekunsti üldist arenemist.

Hoopis õigem oleks rääkida „mitte korda seatud“ püssist. Neid on meil liigagi palju ja see mõjub juba halvasti lasketasapinna tõusule. Siin ei tohi unustada, et püss ei sea ise ennast korda, vaid ta tuleb korda seada. Samuti ei ole haruldased juhud, mil süüdistatakse püssi, kuna järeleproovimisel see osutub täiesti korralikuks. Sel juhul on ainult ja üks süüdi laskur: tema ei ole laskmiseks veel küllaldaselt ette valmistatud.

Loomulik asi, et püss ei ole kunagi nii „korras“, et tema laskuri tuju ja tahtmist rahuldaks; kuid püssid, peale mõne üksiku erandi, on küll niisugused, et nendega, peale asjatundlikku „kordase admist“, võimalik on kõik laskuritele etteseatud ülesanded täita ja kaitseliitlane koolitada korralikuks laskuriks.

Milles seisab laskuri väljakoolitamine?

Kui laskuri väljakoolitamise all mõistame ainult seda, et seinalt võetakse püss ja sahtlist padrunid, minnakse laskerajale ja seal kõmmutatakse välja teatav arv padruneid ja peale selle riputatakse püss rahuliku südamega uuesti naela kuni järgmise laskerajale minekuni, — siis võib aasta-kerilaud teha veel palju ringe, kuid Eesti kaitseliitlasest ei saa laskurit ega kütiti. Laskekunst ei ole mingi Jumala and ega juhuslik omandatud asi, vaid visa ja kannatliku töö tulemus.

Muusikamees harjutab igapäev oma riistal, vaatamata sellele, kas temal seisab ees kontserdiandmine või mitte.

Laskurile on veel tähtsam igapäevane sõbrustamine oma püssiga. Paar sihtimise ja asendivõtmise harjutust ei peaks kellelegi olema liig rasked igapäev täita. Kes räägib, et temal selleks aega ei jätku, peaks oma seisukoha harjutamise suhtes võtma valju ning erapooletu revideerimise alla ja lõpptulemuseks on kindlasti seis arvamise muutmise.

Igapäevased sihtimise ja asendivõtmise harjutused ei kesta üle kahe-kolme minuti, kuid sellest saadud kasu on üllatavalt suur. On tõsiasi, et püssiga ei kodune mees, kes võtab ta kätte, ainult laskmise otstarbel. Alaliselt püssi käsitades

saab see tuttavaks ja järjekindla harjutamisega kohaneb püssivõtetele kogu keha. Ainult niiviisi välja koolitatud laskur on püssile kindlaks ja püsivaks toeks laskmise ajal. Seda asjaolu kriipsutavad alla kõik laskekunsti suurmeisterid.

Koduste harjutuste vajadus meie oludes on tingitud veel teistest ning mitte vähema tähtsusega põhjustest. Esiteks, meie laskerajad on veel küllalt puudulikud ja neid on liig vähe, et kõik soovide kohaselt pääseksid nendele harjutuskohadele, ja teiseks on meil selleks laskeasjanduse liig piiratud arvul kasutada. Seepärast oleme sunnitud piirduma väheste harjutustega lahingpadrunitega ja tekkinud tühja koha peame täitma koduste harjutustega. Kui niisuguste harjutustega hoiame endid alati heas „laskevõrnis“ ja ennast vahete-vahel kontrollime tegeliku laskmisega, siis hoiame alal oma oskused ja arendame oma osavust sama edukalt kui vahetpidamata laskmisega.

Siis kerkib üles küsimus: kui palju harjutada ja kui palju lasta? Sellele otsekohest ja rahuldavat vastust anda on võimatu. Laskurid on nii mitmekesised, nii mitmesuguste võimetega, et peaaegu igaüks nendest jõuab sihile erisuguste harjutuse- ja laskmise-normidega. Seda silmas pidades on õpelaskmise juures jätetud laskuritele suur vabadus vabaharjutuste näol, et iga mees võiks ennast ette valmistada oma võimete ja nõuete kohaselt. Üks selle juures on aga kindel: üleharjutamine on kindlasti kahjulik. Nii on paljudki tublid laskurid ja meeskonnad võistlustel hiilgavalt läbi kukkunud just „ületootamise“ tagajärjel.

Selle ärahoidmiseks peame kindlasti pidama meeles, et harjutamine ei tohi muutuda lihtsaks mõtteuks masindamiseks, vaid see peab olema teadlik mõistuse töö.

Ei tohi unustada, et väga tähtsa koha laskmise juures omab ka laskuri füüsiline ja hingeline seisukord. Eriti tähtis on just närvide seisukord. On meil keha korras, meel rõõmus, tajumisorganid erksad ja oleme hingeliselt tasakaalus, siis on see sama hea nagu oleksime sooritanud terve rea laskmisi. Seepärast on alaliselt ruumis töötajatele hoolas värskes õhus käes viibimine sama hea harjutamiseks kui mõnekümne padrunita väljalaskmine halvadel tervislikkudel ja meeolulistel tingimustel.

Meie ei ole küllalt rikkad, et vahetpidamata sooritada laskmisi, ja seda ei ole tarvaski, sest tuleb kujuneda laskjaks mõistuse varal.

Seda suudetakse teha alles siis, kui õieti saadakse aru ettevalmistustööst, ülesseatud põhimõtetest vankumatult kiinni peetakse ja ei hüpatu juhuslikult ühelt teiselt.

IX. Laskmine lamades käelt.

a) Laskeasenditest üldse.

Püssil, nagu igal teiselgi tulirelval, tekib lasu silmapilgul tagasipõrge. Kui laskude järele püssi lasta tagasi hüpata vabalt, siis liigub see laskesuunast kõrvale ja laskmine muutub täiesti juhuslikuks ning märgi tabamisest ei või olla juttugi.

Et püssi tagasiliikumist takistada, pärast lasu andmist, on tarvis ta kuhugi kinnitada. Selleks erilisi abinõusid valmistada igapäevase laskmise jaoks on läbiviimatu asi, ja teiseks ei olegi seda tarvis, sest iga laskur suudab isegi

küllaldaselt püssi tagasijooksu paraliseerida. Selleks on tarvis tõmmata püss vastu õlga ja ta seal kindlalt hoida. Laskuri õlg on küllaldane tugi ja püssi tagasijooksu takistamise abinõu. Oleksid meil küllalt tugevad käed, võiksime ka püssi hoida käte vahel, kuid selleks on hariliku inimese jõud liig väike.

Edasi tuleb vahet teha lihtsa „paugutamise“ ja „laskmise“ vahel. Paugutada suudab iga mees ja iga moodi, kui aga sõrm ulatub triklit alla suruma. Hoopis iseasi on laskmine. Siin juhitakse kuul sinna, kuhu laskuril teda tarvis juhtida. Seda ei saa igaviisi teha. Püss omab teatava kindla ehituse ja et teda nõuetavasse suunda juhtida, tuleb see lasu andmise ajaks teatavasse kindlasse kohta asetada. See on jällegi inimese õlg, kuhu püss asetatakse, kui taetakse sihitud lasu anda. (Vastavalt sellele on püssile paigutatud ka sihtimise vahendid.) Kui püss toetatakse vastu magu või muud kohta, siis on sihitud laskmine võimatu, seda mõistab iga inimene, kes korra käte võtnud sõjaväepüssi.

Nii siis, püssi tagasipörke vastuvõtmiseks lasu silmapilgul ja püssiraua soovitatavasse suunda juhtimiseks on tarvis laskuril püss asetada sinna, kus need mõlemad nõuded ka kõige otstarbekohasemalt ja paremini täita suudetakse.

Veel enamgi. Mitte ükski püss õigesse kohta asetada, vaid ka laskur ise peab olema asendis, millest tema tööpelest saab lasta.

Ei ole usutav, et kümnesse kanti kõverasse tõmbunud või ennast lödvaks kui sült lasknud inimene suudab sõjaväepüssist ka korralikke laske anda.

Selleks on tarvis oma keha üle valitseda; oma keha ja püss seada asendisse, millest ka tarvivate tagajärgedega saab lasta.

Niisugune asend inimese keha ja püssi jaoks, millest kõige kindlamini ja edukamalt saab lasta, nimetatakse „laskeasendiks“. Seepärast, enne tegelikule laskmisele asumist peab laskur ka laskeasendid järele uurima, nad kätte õppima,

alles siis võib olla juttu korrapärasest laskmisest.

Laske-eeskirjades on ette nähtud laskeasendid kõikide nende juhtude ja olukordade tarvis, milles üldse laskmine ette võib tulla harjutustel, võistlustel ja lahingus.

Laskeasend omab nii suure põhipaneva tähtsuse, et tema on üks tähtsamatest punktidest laskekunsti saladustes.

Esimeses järjekorras tuleb pidada silmas, et eeskirjades antud laskeasendid ei ole mingisugused kivinenud šabloonid, milledest igasugused olukorras ja tingimustes täpselt ja vankumata kinni pidada. Kui jälgida paremaid laskesportlasi, siis ei leia meie peaaegu kunagi, et kaks meest võtaksid ühe ja samasuguse laskeasendi.

Seepärast näitavad laske-eeskirjad ette ainult normaalasendi — õieti nad seavad üles ainult laskeasendite põhimõtted. Iga laskur peab ettenäidatud „seadusliku“ laskeasendi endakohaselt ümber korraldama, kuid seejuures jääb ta ikkagi „seaduslikkuse piiridesse“.

Järgnevates artiklites selgitatakse iga asendi põhimõtteid ja seega ei seata üles nõuet, et igaüks peaks just täpselt nii laskma, kuidas seletustes toodud. Sealt tuleb võtta ainult põhimõte, see tuleb aga tegelikult järele proovida ja sel teel kindlaks määrata see stiil, missugune igale laskurile just kõige kohasem tundub olevat. Just see isiklik äratundmine tuleb täpselt ja lõplikult välja kujundada. Laskuri seisak laskmise juures on nii peenetundeline asi, et kõrvaltvaatajal on peaaegu võimatu ütelda, missugune kehaliige või kehapainutus on seevõrra sobimatus asendis, et just selle tagajärjel püss ei püsi rahulikult.

Siit järgneb nõue laskmise edukuse nimel, et iga laskur asuks teadlikult laskeasendite uurimisele, nende järeleproovimisele ja endale kõige sobivama ning vastuvõetavama asendi kätteharrutamisele ja etta kord valitud ning kätteharrutatud asendist järjekindlalt peaks kinni.

(Järgneb).

Kaitseliidu vanematekogu liikmed pühapäeval, 7. okt., küllastamas kalevlasti laskeharrutustel Tondil.

Kaitseliidu kontsert-kõnehommikud.

Juba mõndagi aega on kaitseliidu peastaabis kaalutud küsimust, mis tuleks asetada kaitseliidu kõnekoosolekute asemele, mille järele viimasel ajal nagu ei tunduks enam sellast tarvidust kui varem.

Siis tuldi mõttele, et selle asemel, et vaid kõnelda ja kõnelda, oleks palju parem rahvale pakkuda üldse sobivat meelelahutust, millele hulgas võiks siis esineda ka mõni lugupeetum seltskonnategelane mõne tuumaka kõnega.

Sealjuures pole sugugi tähtis, et kõne sisuks oleks ikka ja alati vaid kaitseliit ise, vaid see võiks käsitada igasugust rahvale kasutoovat ala — põllumajandust, tervishoidu, koolielu, nais- ja noorsooliikumist, meie rahva kirjandust, kunsti, ajalugu, rahva kombeid ja viise, hõimrahvaste elu-olu jne. jne.

Tähtis on vaid see, et korraldatavail kontsert-kõnehommikuil eeskava oleks tuumakas ja pakuks publikule tõesti tõsist naudingut.

Kontsert-kõnehommikute ajaks peeti kõige

kohasemaks pühapäevaseid ennelõunaid (11—13-ni või 13—14-ni). Sel ajal on kõigil aega, sel ajal võetakse kõige meelsamini ette lühike jalutuskäik värskesse õhku ja astutakse ajaviiteks, ning sealjuures veel kasulikuks ning rahuldavaks ajaviiteks, meeeldi kuhugi lühikeseks ajaks sisse.

Esimene kontsert-kõnehommik korraldati heade tagajärgedega Tallinnas 14. oktoobril kinoteater „Gloria-Palace“ ruumides. Kontsert-kõnehommiku avas kaitseliidu vanematekogu liige hra A. Anderkopp, kõnega teemile: „Kodu ja kodukaitse“ esines tuntud hooga kaitseliidu keskjuhatus ja vanematekogu liige hra K. Päts, milles ta peamiselt tuliste sõnadega pööris meie võrsuva noorsoo poole. Kontsertosas esinesid tuntud artistid pr. H. Einer, hrad Arder ja Bochblum (cello) ning „Gloria-Palace“ hea kuulsusega orkester hra Tago juhatusel. Vahepeal näidati ka veel lühikest filmi: „Kaitseliidu üleriiklikud ujumisvõistlused.“ Sissepääs oli kõigile vaba.

Tänuga tuleb mainida, et kõik kunstnikud esinesid õige vähese tasu eest, ruumide tarvitamise eest ei võetud tasu.

Esimese kontsert-kõnehommiku hea kordaminek avatleb nende jätkamisele. Ent mitte ainult Tallinnas ei taheta nende korraldamist jätkata, vaid üle kogu maa tuleks asuda nende korraldamisele. Siin avaneb kohapealsetele kaitseliidu ja naiskodukaitse jõududele avar ja tänulik tööväli. Ei tohitaks jätta kuski käsi rüppe, vaid tuleks hakata tegutsema, olgu see siis linnas või alevis või kuski rahvarikkamas maakeskkoahas. Kaitseliidu peastaap tahab siin kohapealsetele tegelastele meeeldi appi tulla nii nõuga kui ka vastavate kõnelejate ja solistide läkitamisega, kuigi ikka peamiselt tuleks katsuda kasutada häid kohapealseid jõude, kuna see on vähem kulukas.

Ma nimetasin kontsert-kõnehommikute korraldamist tänulikuks tööväljaks ning seda täie teadlikkusega. Sest kui neid hakatakse korraldama nõnda, et nad on tuumakad ja hästi ette valmistatud, siis muutuvad nad meie rahvale suureks kasvatuslikuks ettevõtteks, — teiseks rahvaülikooliks. See ongi nende siht ja mõte.

Seepärast siis, ei maksa kõhelda ja palju aega raisata, vaid rakendugem kõik, kellele armas on meie kodu, ühiselt tööle meie rahva ja meie isamaa kasuks ja hüveks!

Ühe asja järele aga valvakem piinlikult — hoidugem neil kontsert-kõnehommikuil vähemagi erakondliku maigu eest, sest erakondliku poliitika ajamine oleks nende surm!

V. Negro.

Malevlane Tref, Jakob.

Sakala maleva sõjaväepüksi II klassi meister.

Kaitseliidu vanematekoogu liikmete tutvumiskäik Tallinna malevasse.

Pühapäeval, 7. okt., hommikul kell 09.30 ilmusid kaitseliidu vanematekoogu liikmed hr. minister Köster, kindral Pöder ja hr. Tief maleva staapi, et tutvuda maleva elu-oluga. Külalisi asus juhtima maleva pealik kolonel-leitnant F. Pinka.

Esimene käik tehti maleva hoovi, kus patarei-mehed olid ametis suurtükkide puhastamisega ja soomusauto-mehed seadsid korda oma autosid väljasõiduks taktikalisele õppusele. Iseäranis meeldis siin vanematekoogu liikmetele tegevus soomusautode juures ja soomusautod ise. Siit sõideti edasi Tondile, kus järjekorralisel laskeharjutusel viibis Kalevi malevkond. Külalisi võeti vastu orkestriga. Laskmine sündis mitmel tiirul korraga, missugused kõik käidi läbi.

Siis sõideti Nõmme Mustamäele, et jälgida maleva laskevälja ehitustöid. Seal olid väljas Lõuna malevkonna mehed — kibedasti ametis väliraudtee roobaste ja mullakärutamise vagu-
nettide edasitoimetamisega. Iseäranis paistis siin silma, et oli kohale ilmunud suurem protsent just vanu kaitseliitlasi ja hoolega tööle andunud. Olles tutvunud maleva uue laske-
rajaga ja tööga, mis seal tehtud, mindi vaatama Nõmme malevkonda, kes viibis Pääsküla lasketiirul laskmistel.

Pääskülalt lahkudes sõideti kiires korras Lasnamäele, et jälgida Ida ja VI malevkonna vahelist taktikalist õppust Lasnamäel. Siin olid malevlased kibedas kallaletungi-hoos. Külalised jälgisid suure huviga lahingtegevust, kuni pooled võtsid sisse rünnaku lähtealused. Rünnakut ennast ei jõutud aja puudusel vaatama jääda, sest oli tarvis veel sõita Kalamaja lasketiirule, kus I malevkonnal oli kompaniide- ja rühmadevaheline laskevõistlus.

Saanud lühikese ülevaate maleva tegevusest,

jäid vanematekoogu liikmed sellega täiesti rahule ja avaldasid imestust sarnase intensiivse tegevuse üle, mis tehakse vabatahtlikult kodanike poolt oma puhkeajast.

Aja puudusel jäi külalistel käimata teistkordne käik Tondile, kus vahepeal olid harjuta-

Kaitseliidu vanematekoogu liikmed 7. okt. vaatamas 6. ja Ida malevkonna taktikalisi õppusi.

ma asunud maleva paremad laskurid — neid käis vaatamas ainult kindral Pöder.

Kogu aeg olid külalisi saatmas ja tarvilisi juhtnööre andmas peale maleva pealiku kolonel Pinka veel kaitseliidu spordi- ja õppe-pealik major J. Balder, maleva käskudetäitja pealik Suursööt, laskeklubi esimees pealik Rein-
tam, pealik Trumm ja Both.

Mõnd laskevõistlustest Tallinna malevas.

Juba pikemat aega käib kibe ja järjekindel töö Tallinna malevas laskeasjanduse alal. Mitmelki poolt on püütud seda jälgida, kuid vastavaid kirjeldusi veel kuski ilmunud ei ole — peale üksikute ajaleheteadeete mõne võistluse kohta, mis aga ainult katkendilist ülevaadet võib anda. Seepärast seadsin endale ülesande tutvustada kogu kaitseliitlaste peret selle tööga, mida pealinna malev oma liikmete keskel teeb laskeosavuse tõstmiseks.

Peale järjekindlate harjutuste on pandud pearõhk just igasuguste võistluste peale, sest võistlus on ja jääb ka üheks peamiseks abinõuks malevlaste õhutamisel paremate tagajärgede saavutamiseks. Võistlusi on Tallinna malevas mitmesuguseid. Igas malevkonnas ja paljudes kompaniides peetakse oma iga-aastased võistlused, samuti peetakse malevkondadevahelisi võistlusi ja lõpuks leiavad aset maleva poolt korraldatud sise- ja välisvõistlused. Peale selle tegutseb malevas laskeklubi, kuhu on koon-
datud maleva paremad laskurid, kes järjekind-
lalt harjutavad ja omavahel perioodilisi võist-

lusi peavad. Kõikidel neil võistlustel on välja pandud väärtuslikud ränd- kui ka jäädavad auhinnad, missuguseid malevkonnad ise on hankinud.

Igasugustel üksustevahelistel võistlustel leiavad hindamist niihästi üksikud laskurid kui ka üksused. Üksuste hindamisel võetakse arvesse niihästi laskesaavutused kui ka osavõtja üksuse väljailmunute protsent. Näiteks võtame I malevkonna kompaniidevahelise võistluse:

I kompanii nimekirjas on 90 malevlast, nendest ilmusid võistlustele 70 ja lasid kokku 2124 silma, sellega sai iga nimekirjas seisev malevlane 2124:90=23,60 silma.

II kompanii nimekirjas on 120 malevlast, nendest ilmusid võistlustele 95 ja lasid 2814 silma, sellega sai iga nimekirjas seisev malevlane 2814:120=23,45.

Järelikult osutub I kompanii paremaks kui II kompanii, sest tema suutis igale oma nimekirjas seisvale mehele lasta välja 23,60 silma, kuna II kompanii seevastu ainult 23,45 silma suutis välja lasta.

Kõiki malevas toimepandavaid võistlusi üksikasjaliselt siinkohal ma kirjeldama ei hakka ja seepärast võtan kirjelduse alla ainult kaks, mis tunduvalt erinevad teistest. Need oleksid:

1. Laskklubi võistlused klubi meistri nimemele ja

2. Lõuna malevkonnas toimepandavad iga-kuulised võistlused parematele laskuritele maleva spordipealiku abi hr. J. Trumm'i poolt välja pandud rändauhinna peale.

Laskevõistlustel on saanud harilikuks nähtuseks, et üks kord üks ja teine kord teine laskur pääseb esimesele kohale. See näitab, et malevas paremate laskurite tasapind on peaaegu ühesugune ja paremust selgitab ühe laskmise tagajärg juhuslikult. Sellest välja minnes ei leidnud laskklubi juhatus võimalikuks oma meistri nime anda laskurile, kes ühekordsel laskmisel tuleb esimesele kohale, vaid otsustas toime panna meistri selgitamiseks terve seeria võistlusi igasugustelt kaugustelt ja kolmest põhiasendist, missuguste võistluste läbiviimine võtab aega vähemalt 1½ kuud.

Võistlus koosneks järgmistest osadest:

Märk — 300 mtr. rahvusvaheline.

- a) Kaugus — 300 meetrit.
300 mtr. normaal märkleht.
Asend — lamades käelt.
Lasud — 20 lasku 4 seerias à 5 lasku.
Proovid — 4 proovilasku, aeg piiramata.
Aeg — iga seeria jaoks 5 minutit.
Näitamine — proovide iga lasu järele, võistluslasud iga seeria järele.
- b) Kaugus — 250 meetrit.
Märk — 300 mtr. normaal märkleht.
Asend ja lasud — 5 lasku püsti, 5 põlvelt, 10 lamades käelt.
Proovid — 4 proovilasku, aeg piiramata.
Aeg — iga asendi seeria jaoks 5 min.
Näitamine — proovid iga lasu järele, võistlusseeriad iga asendi järele.
Proovid — 4 proovilasku, aeg piiramata.
Aeg — iga asendi seeria jaoks 5 minutit.
Näitamine — proovid iga lasu järele, võistlusseeriad iga asendi järele.
- d) Kaugus — 100 mtr.
Märk — 100 mtr. kümneringiline.
Asend ja lasud — 5 lasku lamades, 3 põlvelt, 2 püsti käelt.
Proovid — 3 lasku, aeg piiramata.
Aeg — iga asendi jaoks 1 minut.
Näitamine — proovid iga lasu järele, võistlusseeria iga asendi järele.
- e) Kaugus — 200 mtr.
Märk — 200 meetri 10-ringiline.
Asend ja lasud — 5 lasku lamades, 5 põlvelt, 5 püsti käelt.
Proovid — 3 lasku, aeg piiramata.
Aeg — iga asendi jaoks 3 minutit.
Näitamine — sama kui punkt d.
- f) Kaugus — 150 meetrit.
Märk — 150 meetri 10-ringiline.
Asend ja lasud — 5 lasku lamades, 5 põlvelt ja 5 püsti käelt.
Proovid — 3 lasku, aeg piiramata.
Aeg — iga asendi jaoks 3 minutit.
Näitamine — sama kui punkt b.
- g) Kaugus — 300 meetrit.
Asend ja lasud — 10 lasku lamades, 10 põlvelt ja 10 püsti käelt.

Proovid — 6 lasku, aeg piiramata.
Aeg — iga asendi jaoks 10 minutit.
Näitamine — proovid iga lasu järele, võistlusseeria iga asendi järele.

Nende kuue võistluse tulemused arvatakse igale võistlejale kokku, 7 paremat loetakse meistri kandidaadiks ja neile korraldatakse meistri võistlus järgmistel tingimustel:

Kaugus — 300 meetrit.

Märk — 300 mtr. normaal.

Asendid ja lasud — 20 lasku püsti, 20 põlvelt ja 20 lasku lamades käelt.

Proovid — 5 lasku.

Aeg — 1 tund 30 minutit.

Kes meistri kandidaatidest saavutab sellel võistlusel parema tagajärje, loetakse üheks aastaks laskklubi meistriks.

Lõuna malevkonnas kujunesid iga-kuulised laskevõistlused välja järgmistel asjaoludel: Suvel, kui Tallinnas aset leidsid Helsingi ja Tallinna malevate vahelised laskevõistlused, tõusis huvi laskmise vastu kõigil malevlastel haripunktini. Hr. J. Trumm, kes ise hea laskur, soovis kõigiti kaasa aidata laskeosavuse tõstmiseks malevas ja eriti Lõuna malevkonnas, missugusesse malevkonda ta ise kuulub. Selleks annetas ta malevkonnale väärtusliku hõbekannu rändauhinna ja lisas soovina juure, et selie auhinna peale korraldataks iga kuu malevkonna paremate laskurite vahel laskevõistlused samadel tingimustel, missugustel omavahel võistlesid Tallinna ja Helsingi malevad. Lõplikult omandab auhinna see, kes teda viis korda järgimööda või kaheksa korda vahedega on kaitsnud. Võistlused algasid k. a. juulikuul järgmistel tingimustel:

Kaugus — 300 meetrit.

Märk — 300 mtr. normaal märkleht.

Asend — lamades käelt.

Lasud — 20 lasku 4 seerias à 5 lasku.

Proovid — 5 proovilasku, aeg piiramata.

Aeg — iga seeria jaoks 5 minutit.

Näitamine — proovid ja esimene võistlusseeria iga lasu järele, ülejäänud seeriad iga 5 lasu järele.

Võistlusest osa võtta võivad kõik malevkonna esilaskurid ja need malevased, keda kompaniipealikud soovivad. Kui võistlusest osa võtma on ilmunud vähem kui 12 malevlast, jäävad võistlused pidamata ja korraldatakse uuel tähtpäeval, mille määrab kindlaks malevkonna pealik.

Sarnane võistlus õhutab hoogsasti malevasi, sest kõik loodavad, et nad ennast ühe aasta jooksul suudavad küllalt vormis hoida ja seega karika omandada. Olgu siinkohal selle eest hr. J. Trummile öeldud suur aitäh ja leidku tema eeskujule järeletegemist teistes malevates ja malevkondades.

6. malevkond pärast taktikalisi õppusi.

Tallinna maleva VI-da ja Ida malevkonna vaheline lahingdrill 7. okt. s. a. Lasnamäel.

Käesoleva aasta sügisel õppeperioodil on kaitseliidu ülema poolt kästud väljaõppe alal raskus-keskpunkt kanda üle laskeasjanduse pealt, kus ta seni püsis, taktikalisele ettevalmistusele.

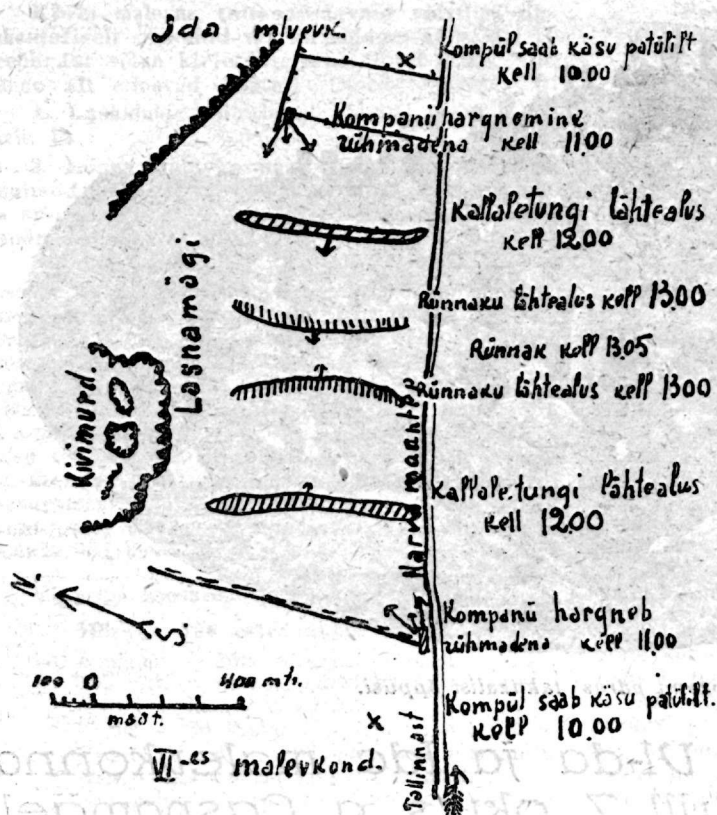
Varematel aegadel korraldati malevates nii suuremad kui väiksemad taktikalised õppused nii, et õppuste korraldused ja ettevalmistused õppejõududele ja juhtidele enam erilisi raskusi ei sünnitanud ja õppused võisid igal pool takistamata alata. Kuid käesoleval aastal on suuremaks takistuseks maastik, mis vihmaste ilmade tõttu äärmiselt soiseks ja pehmeks on muutunud. Malevlased, eriti linlased, ei ole kaugetki küllaldaselt varustatud veekindlate jalanõudega ja neid nende igapäevastes jalanõudes praegusele maastikule viia on võimatu. Ehkki leiduks üksikuid kohti, kust jalgsi läbi pääseks, ei saa seal ikkagi tegutseda taktika nõuetele vastavalt, sest keegi ei soovi vesisele pinnale maha heita, veel vähem seal roomata.

Sarnases seisukorras viibib praegu Tallinna malev. Et aga malevkondades taktikalise ettevalmistusega algust teha, tuli valida koht, kus maastik küllalt kõva ja kuiv. Sarnaseks osutus Lasnamäe kõrge paekallas. Kuid siiski ei vastanud maastik oma iseäralduste poolest ka siin taktikalistele nõuetele ja seepärast tuli taktikalise õppuse asemel lahingdrill. Õppus VI. ja Ida malevkonna vahel 7. oktoobril s. a. ku-

jutas enesest kompanii pealetungi. Tegutsesid kaks kompaniid vastamisi, olles üksteisele vaenlased. Maastik oli vastavate pealikutega juba varem kõigiti läbi käidud ja läbi uuritud. Õppuse käik arenes minutipealse täpsusega, mis sellekohases kavas ette oli nähtud. Aega õppuse käigu peale oli ette nähtud küllaldaselt, nii et kogu tegevuse arengu kohta pealikud suut-

Õppus gaasimaskidega Ida malevkonnas pühap., 7. okt.

Ida ja 6. malevk. vahelise taktikalise õppuse skeem.

sid täielikku seletust anda ja mitmeid võtteid uuesti korrata.

Üldiselt arenes tegevus juuresoleva skeemi kohaselt. Sarnane õppus oli esimene sellelaadiline ja jättis kõigiti hea ja rahuldava mulje, ning minu arvates peaks sarnane tegevus, see on lahingdrill, läbi viidama kõigis malevates.

Ilm oli ilus ja võrdlemisi soe, nii et päris kahju on neist malevlastest, kes õppustele ei olnud ilmunud. Sarnane tegevus värskes õhus oleks küll nende tervisele värskendavalt ja kõigiti kasulikult mõjunud.

H. I.

„Eesti — Euroopa eelpost“.

Schweitsi ajakirjaniku teos Eestist, meie kaitseliidust ja -väest.

Möödunud suvel ühes teiste välismaa ajakirjanikkudega Eestis viibinud Schweitsi ajakirjanik V. Bretscher on oma reisimuljetest kirjutanud 48-tiheda-leheküljelise raamatu pealkirjaga „Estland 1928“. Enne selle ilmumist avaldas populaarne sulemees oma lehes „N. Zürcher Zeitungis“, mis on mitte ainult loetavam Schweitsis, vaid läheb ka kümnetes tuhandetes eksemplarides kõikidesse Euroopa maadesse, ja mitmes Schweitsi ajakirjas pikki artikleid oma muljetest Eestis. Juba kõiki neid kirjutusi iseloomustab otse haruldane meie olude mõistmine ja heatahtlik suhtumine Eesti asjale, mis eriti tähtis seepärast, et „N. Zürcher Zeitungis“ ja selle konsortsiumi ajakirju loetakse just iga riigi poliitilistes ja avaliku sõnaga tegutsevates ringkondades. „Estland 1928“ kujutab enesest õieti nende artiklite ümbertöötatud kogu, on aga seejuures terviklik teos, andes igakülge, tõetruu, heatahtliku ja huvitava kokkuseatud ülevaate meie olevikust, minevikust, Eesti muredest, lootustest, probleemidest — ühe sõnaga: on teos, mis oma autori populaarsuse tõttu läheb sadadesse tuhandetesse kätte ja on sisuliselt parem ning välismaalastele kohasem Eesti tutvustaja kui seda on suutnud kirjutada ja kirjastada Eesti enese poolt seni.

Bretscheri teose üle võtan siin sõna eriti seepärast, et ta pühendab mõne lehekülje ka Eesti kaitseliidule ning riigikaitsel. Ning meil pole vist huvitusetu teada, millise ettekujutuse on saanud selle verelt ja ajaloolt patsifistliku, iga militarismi eitava maa patsifistlik kirjanik sellest.

„Kui palju inimesi Euroopas teavad midagi täpsemat neist väikeriikidest, mis on tärnanud maailmasõja järeldusel endiste vana tsaaririigi Balti provintside asemele?“ — selle kahtleva küsimusega algab Bretscheri raamat. Edasi järgneb seletus meie kuulumisest Lääne piirkonda, Eesti suurusel, asendist, rahvaarvust, meie iseseisvaks tõusmise tõetruu lugu. „Eesti vabariik (Bretscher tutvustabki ka meie riigi eesti keelset nime) tõusis ellu kahtlemata kõige ebasoodsamates tingimustes ja Eesti rahvas andis oma riigikujundamise võimetest katse, millest raskemat ja valjemat ei või ette kujutada“ — nii on Bretscheri iseloomustus.

Agaläheme mööda kõigist heatahtlikkudest lehekülgedest meie riigi heakorra, vähemusravuste kultuurautonoomia, majandusliku ülesehituse, rahvusvahelise seisukoha, meie ajaloo, rahvaluule, kirjanduse, kunsti, Eesti keele ilu,

poliitilise elu arenemise kohta. Mõdume vastavast kiitusest meie laulupeole ja jõuame peatükini, mille pealkirjaks on

Eesti „Euroopa eelpostina“.

„Poliitiliselt konsolideerunud, majanduslikult jõudnud tõusujärku, seisab noor Eesti vabariik, vaatamata kogu ta enese elujõu usaldamisele, veel praegu oma olemise üheteistkümnendal aastal selle psühholoogilise surve all, mida tekitab kestev, suur mure oma riigi olemise eest. Üks vari käib ümber riikliku unehituse kodus-tes ruumides, mida enesele nii ohvrimeelselt ehitatud Eesti rahvas, ja tuletab end oma külma hingusega meele ka kõikidel rahvuslikkudel rõmupidudel. Üks vari? — Eestlased on minevikus imperialistlikku Venemaa tundma õppinud liig hästi, et mitte mõista hädaohu milleks on meile Vene kolossi naabrus. Et „vaiged“ tsaarid, kelle rusika all Eesti ägas kaks sajandit, on ruumi annud bolschevismi „punastele tsaaridele“, ei vähenda seda hädaohu sugugi. Sest enamline Venemaa on vana tsaaririigi poliitilise vallutusiha ja ekspansiivsed tendentsid üle võtnud ja neid veel „maailmarevolutsioonile“ sihtiva ideoloogiaga kõvendanud — nii antakse peatüki alul iseloomustuse meie kaitseliidu ja riigikaitsekorralduse vajadusele.

„Mida Eesti omaenese jõust idast urgitseva hädaohu vastu teha võib, teeb ta andumusega ja usinusega, mis näitavad, kui väärtuslikud on temale riiklik iseseisvus ja ta õiguslikud „kodanlised“ elukorraldused“. Tuletatakse meele 1924. a. 1. detsembri palgaliste äraandjate putschi edurikast likvideerimist ja: „noor riik peab ülal väikest aga löögivalmis kaitseväge, kelle esinemine, varustus ja distsipliin jätavad suurepärase mulje. Seda sõjalist kaitset, mille vajaduse üle ei tohi olla kahtlust ühelgi veendumal patsifistil, täiendab teistest relvateenistusele kõlbulikkudest kodanikkudest koosnev vabatahtlikkude organisatsioon

kaitseliit.

(Bretscher kirjutabki Eesti keeles „Kaitse-liit“ ja annab siis sõnalise tõlke), kes enesele seab ülesandeks maad kaitsta sisemise ja välise vaenlase, kommunistlike putschide ja välise kallale tungi vastu. Kaitseliit, kelle organisatsioonistatuudi kinnitanud valitsus- ja parlamendivõim, allub oma tegevuses valitsuse juhatustele, ühtlasi reguläärsõjaväe juhatusele, kes kannab hoolt nende 30.000 vabatahtlikkude sõjalise väljaõppe eest. Meie nägime Tartumaal selle kõigest rah-

vakihtidest ja vanuselt, poistest kuni elatanud meesteni, koosneva vabatahtliku kaitseorganisatsiooni ühe väeosa lahinguharjutust ja laagrit, milleks nad vahetevahel kuni kolmepäevasteks õppusteks või kordamisteks kokku tulevad. See polnud küll soldatlikult liig drillitud, siiski aga sõjatubli rühm, kel olid kaasas isegi ta enese kuulipildujad ja suurtükid, ja teostas oma harjutust nii tõsise vaimustusega, et tundsime kõik: neile pole see ainult mänguks...

„Elame tulepurskaval mäel“, ütles sel puhul seletavalt üks Eesti naisisamaalane;

„me peame end kaitsta võima!“

„Euroopa eelpostiks“ nimetas ühes tervituskõnes Eestit „Päevalehe“ peatoimetaja G. E. Luiga ja meie, rahvusvahelise ajakirjanduse esindajad, kuuldasime seda kolleegi ütelist mitte ilma liigutusega. Sest selle väikese maa seisukoha võrdlemine eelpostiga, Euroopa eelpostiga, on õige, kuna Põhjaprotestantliku maailma ja Lääne-Euroopa kultuurkonda kuuluvat „kodanlist“ Eestit peab tõesti võtma Euroopa eelpostina bolschevismi läbi saatuslikult lähemale nihkunud aasialiku Venemaa vastu. Ja oma riigikaitse korraldamisega seisab Eesti auga sel eelposti kohal.“

Järgnevad poliitilised harutused, millise riigi või riigirühmaga lähenemine annaks Eestile kõige rohkem poliitilist ja sõjalist tuge ja järgneb reisi kirjeldus läbi Eesti. Pärnu külastamise juure jõudes puudutab Bretscher veel kord Eesti riigikaitset: „Tegime kaasa Eesti kolmanda diviisi lipu pühitsemise. Sõjaväed nägusid khaki-univormis, valju sõduriseisaku ja distsipliiniga, vaimustatud rahvahulk, Lutheri usu vaimuliku pidulikult lillas riietuses preestri pühitsuskõned, omavalitsuse, valitsuse ja kaitsevägejuhtide tervitused, masside laul. Ikka korduvad kõnedes sõnad „lipp“, „isamaa“, „surra“, meie laseme enestele need sõnad tõlkida ja saame kuulda, et need tähendavad lipp, isamaa, surra — kolm sõna, mis sisaldavad pidustuse mõtte. Kuigi kaitseväge ja kaitseliit Eestile ta hädaohutlikus asendis tõesti tähendavad seda, mida Treitschke nimetab „inkarneeritud riigiks“, ei ilmne selles sõjalises pidustuses mingit „militarismi“. Tsiviilvõimu, kelle esindajate käest sõjavägi oma lipu vastu võtab, esikoht ilmneb kogu pidustuses. Mõistame, et sõjavägi ja kaitseliit ei ole mänguasjaks sellele maale, kelle kodanikud päevast-päeva peavad olema valmis oma riiki uute kallale tungide vastu kaitsma. Niisuguste mõtete tõsidus hõljub meile veel lahkudeski järele“.

Aovalgel.

Adrienne Lints. Viik luuletusi. 56 lhk.

Luuletuskogude ostmine ja lugemine ei ole meil viimasel ajal just hoogus. Näib, nagu ei oleks inimestel püsi otsida seotud kõnes mõtet, mis tihti raskepärases sõnade järjestamises hõlbuski ei ole leida. Võib olla, ongi just liig rasked ja kunstlikud luuletused selleks avaldanud mõju, et laialdased hulgad neist hoiavad eemale.

Nõutakse novelli, romaani ja leitakse, et seal avaldatud mõtted on kergesti kättesaadava-

vad, nii et inimene luges võib tunda hingelist rahulolu, mis just raamatu suurimaks ülesandeks.

Eriti ollakse umbusklik ja ettevaatlik just tundmata nimedega noorte luuleteoste vastu.

Olgugi et ülemal nimetatud autori nimi „Kaitse Kodu!“ lugejatele hoopis võõras ei ole, sest on ju selles ajakirjas tema poolt nii mõnigi salmik ilmunud, on ta siiski laiemale lugejaskonnale üsna vähe tuntud. Sel põhjusel ei saa siis

ka raamatut kätte võttes lahti tundmusest: „Ah, uus nimi. Ei ole isegi mõne tuntud kirjas-tusäri nime peal. Mis selles võib siis head olla.“

Kuid lugedes leiad, et siin on siiski ilusaid asju. Mitmed luuletused suudavad lugejat viia veendumusele, et noor luuletaja on leidnud ai-nest vaimustust ja ta on suutnud oma tundeid üsna ilusti sõnades edasi anda. Lugedes tõuseb silme ette ilusaid ja loomulikke pilte, mida vä-heste sõnadega suudetakse elama ja liikuma panna. Iseäranis keni ridu võib leida just loo-duse kirjeldustest ja nimelt peaausjalikult neist, mida luuletaja lähedalt tunneb, mis tema hinge on pannud helisema, millest ta on joonud vai-mustuse silmapilke. Toome mõned read näi-tuseks:

Tuli noor kevad ning sulas ta pilgust lumi, puhkesid pungad ja maapõues idanes taim. Läbistas looduse mõistmatu, hellitav aim, taevaski selgis, ja helenes päikese jumi.

Üsna kena pildi loob silme ette luuletaja kevad-hommikust:

Õiskobarate valendavas ehtes
Kastanja nagu särav jõulupuu
ja kased helerohelistes lehtes
kui pidukleidis. Sirelpõõsas ju
kesk kastepisarate kiirgav-kauneid helmeid
kontserte annab ööbik, võrratu.

Tõsi, võib olla, et neis pildes ehk puudub veel kõrge poeesia, aga selged, armsad ja aru-saadavad nad on ja lõhnavad noore kevade jär-gi. Üsna kena on ka „Suveöö tulek“, mis tehtud vanalaadilise värsimõõdu järele. Mõned read:

Laineid lahkelt luulutes,
õrnalt õisi öötsutelles,
sala sammudes, suveöö
vaikselt veeres vainudelle,
aralt astus aasadelle jne.

Selles pisikeses luuletuses on küllalt õr-nust, nagu see suveõhtu meeleolu kohane.

Talvisest loodusest jutustab noor luule-taja:

Kõik ümbrus, nii karske ta talvel.
Kui sinab veel taevane telk
ja naeratab päikese helk,
siis viibib suur loodus kui palvel.

Nagu juba kord tähendasin, oskab luule-taja neist asjust, milles ta elanud, viibinud, mis äratanud tema tundeid, keni pilte maalida. Nii-

hästi aga ei õnnestu niisugused loodusnähtu-sed, mis oma sisu ja piiritluse poolest lii-ga laialdased ja mille jooned ei taha mahtuda lühikestesse salmidesse, nagu „Meri“ ja „Torm“. Pealegi leiduvad „Mere“ kirjelduses mõningad ebaõiged ütloed, nagu: „Su põue sügavustes uinub surm“. Hoopis — meres on elu, rohkem vahest kui kusagil mujal. Luuletus tundub teh-tuna ja seepärast ei ole temal ka seda jõudu, mis mitmel teisel.

„Esimese lume“ salmikus seab luuletaja meid keset valju sadu, nii et seda tunneme, ol-gugi vahest keset suve.

Avanesid taevased värvad:
lumihelbed, valged ja säravad,
lendlesid, liuglesid mustale mullale,
langesid koltunud lehtede kullale.

Õige keni salme leidub lapse ja vanema ar-mastuse vahekorra-st. Vanaemale ütleb ta küll vahest veidi lihtsaviisiliselt, aga seegipärast mulle meeldivalt järgmist:

Vanaema, sinu silmisära,
armastus, ning helde, lahke meel,
jäägu meile, kui kord lähed ära,
kalliks mälestuseks eluteel!

Lõpuks on mitu luuletust, mille sisuks ko-dukaitse vabadusvõitluses langenute mälestus ja mõned teised isamaalised motiivid. Olgugi et ka neis leidub mõndagi ilusat, et nad ei ole vahest niivõrd schabloonilised, nagu niisuguseid luuletusi on harjutud nägema, kuid ometi ei suuda nad tõusta eelpool nimetatute kõrgusele. Sõnad on tihti suured, aga tundub, nagu ei kannaks luule-lindu tarviline hingeline läbitunne.

Aga ka nende luuletuste hulgas võib leida salme, millele meie heliloojad vahest komponee-rivad viise ja siis võivad sõnad sünnitada hul-kades küllalt vaimustust või jälle kiskuda valla nii mitmelgi valutavaid haavu.

Vahest ehk iseäralik on selle luulekogu juu-res see, et siin harilikud armastuselaulud puudu-vad. Minu arvates ei ole see raamatule mitte miinuseks, sest harilikult tulevad niisugused hingele väga lähedased lood nõrgapoolsed ja ai-nult väga küpse ja ühtlasi tehniliselt vilunud ane suudab sellel alal eemalseisjale midagi tõe-liselt huvitavat pakkuda.

Igatahes on Adrienne Lintsi laulud seda väärt, et neile tähelepanu pöörataks. J. M.

Soome vanem iseseisvusaeg.

V. Neggo.

Kaugele keskajani oli Soome haritud ilmale tundmatuks maaks ning ei juhtunud endale ei ajaloolaste ega maateadlaste tähelepanu.

Greeka ja Rooma kirjanikud ei maini maid põhjapool Soome lahte. Vanemad Germani ajaloolased vaigivad samuti Soomest või mainivad teda vaid amatsoonide ja teiste muinaslooliste rahvaste kodumaana. Üks Araabia kirjanik, Jdrisi, kes 1150. aasta paigu kirjutab ühe maateadusliku töö, jutustab selles, et Tavastimaal (Tabast) — s. o. Hämenmaal asuvat mõned kaubanduslikud kesk kohad kui ka mitmed külad; kaugemale ei ulatu ka tema teadmised Soomest.

Hõimud, kelle järeltulijad veel tänapäev asuvad Soomes, ilmusid sinna alles mitu aastatasa pärast Kristuse sündimist. Enne neid elasid siin laplased — „Saamerahvas,“ nagu nad ise end nimetasid. Seda kinnitavad arvurikkad Lõuna-Soome kohanimed, kui ka ajaloolised dokumendid, mille järele nad veel ajaloolisel ajal osalt asusid Savonmaal, Põhja-Hämenmaal ja Satakuntas.

Nende äravõitjad — karjalased, hämenlased ja n. n. „päris“-soomlased, kes kõik kuuluvad Lääne-Soome suguharude hulka, — asusid varem praeguse Vene riigi südames. Pärast, meie ajaarvamise esimestel sajangutel, nagu seda kinnitab keelteuurimuste tulemus, elasid Lääne-Soome rahvad kaugemal läänes Väina jõekallastel, kus nad kokku puutusid Balti ja Gooti suguharudega. Suur rahvasterändamise tuulepööris paiskas nad mõne sajangu pärast kaugemale põhja poole Läänemere ja Soomelahe maile.

Liivlased ja kuralased asusid maaladele, mis veel tänapäev kannavad nende nime. „Päris“-soomlased peatusid osalt Eestis, osalt tungisid nad aga edasi üle Soome lahe Edela-Soome. Hämenlased jagunesid samuti kahte harru: üks neist jäi Eestisse, kuna teine asus Soomelahe põhjakaldale, läänepool Kymi jõe, missugune maa-ala neilt päris oma nime — Hämenmaa. Samal ajal valgusid karjalased laiali maalal põhja- ja läänepool Laadoga järve. Sel kombel kujunes Soomes ta praegune karjalaste, hämenlaste ja „päris“-soomlaste suguharudesse jagunev Soome rahvas.

Peale nende asusid arvurikkad Soome suguharud veel Ingerimaal, Oneega järve

ümbruskonnas, Dvina jõe madalikus ja Venemaa lähematel maa-aladel, kus nende järeltulijad veel tänapäev elavad ingerlaste, vepslaste, vootide ja karjalaste nime all.

Puuduvad andmed, et laplased uustulnukale oleksid vastu hakanud. Peagi leiame neid nii Soomes kui ka Rootsis, Norras ja Venemaal oma vägevamatele naabritele aliunud maksumaksjatena.

Sama saatuse osaliseks sai hiljem ka veel kaks teist Soome sugu rahvast, kes kuulusid arvatavasti karjalaste suguharru ning mitme sajangu jooksul olid elanud vaba ja rippumatu elu: kväänid ja bjarmilased. Kväänid mainitakse esmakordselt ühes Inglise kuningas Alfredi (871-901) kirjutises. Nad elasid Rootsi-Norramaa põhjapoolsemas osas; kuid samuti näib nende asukohaks olnud olevat ka soomepoolne osa Botnia lahe kaldast, itta ja põhja.

Et nad olid soomesugu rahvas, seda kinnitab peale muu veel asjaolu, et sõna „kvään“ tänapäevgi veel on Norra rahval „soomlase“ nimetamiseks. Neid mainitakse veel 1271. aastal. Pärast orjastatakse nad norralaste, rootslaste ja karjalaste poolt. Viimased vallutasid osa nende maast ja asusid ise sinna elama.

Palju vägevamad ja mõjurikkamad olid bjarmilased. Arvatavasti olid ümberkaudsed laplased kõik nende maksualusteks. Pärast tekkisid neile kardetavad võistlejad vägevast kaubanduslikust Novgorodi (Novgorodi) vabariigis ja umbes 1200. aastal Dvina jõeharu Suhoona kaldale asutatud Ustjugi linnas. Sellest ajast peale väheneb nende kaubanduslik mõjuvõim ikka rohkem ja viimaks heidab Novgorod nad enda alla.

Oma rännakul läände ning kokkupuutumisel teiste rohkem edenenud rahvastega arenesid Soome suguharud, nagu seda leiame ka „Kalevala“ lugulauludes, tolle aja kohta võrdlemisi kõrge kultuuriga rahvasteks. Vanad ajaloolised dokumendid ja rohked vanade rahade leiud tõestavad, et Soomemaa juba paganluse ajal oli võrdlemisi arenenud kaubandusliku läbikäimise keskkohaks. Veeti sisse peamiselt soola ja välja — nahku. Põhja-Saksamaalt ja Ojamaa kuulsast kaubalinnast Visbist ilmusid siia kaupmehed, kes kauplesid mööda kogu Soomelahe kallast kuni Neeva suuni. Nende poolt kõige rohkem külastatud paikadest oli kõige kuulsam Koivisto (Björkö) linn Viiburi lahe idapool-

sel kaldal. Kauplemine idaga, kus peamiselt bjarmilased etendasid vahemehe osa, sündis mööda Volga jõge mis tol ajal osutus üheks tähtsamaks kaubateeks.

Ajalooline arenemine edeneb rahvaste hulgas vahetpidamatus muutuvuses, kusjuures need kord rahulikus võistluses, kord võistluses sõjariistaga kaaluvad oma jõude. Rahvas, kes nagu lapsed ja suurem jagu Soome hõimudest elutseb kaugel sellest üldisest rahvaste võistlusest, peab tõukejõu puudusel, mille tekitab kultuur, kas hoopis hävima või muistseisse elukujundeisse kivinema. Soomlaste esiisade saatust ei kujunenud õnneks mitte selliseks. Nad sattusid küll lääne- ja idapoolsete naabrite mõjuvõimu alla ja ei suutnud seepärast aastasade kestel luua iseseisvat riiklikku organisatsiooni, mis oli Soome rahva ajaloolise elu nõrgaks küljeks, — ent sealjuures puutusid nad kokku Euroopa suurte kultuuriliste vooludega ja omandasid jõu ka oma kodumaal maksma panma euroopalise hariduse, mille lõputulemuseks on nüüdne vaba ja rippumatu Soome riik.

Soome ajaloo esimest ajajärku iseloomustab võitlus kahe vaenulise rahva, rootslaste ja venelaste, vahel, kes mõlemad kõigest jõust püüavad laiendada oma mõjuvõimu Soome maaladel ja neid liita oma maade külge. Vahetpidamata kistakse Soome kord siia, kord sinna.

Ajaloo leiame selle ajajärgu kohta võrdlemisi vähe kindlaid andmeid. Ajaraamatutes — kroonikates — leiduvad ainult vähesed märkused ning pühade legende tuleb käsitada teatud ettevaatusega, kuigi nad on väga huvitavad endiste aegade väga ilmavaate tunnistustena.

12. sajandi viiekümmendatel aastatel, nii umbes aastal 1156 või 1157, otsustas Rootsi kuningas Erik Jedvardsson (Püha), ette võtta sõjaretket Edela-Soomesse, et seda maad allutada Rootsilile ja ta elanikke sundida vastu võtma ristiusku. Kuningat saatis Inglismaalt pärit olev Upsala piiskop Henrik (Püha), kes ühes mõne teise preestri ja väikese väeosaga pärast kuninga tagasisõitu jäi vallutatud maale, kus ta järgmisel aastal ühe talumehe poolt nimega Lalli surmati. Pärast, keskajal, oli ta Soomes selle kaitseinglina üldise ja elava austuse osaliseks.

Vallutatud maa-ala jäeti alguses nähtavasti hoopis vaimulikkude hoole alla. Toetuspunktiks oli talle esialgu Vanhalinna kants kuni Auru jõesuus alustati tugevama kantsi Turunlinna ehitust.

Nagu selgub ühest paavst Aleksander III kirjast aastal 1171, ei antud sellele ristiusu uuele asundusele paganlike hämenlaste

ja karjalaste poolt vähematki rahu. Viimased vaatasid ristiusku vastuvõtnutele kui isaisadest päritud usust taganejatele, ja võtsid ette ühe retke teise järele, et karistada ususalgajaid. Kahtlemata oli nende retkete põhjuseks ka poliitiline arusaamine, et rootslased tuues Soome ristiusku, ühtlasi püüdsid hävitada rahva vabaduse ja rippumatuse. Huvitavana paralleelina sellele nähtusele tuleks siin nimetada saarlaste samasugustel põhjustel ette võetud karistusretki ristiusku vastu võtnud liivlaste ja pärast mandri eestlaste maile. Saarlaste osa Eesti võitluses oma vabaduse ja usu eest etendavad Soomes peamiselt karjalased. Nagu noodki loovad nad koalitsioone Venevürstidega, nagu noodki on nad tublid meremehed, kes ei kohku tagasi isegi vaenulistest retketest Rootsi saarestikku ja rannale. Jah mitmed Soome ajaloolased kinnitavad isegi, et tugeva Sigtuna kaubalinna ja kantsi hävitamine aastal 1188 sündinud karjalaste käe läbi, kuigi meil käsitada olevad ajaloolised andmed lasevad oletada täiesti kindlasti, et selle vägeva, Mälari järve kaldal asuva linna hävitajaks olid saarlased ja kurelased. Ent väga võimalik ja kõige tõenäolisem on, et õigus on nii Soome kui ka Eesti ajaloolastel ja Sigtuna vallutati saarlaste, kurelaste ja karjalaste ühisel jõul, mis ühendasid ettevõtlikumaid Soome hõime ühiseks võitluseks liig vägevaks muutuvate naabrite vastu.

12. sajangu lõpuaastail näivad ka daanlased katsenud olevat Soome kiskuda oma mõju- ja võimupiirkonda. Kaks Daani ristisõda (1191. ja 1202. aastal) suunitakse Soome kallastele. Kuid nähtavasti ei anna need retked Daanile kuigi suurt tagajärge, sest edaspidine ajalugu vaigib sootuks daanlastest.

1209. aastal kaebab paavst Innozenz III ühes bullas ristiusu ohtliku seisukorra üle Soomes ja annab õiguse Soome iseseisvat piiskopkonda asutada. Esimeseks Soome piiskopiks, kellest meie päevini on säilinud teated, oli inglane Toomas (umb. 1220.—1245. a.), kes ristiusu kiriku seisukohta Soomes energiliselt kindlustas. Tal näib plaan olnud olevat Soomes asutada iseseisvat, ainult paavstist ärarippuvat kristlikku riiki, nagu piiskop Albert selle samal ajal lõi meie mail lõunapool Soome lahte. Ristiusk valgus nüüd edasi Hämenmaale, kuid 1237. aastal pühitakse ta hämenlaste ühisel jõul jällegi maalt välja. Sama õnnetult lõppis piiskop Tooma ettevõtte katoliku kiriku võimu laiendada kuni Neevani, kus Nogardi vürst Aleksander Nevski 1240. aastal sinna ilmunud ristisõitjate väe täiesti hävitas. Nende äparduste

mõjul murdus piiskop Tooma julgus, ta loobus 1245. aastal piiskopi ametist ja ta järeltulija piiskop Bero pööris abi otsides Rootsi ilmaliku valitsuse poole.

Rootsi kuninga Erik XI õemehe Birger Jarli poolt aastal 1249. alustatud ristisõda Hämenmaale löi aluse Rootsi võimule Soomes. Piiskop Bero andis nüüdsest peale piiskopile maksetavad soomlaste maksud edasi Rootsi valitsusele. (Idapoolseks piirikaks loeti järgneval ajal Kymi jõe. Võidetud Hämenmaa kaitseks ja keskkohaks ehitati uus kants, esiteks arvatavasti Hakaistenlinna, Janakkalaks, siis aga pärastine Hämenlinna või Kruunulinna (Tavasitehus).

Rootsi võimu laienemine Hämenmaale näis Vene vürstidele ja nendega liitunud karjalastele kardetavaks muutuvat ning sundis neid vastuabinõusid tarvitusele võtma: 1227. aastal saadeti Nogardist vaimulikke Karjalasse, kes suurema osa rahvast ära ristisid. 1256. aastal korraldas Aleksander Nevski sõjaretke Hämenmaale kättemaksuks Ingerisse ettevõetud retkele. 1278 „karistati“ karjalasi selle eest, et Rootsi mõju nende hulgas maad hakkas võtma. 1292 aastal korraldati röövretk Nogardist Hämenmaale.

Need asjaolud olid põhjuseks Rootsi asevalitseja marssal Torgils Knutssoni poolt 1293. a. alustatud III ristisõjale Karjalasse, et maad vallutada ja rahvast ristida. Ta ehitas kindla kantsi Viiburisse, vallutas 14 Karjala kihelkonda ja võttis isegi 1294 aastal Käkisalmi (Kexholm) kantsi ära, mille ta aga kaotas peagi jälle venelaste tagasi.

Uue sõjaretkega Ingerisse püüdis Torgils Knutsson aastal 1300 Rootsi valitsust laiendada kuni Neevani ja ehitas sinna kindla Maankruunu (Landskrona) kantsi, mille venelased aga juba järgmisel aastal uuesti hävitasid.

Aastal 1311 ilmusid venelased Kymi jõe

suhu, valgusid siit sisemaale ja piirasid „Vanai“ (Hakaistenlinna?) kantsi, kuigi asjatult. Käkisalmi karjalased, olles pahased venelaste alatasa rõhuvamaks muutuva ülemvalitsuse üle, andsid oma kantsi rootslastele üle, kuid Nogardist kohalerutanud sõjavägi vallutas selle uuesti ja karistas karjalasi rängasti. Viimaks korraldasid nogardlased veel 1318. aastal vägeva röövretke Soomemaa südamesse kuni Turuni (Aboni) ja põletasid vastehitatud piiskopikantsi Kuusisto (Kustö) maani maha. Nende korduvad katsed vallutada Viiburi kantsi jäid aga tagajärjetuks.

Ses olukorras olid viimaks mõlemad võitlevad pooled nõus astuma rahuläbirääkimistesse. Rahukonverentsi peeti Pähkinäsaaris (Nöteborg, Orehovets, täna Schlüsselburg), kus mõne rahutegemises huvitatud Ojamaa (Gotlandi) kaupmehe kaasabil viimaks 22. (12.) augustil 1323. aastal korda läks kokku leppida. Selle esimese Soome idapiiride kohta käiva ajaloolise dokumendi järele määrati piir Nogardi ja Rootsi vahel järgmiselt kindlaks: Piir algas Sistari jõe suust (Systerbäck, Sestronetsk, nüüd Rajajoki), kust ta mööda Saijõge läks Vuoksi jõeni, sealt edasi Päiväkivini Vuoksis, edasi läbi Antrea kihelkonna Torsajärvi ja Rautjärvi kihelkonnas ja Särkilahtini Saima järve lõunaosas. Siit peale on piiripunkte raske leida. Nendena nimetatakse Samusalo, Siiti, Karjalankoski ja Kolumakoski.

Viimaks öeldakse, et piir edasi läheb Petajokini (Petajõeni, Pühajoki?) ning sealt Kajana — (mõnedes koopiates Helsingemereni), milleks peetakse Botnia lahte, kuigi mitmed ajaloolased on ka arvamisel, et Kajana mere all tuleb mõista Jäämerd.

Seega oli võitlus Karjala pärast kauemaks ajaks otsustatud, ühtlasi aga ka Soome suguharude iseseisvus hävitatud, kuna suurem osa neist langes Rootsi riigi rüppe, karjalaste enamus aga heideti Nogardi alla, muutus liitlasest alluvaks.

Mesilased sõjas inimeste abillistena. Ainete H. Nahkur.

Teame, kui valusad — mõnikord hädaohtlikudki — on mesilaste pisted, eriti siis, kui nad tervetena perekondadena tungivad kallale. On olnud juhte, kus nende pisted pole surmanud ainult inimesed, vaid hobusedki.

Seda võimet on kasutatud sagedasti sõjaski. Esimestena tegid sellega katset britanlased. See juhtus 908. a. p. Kr. Briti linna Chesteri piiramisel taanlaste ja norralaste poolt. Kui vaenlased hakkasid kindluse müüre alt õõnestama,

nagu räägib kroonika, kõrvaldasid britanlased neid esialgu tulise mee ja keeva veega, kui aga nad endid kaitsesid loomanahkadega, siis korjati linnast kokku kõik mesipuud ühes mesilastega ja pilluti ülalt müüridelt vaenlaste sekka. Abinõu osutus haruldaselt mõjukaks: ärritatud mesilased tormasid ägedusega vaenlastele kallale ja nõelasid nii hirmsasti nende käsi-jalgu, et mehed loobusid piiramisest.

Järgmise näite sellisest algupärasest kaitseviisist leiame keskajal — 940. a. — Saksamaal. Kui Lotharingia hertsog Hilber sel aastal Saksa keisri Otto Suure vastu mässu tõstab, ei saa viimane temast enne jagu, kuni üks keisri lepinglasist — Immo Kaval —, nagu jutustab teine kroonika, kokku korjab suure hulga mesilastega täidetud mesipuid ja pillub need Hilberi ratsaväe hulka. Mesilased, nagu eelmiselgi korral, ilmudes mesipuust välja hakkasid vihaseks nõelama inimesi ja hobuseid, mülle järeldusel viimased sattusid hullustusse, jooksid rivist välja ja tekitasid sõjaväes täielise korralageduse. Immo aga, kasutades segadust, lasi oma sõduritel kehad ja näod katta nahkadega, asus rünnakule ja lõi vaenlased täieliselt.

Midagi sarnast juhtus ristisõjalastelgi Süüria linna Akre piiramisel 1191. a. Asjata pingutasid kristlased kogu oma jõudu, et vallutada tugevasti kindlustatud linna, kuni viimaks üks katoliku ülempiiskopp käskis korjata kokku kõik Namüüri ja selle ümbruskonna mesipuud ühes mesilastega ja saata need eesliinile, kus nad pilluti kindluse müüridele. See aitas. Mesilased asusid vaenlastele kallale ja sundisid neid müüridelt tagasi tõmbuma, sellal tungisid aga kristlased linna ja vallutasid viimase.

Huvitav on, et sel korral võeti tarvitusele mesipuude pildumiseks vaenlaste sekka isegi erilised pildumismasinad, milliseid oli ristisõjajalasil üldse 25 tk.

Algupärane lahing mesilaste kaastegevusel juhtus veel XVIII sajandi alul ühel Türgi galeeril väikese mereröövli salgaga — kogult umbes 50 meest. Viimased, varustudes mesilastega savist mesipuis tungisid kallale galeerile, millel asus vähemalt 500 Türgi madrust. Tüürides laevad külj-külje vastu pildusid nad mesipuud Türgi laeva laele, kus puist purunemisel pääsivad vallale mesilasteparved. Viimased asusid türklastele kallale, nõelates neid halastamatult ja tekitades sellise segaduse, et türklased unustasid hetkeks kallaletungi ja katsusid vaid kuidas kiiremini pääseda mesilaste tagakiusamisest. Seda kasutasid röövlid, kes riidetult maskidesse ja kinnastesse tungisid peale türklastele, sidusid nad kinni ja vallutasid galeeri.

Peale selle, nii ütelda sunnitud osavõtu kaitsele vaenlaste vastu, on mesilased esinenud ka kodukohtade vabatahtlikkude kaitsjatena vaenlase eest.

Kui XIV sajandil sultan Murad oma janitšaridega Ungari linna Alba tungis, siis üks tema väesalkadest, tehes endale teed läbi varemete, kus asusid mesipuud, nõelati mesilastest nii armutult, et väesalk vaatamata kogu vahvusele pistis paaniliselt põgenema.

Samasugune lugu juhtus keskaja röövlitegagi, kes vallutasid 1498. a. Prantsuse linnakese Avenna. Murdes sisse kirikusse, kus varjasid endid linnakese ärapeletatud elanikud, atakeeriti röövlid täiesti ootamatult mesilaste parvist, kes ilmusid kohale kiriku juures asuvaist mesipuust. Nõelatud tuhandeid putukaist põgenesid röövlid häbistatult. Sest ajast on paigutatud selle linnakese vappi mesipuu kujund, sündmus ise on aga jäädvustatud pühapildiga, mis kujutab pühaneitsit, kes tõrjub mesilaste parve abil vaenlased minema.

Edasi leiame Inglise ajakirjas „Cheltenham Chronicle“ veel terve rea selliseid huvitavaid juhte.

1758. a. sõjas Hannoveriga asus üks Prantsuse ratsaväeosa viljapuuaia, kus olid mesipuud. Kui üks hobuseist juhuslikult mõned mesipuud ümber tõukas, ärritasid mesilased hirmsasti ja tungisid sellise vihaga kallale sõdureile ja hobustele, et mõned neist nõelati poolsurnuks, teised aga paanikas põgenedes purustasid oma pead vastu puutüvesid ja aia kivimüüre.

Samasugune lugu juhtus 1866. a. sakslastegagi lahingus Sadovaja juures. Nende granaat sattus viljapuuaeda, purustades seal mesipuud. Sellest ärritatud, tormasid mesilinnud preislastele kallale, mis viis nad sellisesse segadusse, millisesse ei viinud neid vaenlaste kuulid ega pommid.

Nii kaitsesid mesilasedki 1870. a. Prantsuse-Saksa sõja ajal Bemondi asundust.

Kohal, kus puhkes võitlus, oli aed 60 mesipuuga. Viimased olid kaetud müsidega, kübaratega ja igasuguste vanade kaltsudega. Pimeuses (asi sündis öösel) pidasid preislased neid Prantsuse küttideks ja hakkasid raiuma mesipuud mõökadega. Ärritatud mesilasteparved, kaitstes oma vara, tungisid sellise ägedusega oma peremeeste-prantslaste vaenlastele kallale, et preislased olid sunnitud põgenema, jättes maha 4 surnuksnõelatud sõdurit.

Lõpuks isegi möödunud maailmasõjas aitasid mesilased oma kodulinna. Käputäis belglasi, kes oli kindlustanud end viljapuuaia, pannes vastu tervele Saksa jälgväerügemendile, hakkas viimaks vaenlasi meeletult pilduma aias asuvate mesipuudega. Ärritatud mesilased osutasid siingi, nagu eelpool, truudeks abilisteks ja asusid kallale oma kodumaa vaenlastele seevõrra ägedasti, et vähema kui veerandtunni jooksul kogu rügement jooksis laiali.

Kuid peale sellise primitiivse kaitseabinõu

võivad mesilased pakkuda sõjas veel hulga tähtsamat abi.

Igal on muidugi teada, millist suurt abi näitavad üles sõjaajal, eriti piiramise olukorras n. n. postituid. Kuid linnud on liig silmapaistvad tähtsate teadete edasitoimetamiseks, seepärast kõmmutavad vaenlased neid tihti maha ja kasutavad saadetavaid teateid, kahjuks sellele, kellele nad saadetud ja sellelegi, kes nad saatis.

Seepärast tuldi mõttele kasutada seks otsarbeks mesilasi. Nad oskavad leida sama kiiresti mesipuid, nagu tui oma omni, samuti lendavad nad täiesti tundmatul maastikul mitte põrmugi aeglasemini kui tuid, kuna nende kogu on seevõrra väike, et neid maha lasta võib olgu vast juhuslikult, kusjuures peab omama veel terava nägemise ja erilise tähelepanu, et mitte lasta märkamata mööda vägede asukohast läbilendavaid mesilasi.

Kuid kuidas kinnitada kunstlikult nendele tillukestele „kirjakandjatele“ külge sellised väikesed torukesed mikrofotogrammidega, millised harilikult kinnitatakse tuiudele tiibade alla? Siin kasutatakse sootuks teist võtet: mikrofotogrammid trükitakse neile otse tiibadele! Seks kõigepealt uimastatakse nad, lastes mesipuu tubakasuitsu, mis väikesel määral pole surmav: langedes sellest unne, ärkavad nad pärast jällegi nagu poleks midagi olnud ja asuvad oma harilikele toimingule. Sellal aga, kui nad niiviisi uinutatud, valitakse välja nii mitu kui tarvis tugevamat ja tervemat nende seast ja viiakse need ruumi, mis valgustatud ainuüksi punase valgusega. Siin tehakse eriliste õhukeste tangide varal nende tiivad siledaks, asetatakse neile väga valgustundelikkust olnust, mis sarnaneb olusele, millega kaetakse fotograafiline paber, et saada ülesvõte. Seejärel trükitakse nendele miniatüürne sõnum, fikseeritakse see, pestakse üle ja kuivatatakse. Ühesõnaga, toimitakse nagu fotograafilise paberiga negatiivi ilmutamisel. Muidugi kirjutatakse sõnum varem kokkulepitud märkidega, mis arusaadavad ainult sellele, kellele see saadetakse. Mis puutub negatiivi enda valmistamisse, siis kirjutatakse nõuetav sõnum mustade märkidega valgel tagapõhjal ja vähendatakse pildistamisel seevõrra, et mahuks mesilase tiibadele.

Kui ülesvõte valmis, antakse mesilasele aega veel uinuda ja lastakse ta siis vabadusse. Kui ilm on soe, päikesepaisteline, ärkab ta uinakust silmapilkselt, orienteerub kiiresti ja lendab oma mesipuu juure. Vaevast on ta sinna saabunud, kui kohe kinni püütakse, uimastatakse, surmatakse, tiivad aga ettevaatlikult ära lõigatakse ja neil leiduv ülesvõte ekraanil suurendatakse ja loetakse.

Seda viisi praktiseeritakse, olgugi veel vä-

hesel määral ja edasiarendaval kujul, peaaegaliselt Ameerika Ühisriikides.

Kuid sakslased kasutasid seda mesilasteomadust teisiti. Juba enne maailmasõda asusid nende poolt mõlemale poole sõjaliini salakuulajad — ühed Prantsusmaale, teised Saksamaa poole piiri, andudes seal hoolsale mesilastepidamiseks. Süütule tegevusele, mis iseenesest mõistetav, ei pöörnud Prantsusmaal keegi tähelepanu. Need „mesinikud“ tegid kõik, et nende linnud hakkaksid tundma oma lähikonnas materjali puudust — nii tagavarade kogumisel kui ka toitumisel, mispärast neil vajadus tekkis lennata ikka kaugemale ja kaugemale, sagedasti isegi kümnete ja enam kilomeetrite taha.

Samal ajal ei seisnud Prantsusmaalgi asuvad salakuulajad tegevusetas. Neil päeval, mil puhus tuul Saksamaa poole, süütasid nad oma asulates tulelõkked, millele põletati suhkrut, mis segatud mingi tugeva aromaatilise ainega, näiteks vaniljega. Mesilased, kes asusid salakuulajate juures Saksamaa pool, tundes midagi, mis lõhnab õige isüaratavalt, lendasid muidugi sadadena, tuhandetena nende lõhnade suunas, pärast aga, olles toitunud ja kogunud väärtusliku saagi, ruttasid koju tagasi. Nii praktiseeriti mesilasi kuni sõja alguni mitu ja mitu korda: haistes tuttavat meeldivat lõhna, teadsid nad juba, kuhu lennata, ja õppisid oma teekonna sinna ja tagasi hästi ära.

Kui algas aga sõda, siis enne kui lasti oma mesilasi Prantsusmaale suhkrut sööma, Saksa salakuulajad märkisid nad ära siidniidikestega, et näidata oma Prantsusmaal asuvaile kaaslastele, et just need on need vajalised mesilased. Seal püüti nad kinni, mahutati karpidesse, kusjuures iga vangistatu vastavalt oma tähenduse tingimusele märgiti ära erivärvilise niidikesega: näiteks rohelistega tähendati jalgväeosi, punastega — kahurväge, sinistega — ratsaväge j. n. e. Seejärel lasti nad vabadusse, anti neile suhkrut süüa ja sunniti lendama koju — oma mesipuu puudesse.

Enesestki mõista, et vabadusse ei lastud kõik, vaid ainult see osa, kuipalju ja milliseid väeosi oli vaja näidata. Nii näiteks kui prantslastele või inglastele tuli juure või oli juba kohal Saksa strateegidele huvitatud kohas 5 diviisi jalgväge, — lasti välja 5 roheliste niidikestega märgitud mesilast; kui neile tuli lisaks või oli juba kohal 100 kahurit, siis 100 mesilast punaste niidikestega j. n. e.

Ülejäänud ülelennanud mesilased jäid tagavaraks ja vabastati vajaduse kohaselt või lihtsalt mingisuguste märkideta.

Saksa „mesilasposti“ saladus tehti avalikuks juhuslikult ja hulk kuid peale sõja algust, kui see oli juba jõudnud sünnitada küllaldaselt kahju.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

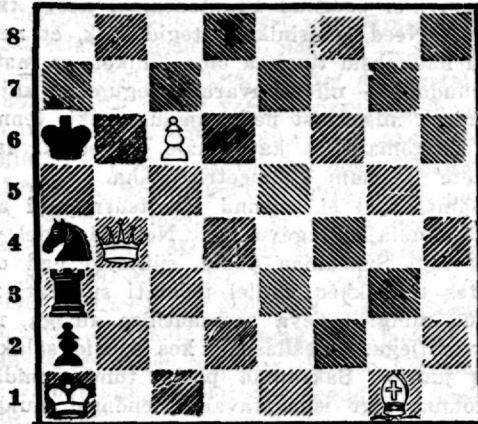
Ülesanne nr. 60.

Kokku seadnud Ylev Hyljato.

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

A B C D E F G H

Valged.

Valged: Ka1, Lb4, Og1, Ec6.

Mustad: Ka6, Vc3, Ra4, Ea2.

Valged algavad ja annavad matt k a h e samuga.

Lahendusi palutakse saata: Tallinn, Narva maantee nr. 26, krt. 6, A. Burmeistrile.

Trükiiviga. Dr. Deckeri ülesandes nr. 50 peab a5 ruudul muidugi must kuningas olema.

A. Burmeistri ülesande nr. 56 („Kaitse Kodu!“ nr. 15) lahendus.

1. Oe8—g6, d5:e4, 2. Od6—a3, ükskõik, 3. O või R annab matt. 1. (Oe8—g6), ükskõik, 2. Re5—g4, h5:g4, 3. e4—e5 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: B. Kärner, stud. techn. S. Levitski, n. allohv. E. Riist, Evald Karp ja Otto Glasen (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust), E. Lagsdin (Riist).

Kes ei ole veel

miljonär?

See omandagu kohe

kaitseliidu loteriitäh Pileti hind 1 kr., poolpilet— $\frac{1}{2}$ kr.

Peavõit

1.000.000 s.

Loteriitäh võib saada igast kaitseliidu üksusest.

Loosimine 31. dets. 1928. a.

Soovitame karjapidajatele:

Roostekindlaid, ühest tükist pressitud tuntud Daani Frederiksbergi „F.M.“, Rootsi A/B., „Baltic'u“ ja Saksa A/G. „Ahlborni“ vabrikute

piimaveokannusid

Frederiksbergi „F. M.“ ja Rootsi „Lac“ vatiga filterkurnad on kõige otstarbekohasemad.

P. K. „ESTONIA“

TALLINN, JAANI TÄN. 6, TELEF. 20-90.

J. PUHK & POJAD

TALLINNAS,

TARTUS, NARVAS, VALGAS, PETSERIS,
PÄRNUS, VILJANDIS, RAKVERES JA JÖGEVAL.

Oma suurveski püülid ja jahud,

suhkur, — sool, heeringad, — riis, herned,
tangud, — rukis, — nisu, kliid — jne. jne.

EESTI RAHVAPANGA

AKTIVA.

arvete seis 30. septembril 1928. a.

PASSIVA.

Kassa ja jooksvad arved teistes pankades	45.761.39	Osa- ja muud kapitalid	253.527.77
Väärtpaberid ja välismaa raha	7.886.69	Hoiusummad	1.814.204.48
Laenud	2.050.464.75	Vekslite rediskont ja muud laenud Eesti Pangas	58.324.91
Korrespondendid	704.758.09	Korrespondendid	639.556.34
Osamaksud teistes asutustes	5.854.34	Garantiid	426.893.93
Garantiide deebitorid	426.893.93	Riigikassa, tagasimaksetavad riiklikud laenud ja kalameeste riikliku laenu fond	1.025.657.32
Riiklikud laenud	983.574.21	Mitmesugused passivad	189.044.53
Kinnis- ja vallasvarad	150.704.85	Saadud %/o ja komisjon	221.404.76
Mitmesugused aktivad	152.087.46	Liikmete lisavastutus	415.800.—
Ärikulud, makstud %/o/ ja komisjon	100.628.33		
Liikmete kohustused	415.800.—		
	<u>5.044.414.04</u>		<u>5.044.414.04</u>

KOMMERTS PANK

TALLINN, SUUR KARJA 15

Te egr. aadress: „KOMMERTSPANK“

Telefonid: 9-86 üldine,
9-89 juhatus,
29-61 kassa, välisvaluuta, diskonto ja inkasso

**Pank võtab raha hoiule, annab
välja laenusid ja toimetab kõik-
sugu pangaooperatsioone kodu-
ja välismaal. Kiire pangafalitus**

PANGA JUHATUS

A.-S. „SILVA“

TALLINN, Merepuiestee 17

Telegr. aadress: „Silva — Tallinn“

Telefonid:

kontoris . . . 9-29 ja 13-80,
kaupluses . . . 18-09 ja 21-37,
metsaosakonnas 13-20 ja 21-39.

Igasuguste põllutööriistade ja -masinate ladu ja müük. Igasuguste ehitusmaterjalide, nagu palkide, laudade, lubja, tsemendi, gipsi, katusepapi, katusepleki, iga sorti raua, raudtalade, naelte jne ladu ja müük. Igasuguste metsamaterjalide ost, ümbertöötamine, müük ja eksport. Igasuguste naftasaaduste ladu ja müük. „SHELL“ bensiini ja õlide ainuesindus Eestis. Ameerika „Mc CORMICK'u“ mootorite, viljaniitjate, heinaniitjate ja teiste põllutööriistade ainuesindus Eestis. Ameerika „FIRESTONE“ autokummide ladu ja müük. Ameerika „STUDEBAKER“ autode ainuesindus Eestis. Metallide kokkukeetevahendi „FERRO-CYAN'i“ ainuesindus Eestis, Lätis ja Leedus.